

Besluit

Openbare versie sanctiebesluit

Ons kenmerk : ACM/UIT/597088
Zaaknummer : ACM/23/182171
Datum : **22 december 2022**

Inhoudsopgave

1	Samenvatting	4
2	Partijen	5
2.1	Global	5
2.2	Interovo	6
2.3	Wulro	7
3	Het verloop van de procedure	8
4	De betrokken markt en de marktomstandigheden	11
4.1	De bedrijfskolom eieren	11
4.1.1	De producenten	13
4.1.2	De afnemers	14
4.2	Relevante productmarkt	15
4.3	De geografische dimensie	15
4.4	Het productie- en inkoopproces	16
4.5	De concurrentiedynamiek op de inkoopmarkt	18
4.5.1	De positie van de legghouder	18
4.5.2	Prijs als concurrentieparameter	19
4.6	De positie van partijen op de markt	19
4.6.1	Omvang van de markt voor industrie-eieren	20
4.6.2	Positie van partijen op de relevante markt	20
4.6.3	Overige aanwijzingen voor de positie van partijen op de markt	22
5	Gedragingen	24
5.1	Gedragingen	24
5.1.1	Inleiding	24
5.1.2	Context contactmomenten	24
5.2	Contactmomenten tussen Wulro en Interovo (Gedraging I)	24
5.2.1	Contactmomenten gaan over industrie-eieren	25
5.2.2	Chronologische beschrijving contactmomenten	26
5.2.3	Tussenconclusie contactmomenten tussen Wulro en Interovo (Gedraging I)	30
5.3	Contactmomenten tussen Wulro en Global (Gedraging II)	30
5.3.1	Contactmomenten gaan over industrie-eieren	31
5.3.2	Chronologische beschrijving gedragingen	33
5.3.3	Tussenconclusie contactmomenten tussen Wulro en Global (Gedraging II)	41
5.4	Conclusie gedragingen	41
6	Juridische beoordeling	43
6.1	Inleiding	43
6.2	Ondernemingen	43
6.3	Overeenkomsten en/of onderling afgestemde feitelijke gedragingen	44
6.3.1	Uitgangspunten	44
6.3.2	Overeenkomst	44
6.3.3	Onderling afgestemde feitelijke gedraging	45
6.3.4	Toepassing op de zaak	46
6.4	Mededingingsbeperking	50
6.4.1	Uitgangspunten	50
6.4.2	Toepassing op de zaak	52
6.5	Eén enkele voortdurende inbreuk	53
6.5.1	Uitgangspunten	53
6.5.2	Toepassing op de zaak	55
6.6	Effect op de interstatelijke handel	57
6.6.1	Uitgangspunten	57
6.6.2	Toepassing op de zaak	58
6.7	Beoordeling onder artikel 7 Mw	58
6.8	Beoordeling onder artikel 101, derde lid, VWEU en artikel 6, derde lid, Mw	59

6.9	Duur van de overtredingen	59
6.10	Overige vastgestelde gedragingen in het onderzoeksrapport	59
7	Overtreders	60
7.1	Toerekening Gedraging I	60
7.1.1	Interovo	60
7.1.2	Wulro	61
7.2	Toerekening Gedraging II	62
7.2.1	Wulro	62
7.2.2	Global	63
8	Sanctie	64
8.1	Juridisch kader	64
8.2	Verwijtbaarheid	64
8.3	Boetegrondslag	64
8.4	Basisboete	65
8.5	Boeteverhogende en -verlagende omstandigheden	66
8.6	Wettelijk boetemaximum	66
8.7	Zienswijzen en beoordeling ACM	67
8.7.1	Global – hardheidsverweer	67
8.7.2	Wulro – hardheidsverweer	67
8.8	Vaststelling van de hoogte van de boetes	67
9	Besluit	69
Bijlage 1 - De betrokken markt en de marktomstandigheden		70
1	De bedrijfskolom eieren	70
1.1	De producenten	72
1.2	De afnemers	73
2	Relevante productmarkt	74
2.1	Industrie-eieren	74
2.2	Levering aan pakstations als alternatief afzetkanaal	77
3	De geografische dimensie	78
4	Het productie- en inkoopproces	82
5	De concurrentiedynamiek op de inkoopmarkt	85
5.1	De positie van de legghouder	85
5.2	Prijs als concurrentieparameter	86
6	De positie van partijen op de markt	87
6.1	De omvang van de markt voor industrie-eieren	87
6.2	Positie van partijen op de relevante markt	88
6.2.1	Alternatieve wijzen van bepalen positie partijen op de markt	90
6.2.2	Overige aanwijzingen voor de positie van partijen op de markt	92

1 Samenvatting

1. De ACM legt boetes op van in totaal EUR [VERTROUWELIJK] aan drie producenten van ei producten: Interovo, Wulro en Global.
2. Deze internationaal opererende ondernemingen hebben in strijd met het Nederlandse en Europese kartelverbod gehandeld. De beboete ondernemingen hebben voor eigen gewin de inkooprijzen van industrie-eieren met elkaar afgestemd, leveranciers onderling verdeeld en concurrentiegevoelige informatie uitgewisseld. Dat ging ten koste van hun leveranciers: de legghouders. Zij kregen een lagere prijs voor hun eieren. De beboete ondernemingen verstoorde hiermee de goede werking van de inkoopmarkt van industrie-eieren.
3. De ACM stelt twee overtredingen vast. Wulro en Interovo hebben in de periode 13 april 2015 tot en met 16 augustus 2016 prijzen afgestemd, leveranciers verdeeld en concurrentiegevoelige informatie uitgewisseld. Hetzelfde geldt voor Wulro en Global in de periode 1 maart 2016 tot en met 1 augustus 2019. De directeurs van partijen hadden geregeld onderling contact via Whatsapp en kwamen zo tot de verboden afspraken. Bijvoorbeeld welke prijzen zij legghouders hadden geboden of zouden gaan bieden.

De markt

4. De partijen kopen industrie-eieren in om deze te verwerken tot vloeibare ei producten of ei producten in poedervorm, zoals eiwit, eigeel of heelei. Deze ei producten worden vervolgens afgenomen door de voedselverwerkende industrie zoals sauzenmakers en banketbakkerijen.
5. Partijen kopen hun eieren vooral in Nederland, België en Noordwest-Duitsland. De prijs is de belangrijkste concurrentiefactor op zowel de inkoopmarkt voor industrie-eieren als op de benedenwaartse markt voor de verkoop van ei producten.

De boetes

6. De ondernemingen hebben een zware overtreding begaan. Het afstemmen van prijzen, het verdelen van leveranciers en het uitwisselen van concurrentiegevoelige informatie verminderde de onzekerheid omtrent elkaars (voorgenomen) marktgedrag. Legghouders zijn hierdoor benadeeld. Zij hadden minder keuze aan welke afnemer zij hun eieren konden verkopen en ze moesten genoegen nemen met een lagere prijs.
7. De ACM houdt in het oog dat de boetes die zij oplegt voldoende afschrikwekkend en evenredig zijn. De boetes zijn gebaseerd op de inkoopwaarde van de eieren die de ondernemingen tijdens de overtredingen hebben ingekocht.
8. Interovo krijgt een boete van EUR [VERTROUWELIJK], Global krijgt een boete van EUR [VERTROUWELIJK] en Wulro een boete van EUR [VERTROUWELIJK]. De boete van Global is gematigd vanwege financiële omstandigheden.

2 Partijen

9. Deze besluiten richten zich tot Weko Egg Trading B.V., Interovo Services B.V., Interovo Egg Group B.V., Interovo Beheer B.V. (hierna: Interovo), tot Eiproducten Wulro B.V., Wulms Egg Group B.V., Stichting Administratiekantoor Wulro Food Group (hierna: Wulro) en tot Global Food Group B.V., Global Food Holding B.V en Lemmers Food Group B.V (hierna: Global). Hierna worden de betrokken ondernemingen samen ook aangeduid met “partijen”.

2.1 Global

10. De voor dit besluit relevante activiteiten waren gedurende de in dit besluit beschreven gedragingen ondergebracht bij Global Food Group B.V. Global Food Group B.V. maakt onderdeel uit van de onderneming Global, deze onderneming bestaat uit meerdere rechtspersonen. Hieronder worden de voor dit besluit relevante entiteiten behorend tot de onderneming Global omschreven. De entiteiten duidt de ACM in dit besluit individueel en/of gezamenlijk aan als “Global”.
1. 11. Lemmers Food Group B.V. is een besloten vennootschap naar Nederlands recht, statutair gevestigd te Weert.¹ Lemmers Food Group B.V. is een financiële holding en houdt vanaf 18 april 2016 100% van de aandelen van Global Food Holding B.V. In de periode van 1 maart 2016 tot 18 april 2016 hielden Lemmers Food Group B.V. en [VERTROUWELIJK] beide 50% van de aandelen in Global Food Holding B.V. Daarnaast waren tot 18 april 2016 Lemmers Food Group B.V. en [VERTROUWELIJK] bestuurders van Global Food Holding B.V. met gezamenlijke bevoegdheid.² Vanaf 18 april 2016 is Lemmers Food Group B.V. de enige bestuurder van Global Food Holding B.V.³
12. Global Food Holding B.V. is een besloten vennootschap naar Nederlands recht, statutair gevestigd te Weert.⁴ Gedurende de gehele onderzoeksperiode houdt Global Food Holding B.V. 100% van de aandelen van Global Food Group B.V.⁵ Vanaf in elk geval 1 maart 2016 is Global Food Holding B.V. bestuurder van Global Food Group B.V.⁶
2. 13. Global Food Group B.V. is een besloten vennootschap naar Nederlands recht, statutair gevestigd te Weert.⁷ Blijkens het Handelsregister van de Kamer van Koophandel houdt Global Food Group B.V. zich bezig met de productie/verwerking en handel in eieren en eiproducten en de im- en export van eieren en eiproducten.⁸ Naar eigen zeggen zijn de activiteiten van de onderneming Global met betrekking tot de inkoop van eieren bij legghouders alsmede de activiteiten met betrekking tot de verkoop van eiproducten, gedurende de gehele onderzoeksperiode belegd bij Global Food Group B.V.⁹
3. 14. Namens Global zijn (in ieder geval) [directeur Global 1] en [directeur Global 2] als natuurlijke personen betrokken bij de gedragingen die onderwerp zijn van dit besluit. [Directeur Global 1] was in de periode vanaf 1 maart 2016 bestuurder meerderheidsaandeelhouder van Lemmers Food Group B.V. en middellijk bestuurder van Global Food Holding B.V. en Global Food Group

¹ ACM/INT/413429.

² ACM/INT/413429, ACM/UIT/546402 en ACM/IN/570081.

³ ACM/INT/413429.

⁴ Idem.

⁵ ACM/INT/413429, ACM/UIT/546402 en ACM/IN/570081.

⁶ ACM/INT/413429.

⁷ Idem.

⁸ Idem.

⁹ ACM/IN/563106.

B.V.¹⁰ [Directeur Global 2] was vanaf 25 juli 2016 middellijk bestuurder van Global Food Group B.V.¹¹

2.2 Interovo

15. De voor dit besluit relevante activiteiten waren gedurende de in dit besluit beschreven gedragingen ondergebracht bij meerdere rechtspersonen behorend tot de onderneming Interovo. Hieronder worden de voor dit besluit relevante entiteiten behorend tot de onderneming Interovo omschreven. De entiteiten duidt de ACM in dit besluit individueel en/of gezamenlijk aan als "Interovo".
4. 16. Interovo Beheer B.V. is een besloten vennootschap naar Nederlands recht, statutair gevestigd te Ochten.¹² Interovo Beheer B.V. houdt gedurende de hele onderzoeksperiode 100% van de aandelen van Interovo Egg Group B.V. Ook is Interovo Beheer B.V. is gedurende de onderzoeksperiode bestuurder van Interovo Egg Group B.V.¹³
5. 17. Interovo Egg Group B.V. is een besloten vennootschap naar Nederlands recht, statutair gevestigd te Beek (gemeente Montferland).¹⁴ Interovo Egg Group B.V. houdt gedurende de hele onderzoeksperiode 100% van de aandelen van Interovo Egg Products B.V. en Interovo Services B.V. Interovo Egg Group B.V. is gedurende de onderzoeksperiode bestuurder van Weko Eiprodukten B.V. en van Interovo Services B.V., en is sinds 19 augustus 2015 bestuurder van Interovo Egg Products B.V.¹⁵
6. 18. Interovo Services B.V. is een besloten vennootschap naar Nederlands recht, statutair gevestigd te Ochten.¹⁶ Interovo Services B.V. houdt gedurende de hele onderzoeksperiode 100% van de aandelen van Weko Egg Trading B.V.¹⁷
7. 19. Weko Egg Trading B.V. is een besloten vennootschap naar Nederlands recht, statutair gevestigd te Ochten.¹⁸ Weko Egg Trading B.V. is blijkens het Handelsregister van de Kamer van Koophandel een groothandel in eieren en houdt zich bezig met de im- en export van, de handel in en (het verlenen van bemiddeling bij) de expeditie van eieren in de ruimste zin van het woord. Volgens eigen opgave houdt Weko Egg Trading B.V. zich gedurende de gehele onderzoeksperiode bezig met de inkoop van eieren bij legghouders.¹⁹ Uit de omzetgegevens van Interovo volgt dat er mogelijk ook andere entiteiten zijn binnen Interovo die zich bezighouden met de inkoop van eieren bij eigen pluimveehouders dan wel op de vrije markt.²⁰
8. 20. Namens Interovo zijn (in ieder geval) [directeur Interovo 1] , [directeur Interovo 2] en [directeur Interovo 3] als natuurlijke personen betrokken bij de gedragingen die onderwerp zijn van dit besluit.²¹ [directeur Interovo 1] was tot 19 augustus 2015 bestuurder van Interovo Beheer B.V. en middellijk bestuurder van Interovo Egg Group B.V., Interovo Services B.V en Weko Egg Trading B.V. [directeur Interovo 2] en [directeur Interovo 3] zijn ieder vanaf 19 augustus 2015 bestuurder van Interovo Beheer B.V. en middellijk bestuurder van Interovo Egg Group B.V., Interovo Services B.V en Weko Egg Trading B.V. [directeur Interovo 3] is daarnaast vanaf 1 januari 2015 commercieel directeur van Interovo Egg Group B.V.

¹⁰ ACM/INT/413429 en ACM/IN/563106.

¹¹ ACM/IN/563106.

¹² ACM/INT/413425.

¹³ ACM/INT/413425 en ACM/IN/563105.

¹⁴ ACM/INT/413425.

¹⁵ ACM/INT/413425 en ACM/IN/563105.

¹⁶ ACM/INT/413425.

¹⁷ ACM/INT/413425 en ACM/IN/563105.

¹⁸ ACM/INT/413425.

¹⁹ ACM/INT/413425 en ACM/IN/563105.

²⁰ ACM/IN/558944.

²¹ ACM/INT/413425 en ACM/IN/563105.

2.3 Wulro

21. De voor dit besluit relevante activiteiten waren gedurende de in dit besluit beschreven gedragingen ondergebracht bij Eiprodukten Wulro B.V. Eiprodukten Wulro B.V. maakt onderdeel uit van de onderneming Wulro, deze onderneming bestaat uit meerdere rechtspersonen. Hieronder worden de voor dit besluit relevante entiteiten behorend tot de onderneming Wulro omschreven. De entiteiten duidt de ACM in dit besluit individueel en/of gezamenlijk aan als “Wulro”.
- 9.
22. Stichting Administratie Kantoor Wulro Food Group is een stichting naar Nederlands recht en is statutair gevestigd in Weert.²² Stichting Administratiekantoor Wulro Food Group houdt gedurende de hele onderzoeksperiode 100% van de aandelen in Wulro Food Group B.V.²³
- 10.
23. Wulms Egg Group B.V. is een besloten vennootschap naar Nederlands recht, statutair gevestigd te Weert.²⁴ Gedurende de inbreukperiode had Wulms Eggs Group B.V. de naam Wulro Food Group B.V. De naam is statutair gewijzigd in Wulms Egg Group B.V. op 24 februari 2021. Wulms Egg Group B.V. is een holding en houdt gedurende de in dit besluit beschreven gedragingen 100% van de aandelen in Eiprodukten Wulro B.V. Ook is Wulms Egg Group B.V. gedurende de gehele onderzoeksperiode bestuurder van Eiprodukten Wulro B.V.²⁵
- 11.
24. Eiprodukten Wulro B.V. is een besloten vennootschap naar Nederlands recht, statutair gevestigd te Weert.²⁶ Eiprodukten Wulro B.V. houdt zich blijkens het Handelsregister van de Kamer van Koophandel bezig met de fabricage, im- en export van eiprodukten en groothandel in eiprodukten.²⁷ Volgens eigen opgave zijn de activiteiten met betrekking tot de inkoop van eieren bij legghouders alsmede de activiteiten met betrekking tot de verkoop van eiprodukten binnen de onderneming Wulro gedurende de gehele onderzoeksperiode belegd bij Eiprodukten Wulro B.V.²⁸
- 12.
25. Namens Wulro zijn (in ieder geval) [directeur Wulro 1] en [directeur Wulro 2] als natuurlijke personen betrokken bij de gedragingen die onderwerp zijn van dit besluit.²⁹ [directeur Wulro 1] en [directeur Wulro 2] zijn ieder bestuurder van de Stichting Administratiekantoor Wulro Food Group en middellijk bestuurder van Wulro Food Group B.V., thans Wulms Egg Group B.V., en Eiprodukten Wulro B.V. Daarnaast houden zij via separate vennootschappen de aandelen in Stichting Administratiekantoor Wulro Food Group.

²² ACM/INT/413422.

²³ ACM/INT/413422, ACM/UIT/545406, ACM/UIT/545409 en ACM/IN/563095.

²⁴ ACM/INT/413422.

²⁵ Idem.

²⁶ Idem.

²⁷ Idem.

²⁸ ACM/UIT/545406, ACM/UIT/545409 en ACM/IN/563095.

²⁹ ACM/INT/413422, ACM/UIT/519978, ACM/UIT/519986, ACM/UIT/523789, ACM/UIT/522907, ACM/UIT/545409 en ACM/IN/563095.

3 Het verloop van de procedure

26. In september 2019 is de Directie Mededinging (hierna: DM) van de ACM een onderzoek gestart naar (een) mogelijke overtreding(en) van het Europese en Nederlandse kartelverbod door ondernemingen die consumptie-eieren bij legghouders inkopen.³⁰
27. In de week van 5 november 2019 heeft DM onaangekondigde bedrijfsbezoeken afgelegd bij vier ondernemingen – waaronder Global, Interovo en Wulro.³¹ Op de tweede dag van deze bedrijfsbezoeken is het onderzoek uitgebreid met (een) mogelijke overtreding(en) van het Europese en Nederlandse kartelverbod door deze ondernemingen met betrekking tot de verkoop van eiproducten. De periode waarop het onderzoek zag is gelijktijdig verlengd (tot 1 januari 2017 tot en met heden).³² Op 17 april 2020 heeft DM partijen geïnformeerd dat de periode van het vermoeden is gewijzigd in de periode van 1 januari 2015 tot heden.³³
28. Partijen hebben tijdens de procedure naar voren gebracht dat zij van mening zijn dat de genoemde uitbreiding van het onderzoeksdoel naar de verkoop van eiproducten onrechtmatig zou zijn, en dat het door de ACM verkregen bewijs daarom uitgesloten zou moeten worden. Partijen hebben zich daarover op 26 februari 2021 tot de voorzieningenrechter van de rechtbank Den Haag gewend. Op 3 juni 2021 heeft de voorzieningenrechter van de rechtbank Den Haag alle vorderingen van partijen afgewezen.³⁴ Ook tijdens de sanctieprocedure hebben partijen in hun schriftelijke en mondelinge zienswijzen meerdere malen naar voren gebracht dat zij van mening zijn dat de ACM geen overtredingen van het kartelverbod met betrekking tot de verkoop van eiproducten kan vaststellen. Aangezien dit besluit uitsluitend ziet op de beoordeling van gedragingen met betrekking tot de inkoop van industrie-eieren, kan dit standpunt van partijen op dit punt hier onbesproken blijven.
13. 29. Na het afleggen van de bedrijfsbezoeken heeft DM nader onderzoek verricht, dat onder meer bestond uit marktonderzoek onder legghouders en afnemers van eiproducten, het opnemen van verklaringen bij partijen en door middel van informatieverzoeken opvragen van aanvullende informatie bij (markt)partijen.³⁵
14. 30. Op 9 februari 2021 heeft de directeur DM een rapport als bedoeld in artikel 5:48 Awb opgesteld en aan partijen verstuurd (hierna: het oorspronkelijke rapport).³⁶ In het oorspronkelijke rapport wordt vastgesteld dat partijen artikel 101, eerste lid, Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (hierna: VWEU) en artikel 6, eerste lid, Mededingingswet (hierna: Mw) hebben overtreden. In totaal worden vijf bilaterale inbreuken beschreven, waarvan twee zien op de inkoop van eieren en drie op de verkoop van eiproducten.
15. 31. Op 19 februari 2021 heeft de Directie Juridische Zaken (hierna: DJZ) van de ACM aan partijen de op de zaak betrekking hebben stukken toegestuurd (hierna: het oorspronkelijke dossier). Ook heeft DJZ partijen uitgenodigd om deel te nemen aan een dataroom, en om hun schriftelijke en mondelinge zienswijze te geven.³⁷ Partijen hebben de ACM hierop geïnformeerd dat zij deel willen nemen aan de dataroom.³⁸ Op 31 maart 2021 schortte de ACM, met instemming van

³⁰ ACM/UIT/519247.

³¹ Zie voetnoot 6 van het rapport.

³² ACM/UIT/522123.

³³ ACM/UIT/531807, ACM/UIT/531806, ACM/UIT/531740 en ACM/UIT/531739.

³⁴ Rechtbank Den Haag, 3 juni 2021 C/09/609244/ KG ZA 21-265. Rechtbank Den Haag, 3 juni 2021 C/09/609244/ KG ZA 21-265. Partijen hebben hoger beroep ingesteld tegen deze uitspraak in kort geding.

³⁵ Zie ook hoofdstuk 2 van het rapport voor een uitgebreidere beschrijving.

³⁶ ACM/UIT/547608 en ACM/UIT/547757 (Interovo), ACM/UIT/547609 en ACM/UIT/547739 (Wulro) en ACM/UIT/547607 en ACM/UIT/547747 (Global). In dit besluit worden deze versies tezamen aangeduid als het oorspronkelijke rapport.

³⁷ ACM/UIT/549110, ACM/UIT/549135 en ACM/UIT/549132.

³⁸ Interovo ACM/IN/589499, Wulro ACM/INT/421070 en Global ACM/UIT/549993.

partijen, de beslistermijn op vanaf de datum dat partijen hebben bericht gebruik te willen maken van de dataroomprocedure tot de datum waarop partijen hun schriftelijke zienswijze indienen.³⁹

32. Op 9 juni 2021 verzond de ACM een nieuwe uitnodiging aan partijen voor dataroom.⁴⁰ De ACM stelde vervolgens van 14 tot en met 18 juni 2021 de dataroom open voor partijen. Interovo en Wulro hebben op 14 juni 2021 en (deels) 15 juni 2021 gebruik gemaakt van de dataroom. Global heeft geen gebruik gemaakt van de dataroom.⁴¹ Op 4 augustus 2021 voegde de ACM de door partijen geclaimde en door de ACM toegewezen stukken uit de dataroom toe aan het oorspronkelijke dossier en zond partijen de betreffende stukken toe.⁴²
33. Op 3 september 2021 zonden de partijen hun schriftelijke zienswijze aan de ACM.⁴³ Op 14 oktober 2021 namen partijen deel aan de hoorzitting.⁴⁴ Op 20 oktober 2021 gaven de partijen schriftelijk antwoord op door de ACM gestelde vragen tijdens de hoorzitting van 14 oktober 2021.⁴⁵ Op 10 december 2021 voegde de ACM een aantal stukken toe aan het oorspronkelijke dossier en zond het verslag van de hoorzitting aan partijen.⁴⁶
- 16.
34. Tijdens de hoorzitting op 14 oktober 2021 heeft de gemachtigde van Global, toen hij een vraag kreeg van de hoorcommissie, zich op het standpunt gesteld dat de hoorcommissie door deze vraag te stellen onderzoek deed en daarmee in strijd zou handelen met artikel 12q Instellingswet ACM.⁴⁷ De ACM volgt dit standpunt niet. Een hoorzitting biedt partijen de gelegenheid om hun schriftelijke zienswijze toe te lichten en aan te vullen. Daarnaast biedt een hoorzitting de hoorcommissie de gelegenheid om, in het kader van een zorgvuldige voorbereiding van het besluit, vragen te stellen aan partijen om zich zo een beter beeld te vormen van hun standpunten en belangen. Dit is ook in het belang van de partijen die hun zienswijze naar voren brengen. De in de hoorzitting gestelde vraag moet ook in dit licht worden gezien. Overigens heeft (de gemachtigde van) Global de bewuste vraag onbeantwoord gelaten.
35. Op 9 maart 2022 stelde DJZ DM in de gelegenheid om aanvullend onderzoek uit te voeren.⁴⁸ Op 10 maart 2022 maakte DM kenbaar aan DJZ dat DM gebruik maakt van de mogelijkheid tot aanvullend onderzoek.⁴⁹ Op 9⁵⁰ en 14 maart 2021⁵¹ informeerde DJZ partijen hierover.
- 17.
36. Op 28 maart 2022 stelden partijen de ACM in gebreke wegens het niet-tijdig nemen van een besluit in deze zaak.⁵² Op 25 augustus 2022 deed de rechtbank Rotterdam uitspraak en droeg de ACM op om uiterlijk 31 december 2022 een besluit bekend te maken op straffe van verbeurte van dwangsommen.⁵³
- 18.
37. Op 20 november 2022 stuurde DM partijen een aanvullend rapport in deze zaak (hierna: aanvullend rapport, en, tezamen met het oorspronkelijke rapport: rapport).⁵⁴ In het aanvullend rapport beschrijft DM het aanvullend marktonderzoek dat zij heeft gedaan met betrekking tot de inkoopmarkt. Op basis van dit aanvullende onderzoek komt DM tot de conclusie dat er een separate markt voor de inkoop van industrie-eieren kan worden onderscheiden. In het

³⁹ ACM/UIT.551690, ACM/UIT/551694 en ACM/UIT/551687.

⁴⁰ ACM/UIT/555885, ACM/UIT/555885 en ACM/UIT/555886.

⁴¹ ACM/IN/621009.

⁴² ACM/UIT/560500, ACM/UIT/560584 en ACM/UIT/560501.

⁴³ ACM/IN/643807, ACM/IN/643808 en ACM/IN/643758.

⁴⁴ ACM/IN/651678, ACM/IN/651676 en ACM/IN/651679.

⁴⁵ ACM/IN/652949, ACM/IN/652951 en ACM/IN/652950.

⁴⁶ ACM/UIT/567434, ACM/UIT/567435 en ACM/UIT/567433.

⁴⁷ ECLI:NL:GHDHA:2015:145.

⁴⁸ ACM/INT/444467.

⁴⁹ ACM/INT/444595.

⁵⁰ ACM/INT/444496, ACM/INT/444500 en ACM/INT/444495.

⁵¹ ACM/UIT/573466, ACM/UIT/573381 en ACM/UIT/573467.

⁵² ACM/IN/686543.

⁵³ Uitspraak van de Rechtbank Rotterdam van 25 augustus 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:7118.

⁵⁴ ACM/UIT/585273 (Global), ACM/UIT/585274 (Interovo) en ACM/UIT/585275 (Wulro). In dit besluit worden deze versies tezamen aangeduid als het aanvullend rapport.

- aanvullend rapport wordt ook vastgesteld dat de in het oorspronkelijke rapport beschreven gedragingen (Gedraging I en Gedraging II) zien op de inkoop van industrie-eieren.
- 19.
38. DJZ verstrekke op 26 november 2022 de aanvullende op de zaak betrekking hebbende stukken aan partijen (hierna: het aanvullend dossier, en, tezamen met het oorspronkelijke dossier: het dossier). Partijen dienden op hun 16 november 2022 hun schriftelijke zienswijzen op het aanvullende rapport in.⁵⁵ Op 1 december 2022 vond een hoorzitting plaats over het aanvullende rapport.⁵⁶
- 20.
39. Gedurende de hierboven beschreven procedure hebben partijen zich herhaaldelijk op het standpunt gesteld dat zij uitgebreider toegang tot het dossier zouden moeten hebben. De ACM heeft zowel het oorspronkelijke dossier als het aanvullende dossier verstrekt, en hen de mogelijkheid gegeven om deel te nemen aan de dataroom. Op basis van hun selectie in de dataroom zijn ruim honderd documenten aan het oorspronkelijke dossier toegevoegd. Partijen kunnen hierdoor beschikken over alle op de zaak betrekking hebbende stukken.
- 21.
40. Partijen hebben daarnaast gesteld dat de ACM ten onrechte niet kennis kunnen nemen van bepaalde passages in de wel door de ACM verstrekte stukken. Zij gaan hierbij echter voorbij aan het feit dat de ACM steeds een afweging heeft moeten maken tussen de belangen van partijen en die van derden. In sommige gevallen zijn (bedrijfs-)vertrouwelijke gegevens daarom niet openbaar gemaakt.
- 22.
41. Partijen menen daarnaast dat de ACM - door DM de mogelijkheid te bieden om aanvullend onderzoek te doen - zich schuldig zou maken aan schending van het *ne bis in idem* beginsel, dan wel de scheiding tussen onderzoek en boeteoplegging. Van schending van het *ne bis in idem* beginsel kan echter geen sprake zijn nu de ACM in deze zaak nog geen besluit had genomen, laat staan een overtreding had vastgesteld. Ook van schending van de scheiding tussen onderzoek en boeteoplegging is geen sprake, nu DJZ slechts in algemene zin DM de mogelijkheid heeft geboden om aanvullend onderzoek te doen.

⁵⁵ Zie ACM/IN/729142 (zienswijze Global), ACM/IN/728946 (zienswijze Interovo) en ACM/IN/728800 (zienswijze Wulro).

⁵⁶ Zie ACM/IN/732797 (pleitnota Global), ACM/IN/732799 (pleitnota Interovo) en ACM/IN/732801 (pleitnota Wulro) en ACM/UIT588340 voor het verslag van de hoorzitting.

4 De betrokken markt en de marktomstandigheden

42. In dit besluit staan de gedragingen van Interovo, Wulro en Global op de markt voor industrie-eieren centraal. Dit hoofdstuk beschrijft de kenmerken van de markt om de in hoofdstuk 5 omschreven gedragingen goed te kunnen duiden. De bijlage bij dit besluit bevat een meer gedetailleerde beschrijving van de betrokken markt en de marktomstandigheden.
- 23.
43. Marktafbakening van inkoopmarkten geschiedt volgens dezelfde principes als gehanteerd bij de afbakening van verkoopmarkten.⁵⁷ De analyse van vraagsubstitutie bij inkoopmarkten vindt echter plaats vanuit het oogpunt van de leverancier (in tegenstelling tot de afnemer bij verkoopmarkten).⁵⁸ Het gaat er dus om, om vanuit het perspectief van de leverancier, te bezien welke afzetkanalen substitueerbaar zijn. Het mededingingsbeperkende gedrag van Interovo, Wulro en Global ziet op de afstemming bij de inkoop van industrie-eieren bij legghouders. Het perspectief van de leverancier is in deze zaak dus het perspectief van de legghouder.

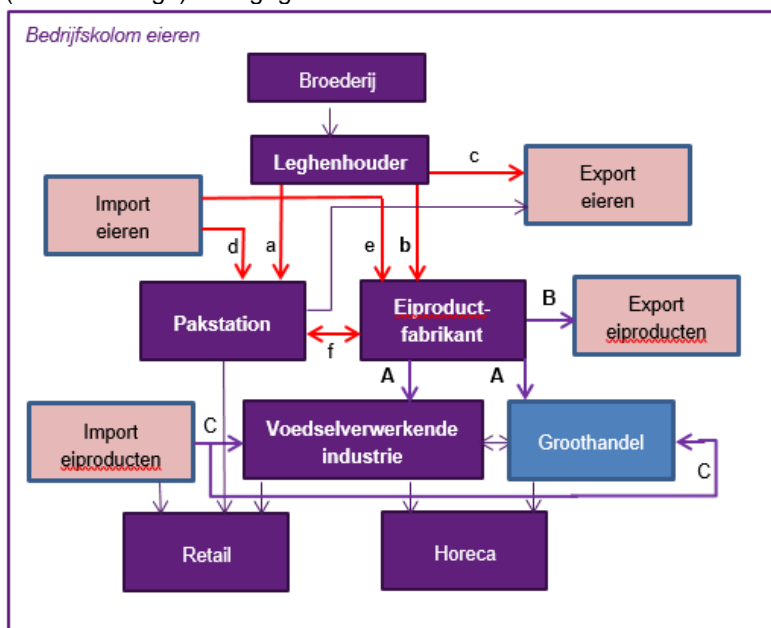
4.1 De bedrijfskolom eieren

44. Hieronder worden de spelers die onderdeel zijn van de bedrijfskolom van de productie en verkoop van eieren omschreven:
- *Broederij*: broedt eieren uit en fokt kuikens op tot leghennen.
 - *Legghouder*: producent van eieren.
 - Afnemers van eieren bij legghouders (hierna tezamen aangeduid als 'afnemers van eieren'):
 - o *Pakstation*: sorteert eieren, pakt eieren in kleinverpakkingen en verkoopt deze aan retail en/of horeca.
 - o *Eiproductfabrikant*: vervaardigt vloeibare eiproducten en/of eiproducten in poedervorm en levert deze onder andere aan de voedselverwerkende industrie.
 - o *Eierhandelaar*: koopt eieren in en verkoopt eieren zonder deze te verwerken of te sorteren. Eierhandelaren zijn dus niet actief als pakstation of eiproductfabrikant.
 - *Voedselverwerkende industrie*: vervaardigt voedsel o.a. op basis van eiproducten.
 - *Groothandel*: levert eiproducten aan (kleine) voedselverwerkende ondernemingen en aan de horeca.
 - *Retail*: verkoopt eieren en/of producten waarin eiproducten zijn verwerkt
 - *Horeca*: verkoopt (bewerkte) eieren en/of gerechten waarin eiproducten of eieren in zijn verwerkt.

⁵⁷ Bekendmaking van de Commissie over de bepaling van de relevante markt voor het gemeenschappelijk mededingingsrecht, Pb EG, C 372, p. 5, par. 17, "De vraag die moet worden beantwoord is of de afnemers van de partijen, als gevolg een hypothetische geringe (tussen 5 % en 10 %) duurzame verhoging van de prijs van de onderzochte producten en in de betrokken gebieden zouden overschakelen op gemakkelijk verkrijgbare vervangproducten of op leveranciers die elders zijn gevestigd. Wanneer substitutie volstaat om de prijsverhoging onrendabel te maken wegens de eruit voortvloeiende daling van de afzet, worden bijkomende substitutieproducten en gebieden opgenomen in de relevante markt, totdat het assortiment producten en het geografische gebied zodanig zijn afgebakend, dat kleine, duurzame verhogingen van de relatieve prijzen rendabel zouden zijn. Een soortgelijke analyse is toepasselijk in zaken betreffende de concentratie van koopkracht, waar wordt uitgegaan van de aanbieder en de priestest de mogelijkheid biedt de alternatieve distributiekkanalen of afzetmogelijkheden voor de producten van de aanbieder te bepalen."

⁵⁸ Zie bijvoorbeeld: Case IV/M.1221 Rewe Meini, besluit o.g.v. artikel 8(2) van de CoVo, "The position is different, however, when it comes to defining procurement markets. Here, the critical factors are the producers' flexibility in changing output and the alternative outlets open to them."

45. In onderstaande figuur is de bedrijfskolom voor eieren – vanuit Nederlands perspectief – (vereenvoudigd) weergegeven:

46. Legghouders verkopen eieren aan zowel pakstations als producenten van ei producten. In totaal zijn er zes verschillende relevante stromen te onderscheiden (in bovenstaande figuur weergegeven met rode pijlen):
- Nederlandse legghouder verkoopt eieren aan een Nederlands pakstation;
 - Nederlandse legghouder verkoopt eieren aan een Nederlandse producent van ei producten;
 - Nederlandse legghouder verkoopt eieren aan een buitenlands pakstation of producent van ei producten;
 - Buitenlandse legghouder en/of afnemer verkoopt eieren aan een Nederlands pakstation;
 - Buitenlandse legghouder en/of afnemer verkoopt eieren aan een Nederlandse producent van ei producten.
 - Nederlands pakstation verkoopt eieren aan een Nederlandse producent van ei producten of vice versa.
47. Producenten van ei producten verkopen hun ei producten aan de voedselverwerkende industrie en de groothandel. In totaal zijn er drie verschillende relevante stromen te onderscheiden (in bovenstaande figuur weergegeven met paarse pijlen):
- Nederlandse producent van ei producten verkoopt ei producten aan een Nederlandse voedselverwerkende producent en/of groothandel;
 - Nederlandse producent van ei producten verkoopt ei producten aan een buitenlandse voedselverwerkende producent en/of groothandel;
 - Buitenlandse producent van ei producten verkoopt ei producten aan een Nederlandse voedselverwerkende producent en/of groothandel.
48. Verschillende geledingen van de bedrijfskolom kennen een (vertegenwoordigende) brancheorganisatie. Broederijen (vermeerderaars) en legghouders zijn verenigd in de Nederlandse Vakbond Pluimveehouders (NVP) die tevens de belangen behartigt van boeren die zich bezighouden met het opfokken van vleeskuikens.⁵⁹

⁵⁹ VvA vastlegging website, ACM/UIT/547154 (I), volgnummer 1.

49. Pakstations, eierhandelaren en producenten van eiproducten zijn verenigd in de Algemene Nederlandse Vereniging van Eierhandelaren en Eiproductfabrikanten (Anevei).⁶⁰ Bij de Anevei zijn nagenoeg alle grote pakstations en producenten van eiproducten aangesloten.⁶¹ Wulro was enkele jaren (tot 2018) lid van Anevei, maar heeft medio 2018 tijdelijk het lidmaatschap opgezegd uit onvrede over de handelswijze van de Anevei ten tijde van de Fipronilcrisis (daarover meer in paragraaf 4 van de bijlage).⁶² Global [directeur Global 1] en Interovo [directeur Interovo 2] zijn ook lid van de Anevei en maken deel uit van het bestuur van deze brancheorganisatie. Anevei is ook de overkoepelende organisatie van de Vereniging Nederlandse Eiproductenfabrikanten (VNE). Bij de VNE zijn zes leden aangesloten, waaronder Interovo en Global. Wulro is geen lid van de VNE.⁶³
50. Binnen de bedrijfskolom is er in meerdere gevallen sprake van horizontale integratie doordat sommige ondernemingen actief zijn als pakstation en als producent van eiproducten. Ook is sprake van verticale integratie bij legghouders die tevens pakstation zijn en legghouders die behoren tot een producent van eiproducten.⁶⁴

4.1.1 De producenten

51. Eieren worden geproduceerd door leghennen die worden gehouden door legghouders. De omstandigheden waaronder de eieren worden geproduceerd verschillen per legghouder. Zo zijn er bijvoorbeeld verschillende huisvestingssystemen voor het houden van leghennen (het houderijsysteem) en verschilt de kwaliteit van het voer.
52. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen vier verschillende houderijsystemen:⁶⁵
- Koloniehoudertij / (verrijkte-) (kooihoudertij). De geproduceerde eieren worden “kooi-eieren” genoemd.
 - Scharrelhoudertij. De geproduceerde eieren worden “scharreleieren” genoemd.
 - Scharrelhoudertij met vrij uitloop. De geproduceerde eieren worden “vrije-uitloopeieren” genoemd.
 - Biologische houdertij. De geproduceerde eieren worden “biologische eieren” genoemd.
53. De indeling van de verschillende houderijsystemen is gebaseerd op de leefomstandigheden van de leghennen. Legghouders met diervriendelijkere houderijsystemen hebben een lager volume aan leghennen (en dus een lagere productie), dan houderijsystemen die minder diervriendelijk zijn. Biologische legghouders houden zo'n 20.000 leghennen, legghouders met scharrel en vrije uitloop leghennen houden in de regel tussen de 30.000 en 60.000 leghennen. Legghouders met koloniehuisvesting houden echter tussen de 100.000 en 200.000 leghennen.⁶⁶ Sinds 2012 is het binnen de Europese Unie verboden om kooi-eieren te produceren. De productie van verrijkte kooi-eieren is nog wel toegestaan.⁶⁷ Gemiddeld wordt binnen de Europese Unie nog ongeveer 50% van de eieren geproduceerd als “verrijkt kooi-ei”.⁶⁸ In het vervolg van dit besluit worden verrijkte kooi-eieren aangeduid als kooi-eieren.

⁶⁰ VvA vastlegging website Anevei, ACM/UIT/544612 (I).

⁶¹ VvA vastlegging website Anevei, ACM/UIT/544612 (I) en VvA vastlegging website ACM/UIT/547154, (I) volgnummer 2.

⁶² VvA + verklaring [directeur Wulro 1], ACM/UIT/519986 (I), p. 25-28; Het lidmaatschap van Wulro is ondertussen hervat, zie VvA Vastlegging ledenlijsten Anevei en COKZ, ACM/UIT/583948 (II).

⁶³ VvA vastlegging website Anevei, ACM/UIT/544612 (I) en VvA vastlegging website, ACM/UIT/547154 (I) , volgnummer 3.

⁶⁴ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/580940 (II) p. 2, Gespreksverslag [legghouder 1], ACM/UIT/578144 (II), p.2; CenterData, Rapport Marktonderzoek Eiersector – Legghouders, 13 oktober 2022, ACM/IN/721680 (II), par. 2, p. 6, Tabel 2.2 (op basis antwoorden vraag 2); CenterData, Rapport Marktonderzoek Eiersector – Afnemers, 13 oktober 2022, ACM/IN/721569 (II), par. 2, p. 6, Tabel 2.1 (op basis antwoorden vraag 3).

⁶⁵ Criteria aan een houderijsysteem, bijvoorbeeld aantal hennen per m², wel/geen daglicht, is vastgelegd in Europese wetgeving.

⁶⁶ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/507642 (I), p.2.

⁶⁷ Zie artikel 5 en 6 van Richtlijn 1999/74/EC. Het verschil tussen kooi-eieren en verrijkte kooi-eieren is gelegen in de levensomstandigheden waarin de leghennen worden gehouden (o.a. oppervlakte per legghen).

⁶⁸ VvA verwijzing website, ACM/UIT/547154 (I), volgnummer 6.

54. Het inrichten van een houderijsysteem is kapitaalintensief. De financiering van (de aanpassing van) een houderijsysteem gebeurt veelal door banken en/of eigen middelen van de legghouder. Financiering door afnemers van eieren kwam in het verleden sporadisch voor, maar tegenwoordig niet meer.⁶⁹ Er zijn (financiële) drempels verbonden aan het wijzigen van het houderijsysteem van een stal.⁷⁰

4.1.2 De afnemers

55. De afnemers op de markt van industrie-eieren zijn eiproduktfabrikanten, eierhandelaren en pakstations. In paragraaf 2.2 van de bijlage wordt verder ingegaan op de concurrentiedruk van pakstations op eiproduktfabrikanten. Eierhandelaren halen ongesorteerde eieren op bij legghouders of pakstations en verkopen deze partijen eieren door aan pakstations of verwerkers.⁷¹ Handelaren zijn op kleine schaal actief tussen de verschillende schakels.⁷² Uit de enquête onder afnemers volgt dat in de jaren 2016 tot en met 2018 afnemers slechts tussen de 2,4% en 4,2% van de totale inkoop van eieren betrokken bij eierhandelaren.⁷³ Ook volgt uit de enquête dat geen van de respondenten enkel actief is als eierhandelaar.⁷⁴ De eierhandelaren treden op als intermediair en de eieren worden doorgaans alsnog geleverd aan een pakstation of de verwerkende industrie.⁷⁵
56. Zoals benoemd in randnummer 50 is binnen de bedrijfskolom in meerdere gevallen sprake van horizontale en verticale integratie. Van de betrokken ondernemingen is Wulro uitsluitend actief als producent van eiprodukten.⁷⁶ Global is naast producent van eiprodukten tevens actief als legghouder.⁷⁷ Interovo is producent van eiprodukten, pakstation en legghouder.⁷⁸ Global en Interovo kopen naast hun eigen productie ook eieren in bij andere legghouders. Alle drie de betrokken ondernemingen zijn dus, onder andere, actief op de (mogelijke) markt voor de inkoop van eieren.⁷⁹
57. Eiproduktfabrikanten vervaardigen vloeibare eiprodukten en/of eiprodukten in poedervorm. Eiprodukten worden in een beschermde omgeving geproduceerd, door het machinaal breken van de eieren, het scheiden van het eigeel (dooier) van het eiwit en het eventueel pasteuriseren of anderszins bewerken om eventueel in het ei aanwezige ziekteverwekkers te doden. De eiprodukten worden verpakt en (gekoeld) opgeslagen.⁸⁰
58. Eiproduktfabrikanten leveren de eiprodukten voornamelijk aan de voedselverwerkende industrie en aan de groothandel (hierna in deze paragraaf tezamen aangeduid als de "klant").⁸¹ De klant selecteert een leverancier (eiproduktfabrikant) op basis van een aantal criteria, waaronder kwaliteit, leveringszekerheid en flexibiliteit.⁸² Bij de selectie van een leverancier van eiprodukten

⁶⁹ Memo resultaten onderzoek, ACM/INT/412165 (I), (vraag 2b).

⁷⁰ Memo resultaten onderzoek, ACM/INT/412165 (I), (vraag 3a en 3b).

⁷¹ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577988 (II), p. 1, 2.

⁷² Gespreksverslag [VERTROUWELIJK] ACM/UIT/580945, p. 2.

⁷³ CenterData, Rapport Marktonderzoek Eiersector – Afnemers, 13 oktober 2022, ACM/IN/721569 (II), par. 3, p. 8, Figuur 3.1 (op basis antwoorden vraag 6).

⁷⁴ CenterData, Rapport Marktonderzoek Eiersector – Afnemers, 13 oktober 2022, ACM/IN/721569 (II), par. 2, p. 6, Figuur 2.1 (op basis van

⁷⁵ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945, p. 2; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577988 (II), p. 1, 2.

⁷⁶ VvA verklaring [directeur Wulro 2], ACM/UIT/519978 (I) p. 4.

⁷⁷ VvA verklaring [directeur Global 1], ACM/UIT/519941 (I) P.3.; VvA verhoor [directeur Global 1], ACM/UIT/536257 (I) p. 10-11. Global Food huurt bij zelfstandige legghouders stalruimte, levert leghennen en voer en betaalt de legghouder een vergoeding per ei voor de verrichte werkzaamheden.

⁷⁸ VvA verklaring [directeur Interovo 2], ACM/UIT/523349 (I).

⁷⁹ VvA verhoor [directeur Wulro 1], ACM/UIT/534991 (I); VvA verhoor [directeur Interovo 3], ACM/UIT/535864 (I); VvA verhoor [directeur Interovo], ACM/UIT/536219 (I); VvA verhoor [directeur Wulro 2], ACM/UIT/535383 (I); VvA verhoor [directeur Global 2], ACM/UIT/536340 (I); VvA verhoor [directeur Global 1] Juli 2020, ACM/UIT/536257 (I).

⁸⁰ Zie bijvoorbeeld ACM/UIT/544610, bijlage <http://www.wulro.nl/proces.html>.png.

⁸¹ Zie voor meer informatie het rapport, ACM/UIT/531662, p. 4.

⁸² Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/412167, p.3, 4; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411315, p. 3; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411238, p. 2; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411315, p. 3;

is een grote rol weggelegd voor de kwaliteitsafdeling van de klant. Doorgaans begint het selectieproces met de levering van een aantal monsters van het product.⁸³ Daarnaast is voor de klant van belang van welk soort ei (houderijsysteem) het product is gemaakt.⁸⁴

4.2 Relevante productmarkt

59. De relevante productmarkt is de inkoopmarkt van industrie-eieren door afnemers bij legghenhouders. Eieren geschikt voor consumptie kunnen worden onderverdeeld in eieren die bestemd zijn voor directe consumptie (tafeleieren) en eieren bestemd voor consumptie na bewerking (industrie-eieren).⁸⁵ Industrie-eieren worden gebroken en verwerkt tot eiproducten die vervolgens worden gebruikt in de productie van voedingsmiddelen. Tafeleieren worden ingepakt en in doosjes verkocht ten behoeve van rechtstreekse menselijke consumptie.⁸⁶
- 24.
60. Het onderscheid tussen industrie- en tafeleieren is gebaseerd op een aantal factoren. Eieren die gebruikt worden voor de industrie zijn doorgaans van een mindere kwaliteit.⁸⁷ Dit zijn onder andere eieren met een te dunne schaal⁸⁸, eieren die te klein zijn⁸⁹ en eieren die zijn besmet met ziekteverwekkers zoals bijvoorbeeld salmonella.⁹⁰ Daarnaast is het houderijsysteem relevant voor de vraag of een ei in beginsel een tafelei of een industrie-ei is. Kooi-eieren kunnen in Nederland, België en Duitsland in de periode 2015-2019 vrijwel alleen als industrie-eieren aan eiproductfabrikanten worden geleverd.⁹¹ Scharreleieren kunnen als industrie-ei en als tafelei afgezet worden. In Nederland is het Beter leven keurmerk (BLK) bepalend of scharreleieren als tafelei of als industrie-ei verkocht worden.⁹² Ook zijn industrie-eieren gemiddeld significant goedkoper dan tafeleieren.⁹³

4.3 De geografische dimensie

61. Het geografisch gebied voor inkoop van industrie-eieren in de onderhavige zaak omvat in ieder geval Nederland, België en Noordwest-Duitsland. Er zijn indicaties dat de markt voor de inkoop van industrie-eieren is gesegmenteerd. Deze indicaties worden hieronder en in paragraaf 3 en 5.1 van de bijlage besproken.
- 25.
62. De uitwijkmogelijkheden voor legghenhouders binnen de relevante markt naar afnemers buiten Nederland, België en Noordwest-Duitsland worden onder meer (zie nader paragraaf 4.5.1

Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411230, p. 2, 3; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411232, p. 1-3; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/412168, p. 2.

⁸³ ACM/UIT/542489, ACM/UIT/542490, ACM/UIT/542494, ACM/UIT/542501, ACM/UIT/542502, ACM/UIT/542500.

⁸⁴ Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/412167, p.3; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411238, p. 1; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411315, p. 2; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411230, p. 1; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411232, p. 1; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK] ACM/INT/412168, p. 2.

⁸⁵ Artikel Pluimveeweb april 2018, ACM/IN/430494 (I); Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754.

⁸⁶ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945 (II), p.2.

⁸⁷ Zie artikel 2 van Verordening (EG) nr. 589/2008: bv. kenmerken over de vorm van de schaal, hoogte van de luchtkamer en omtrek van de dooier.

⁸⁸ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578711, p.2.

⁸⁹ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/520118 (I), p. 5, 7

⁹⁰ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578144, p. 3; VvA vastlegging website, ACM/UIT/582869 (II): [NOP introduceert industriënoterings voor scharreleieren | Pluimveeweb.nl - Nieuws voor pluimveehouders](#);

[FW Kooieierenrapport_171212_nl.pdf \(foodwatch.org\)](#) (p. 14).

⁹¹ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945 (II), p.2; Telefoonnotitie [VERTROUWELIJK], ACM/INT/383307 (I), p. 1; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/508671 (I), p. 2; VvA Verklaring [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/519994 (I), p. 13; VvA vastlegging website ACM/UIT/582869 (II): [FW Kooieierenrapport_171212_nl.pdf \(foodwatch.org\)](#) en https://www.foodwatch.org/uploads/media/hintergrund_eier_kaefigeier_20120400.pdf, Nachgehakt: Was ist aus dem Abschied von der Käfighaltung geworden? | deutschlandfunk.de; Notitie Kooi, BLK Scharrel, ACM/INT/456616 (II).

⁹² Notitie Kooi, BLK Scharrel, ACM/INT/456616 (II).

⁹³ CenterData, Rapport Marktonderzoek Eiersector – Legghenhouders, 13 oktober 2022, ACM/IN/721680 (II), par. 4.3; VvA vastlegging websites, ACM/UIT/582869 (II): NOP richtprijs verrijkte kooi, <https://www.pluimveebeurs.com/prijsinformatie>; VvA vastlegging websites, ACM/UIT/582869 (II): NOP richtprijs scharrel, <https://www.pluimveebeurs.com/prijsinformatie>.

hierna) beperkt door het prijsverschil in de geproduceerde eieren. In 2018 ging 91% procent van de export van de in Nederland geproduceerde eieren naar België en Duitsland.⁹⁴ In Nederland geproduceerde eieren zijn over het algemeen duurder dan eieren die in bijvoorbeeld Polen worden geproduceerd.⁹⁵ Daarnaast verschillen de regels die bepalen of een ei in beginsel als tafelei of als industrie-ei verkocht kan worden per land.⁹⁶ In Nederland, België en Duitsland hebben supermarkten vergelijkbare convenanten gesloten waardoor kooi-eieren vrijwel niet meer als tafel-ei verkocht worden.⁹⁷ Daarbij komen nog de hogere transportkosten voor de grotere afstand.⁹⁸ Dit beperkt de uitwijkmogelijkheden voor Nederlandse legghouders om buiten Nederland, België en Noordwest-Duitsland eieren te verkopen.

63. De ACM heeft de relevante geografische markt afgebakend aan de hand van *catchment areas*. De benadering van de relevante markt aan de hand van *catchment areas* is onder andere relevant voor producten die gekenmerkt worden door een hoog vereiste van leveringszekerheid.⁹⁹ De ACM heeft de vestigingsplaatsen van legghouders, bij wie de betrokken ondernemingen direct inkopen in de periode 2017 tot en met 2019, geanalyseerd. Het blijkt dat bij Global, Wulro en Interovo respectievelijk 98%,¹⁰⁰ 98%¹⁰¹ en 100% van de legghouders op maximaal 300 km van de productielocaties van de betrokken ondernemingen zijn gevestigd.¹⁰²
- 26.
64. Overigens zijn er aanwijzingen dat de betrokken ondernemingen eieren betrekken bij enkele Poolse leveranciers. De concurrentiedruk die uitgaat van legghouders buiten Nederland, België en het noordwesten van Duitsland is minder sterk dan de concurrentiedruk die uitgaat van legghouders gevestigd binnen dit gebied. Slechts een beperkt aantal grote Poolse leveranciers is in staat te leveren aan afnemers in Nederland, België en Noordwest-Duitsland. Daarnaast geven marktpartijen de voorkeur aan een nabijgelegen wederpartij. Ook de afzetmogelijkheden van eieren afkomstig uit Polen zijn beperkt nu dit vrijwel alleen maar kooi-eieren zijn.

4.4 Het productie- en inkoopproces

65. De legghouder kan de eieren onder verschillende voorwaarden verkopen aan een afnemer van eieren. Daarbij worden afspraken gemaakt tussen de legghouder en de afnemer van eieren over de verkoopprijs (bijvoorbeeld vaste prijs of een prijs gebaseerd op een notering met op-/afslag)¹⁰³, kwaliteitsaspecten (bijvoorbeeld certificering)¹⁰⁴, de duur van de overeenkomst en eventuele additionele afspraken over de levering van het voer (en de voerprijs).¹⁰⁵
- 27.

⁹⁴ Factsheet Eiersector in Nederland WUR, ACM/IN/703774, p. 5.

⁹⁵ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/507642, p. 4.

⁹⁶ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578144, p. 2, 4; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945, p. 3.

⁹⁷ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945 (II), p.2; Telefoonnotitie [VERTROUWELIJK], ACM/INT/383307 (I), p. 1; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/508671 (I), p. 2; VvA Verklaring [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/519994 (I), p. 13; VvA vastlegging website ACM/UIT/582869 (II): [FW_Kooieierenrapport_171212_nl.pdf \(foodwatch.org\)](#) en https://www.foodwatch.org/uploads/media/hintergrund_eier_kaefigeier_20120400.pdf, [Nachgehakt: Was ist aus dem Abschied von der Käfighaltung geworden? | deutschlandfunk.de](#); Notitie Kooi, BLK Scharrel, ACM/INT/456616 (II).

⁹⁸ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754, p. 2.

⁹⁹ Besluit van de Europese Commissie in zaak M.7408 Cargill/ADM Chocolate Business, randnummer 65.

¹⁰⁰ Met uitzondering van één Poolse legghouder/eierhandelaar.

¹⁰¹ Met uitzondering van één Poolse legghouder/eierhandelaar.

¹⁰² Resultaten analyse afstand legghouder – betrokken onderneming, ACM/INT/412401 (I); Informatie uit: Antwoord Global op Informatieverzoek, ACM/IN/469408 (I), Antwoord Wulro op Informatieverzoek ACM/IN/470125 (I) en Antwoord Interovo op Informatieverzoek ACM/IN/471205 (I).

¹⁰³ Memo resultaten onderzoek, ACM/INT/412165 (I), (vraag 10b).

¹⁰⁴ Memo resultaten onderzoek, ACM/INT/412165 (I), (vraag 10c).

¹⁰⁵ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/507642 (I).

66. Een notering is een prijsindex, die legghouders gebruiken als basisprijs bij de verkoop van eieren. De Nederlandse Organisatie van Pluimveehouders (NOP)¹⁰⁶ stelt diverse noteringen samen, gespecificeerd naar soort ei. Voor deze zaak is onder meer de NOP-richtprijs industriënotering voor kooi-eieren relevant. Deze index is samengesteld uit drie componenten: een Duitse notering (de Weser-Ems), een Franse notering (de Rungis) en een prijsopgave door de Nederlandse eierindustrie.¹⁰⁷
67. Legghouders sluiten een mondelinge of een schriftelijke overeenkomst¹⁰⁸ met een afnemer van eieren. De legghouder kan er ook voor kiezen om geen overeenkomst te sluiten met een afnemer van eieren voor een langere periode, maar om bijvoorbeeld wekelijks (soms met hulp van een commissionair) zijn eieren te verkopen aan een afnemer van eieren. Deze vorm wordt "los contract" of "vrije markt" genoemd.¹⁰⁹ De legghouder kan onder deze omstandigheden doorlopend wisselen van afnemer.¹¹⁰ Het aandeel legghouders dat op de vrije markt actief is, neemt af en is gering.¹¹¹ Legghouders die op de vrije markt actief zijn hebben veelal ook een eigen pakstation.¹¹²
68. Het voer dat de hennen krijgen is een belangrijke kostenpost voor de legghouder en kan onderdeel zijn van de contractvorming.¹¹³ In een beperkt aantal gevallen is het namelijk zo dat de afnemers geheel of gedeeltelijk de voerkosten van de legghouder financieren omdat de legghouder deze kosten (prijsrisico) niet zelf wil/kan dragen.¹¹⁴
69. In de markten voor eieren komen in het algemeen twee soorten prijzen voor: vaste prijzen en flexibele prijzen.
70. In de overeenkomst tussen legghouder en zijn afnemer kan een vaste prijs per kilo eieren worden overeengekomen. De afnemer van eieren betaalt in dat geval gedurende een vooraf bepaalde periode een vaste prijs in euro per kilo door de legghouder geleverde eieren. Hierbij wordt vaak gekeken naar op dat moment geldende prijsnoteringen.¹¹⁵
71. Overeenkomsten tussen legghouders en afnemers van eieren zijn vaak gebaseerd op de afspraak dat de afnemer de prijs per kilo eieren wekelijks vaststelt (na afloop van de levering van de eieren) en dat de afnemer zich daarbij baseert op een notering, al dan niet gecorrigeerd met een op-/afslag.¹¹⁶ Wanneer er geen op-/afslag wordt gehanteerd, dan wordt dat in de sector ook wel 'glad' genoemd. De afnemer van eieren corrigeert – indien de marktomstandigheden daar in zijn ogen aanleiding voor geven – op basis van een op- of afslag de notering en daarmee de prijs die hij aan de legghouder betaalt voor de week daarvoor geleverde eieren.¹¹⁷

¹⁰⁶ De NOP behartigt belangen van pluimveehouders op landelijk niveau.

¹⁰⁷ Zie bijvoorbeeld ACM/INT/385386 (I). In randnummer 27 van de bijlage is de NOP industriënotering (1.0) beschreven. De LTO/NOP-begeleidingscommissie van de NOP-richtprijs voor consumptie-eieren publiceert vanaf week 14-2018 een nieuwe NOP 2.0 richtprijs voor kooi-eieren. In de basis wordt bij de berekening van de NOP2.0 richtprijs gebruik gemaakt van de Duitse Weser Ems, Verarbeitungswaren, de Franse Rungis en opgaves van Anevei. Zie ook ACM/UIT/547154, volgnummer 8.

¹⁰⁸ Zowel schriftelijke als mondelinge overeenkomsten komen voor. Zie onder andere Memo resultaten onderzoek, ACM/INT/412165 (I), (vraag 10a) en VvA + verklaring [directeur Wulro 1], ACM/UIT/519986 (I), p.7.

¹⁰⁹ In dit randnummer wordt de handel tussen een legghouder en een afnemer beschreven. Voor de handel in eieren tussen de afnemers onderling wordt ook de term 'vrije handel gebruikt'.

¹¹⁰ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/520118, (I), p. 2.

¹¹¹ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK] ACM/UIT/520118, (I), p. 2.

¹¹² VvA Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/520118 (I). Vastlegging ledenlijsten Anevei en COKZ ACM/UIT/583948 (II)

¹¹³ VvA Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/520118 (I).

¹¹⁴ Memo resultaten marktonderzoek, ACM/INT/412165 (I), vraag 10a.

¹¹⁵ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754 (II), p.4; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578144 (II), p.5 en Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945 (II), p.3.

¹¹⁶ Memo resultaten onderzoek ACM/INT/412165 (I), (vraag 10b).

¹¹⁷ VvA + Verklaring [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/519986 (I), p. 9.

4.5 De concurrentiedynamiek op de inkoopmarkt

4.5.1 De positie van de legghouder

72. In zijn algemeenheid wordt de landbouwsector in Nederland gekenmerkt door een (relatief) groot aantal primaire producenten, die vaak homogene producten verkopen waarvan zij het aanbod lastig op de korte termijn kunnen aanpassen aan de vraag. Deze primaire producenten staan onder druk in de productie- en distributieketen. Enerzijds bestaat er een continue druk om verkoopprijzen te verlagen, omdat de prijs van producten voor consumenten een belangrijk aankoopcriterium is. Anderzijds wordt er vanuit de samenleving van primaire producenten gevraagd om aan hogere, eventueel bovenwettelijke, eisen te voldoen, bijvoorbeeld ten aanzien van dierenwelzijn en duurzaamheid.¹¹⁸
73. Ook legghouders staan onder druk. Zij hebben al geruime tijd moeite met de wijze van prijsvorming als beschreven in paragraaf 4.5.1, maar beschikken – naar eigen zeggen – over onvoldoende marktmacht om deze structuur te doorbreken onder meer doordat zij beperkte mogelijkheden hebben om te wisselen van afnemer.¹¹⁹
74. Dat komt ten eerste omdat de meeste legghouders een contract hebben met een afnemer en niet actief zijn op de vrije markt.¹²⁰ Zij kunnen tussentijds dan ook niet switchen van afnemer. Daarnaast blijkt zoals hierboven uiteengezet dat de groep afnemers waaraan legghouders kunnen verkopen, beperkt is.¹²¹
75. In aanvulling hierop leidt de ACM uit marktgesprekken af dat legghouders in een positie verkeren die switchen of overstappen tussen de afnemers van (industrie)eieren beperkt mogelijk maakt. Dit heeft een aantal oorzaken. Ten eerste is het zo dat legghouders per ronde of koppel leghennen bepaalde typen en kwaliteiten eieren verkopen. Dit beperkt de uitwijkmogelijkheden gedurende de levensduur van die ronde.¹²² Ten tweede blijkt uit een interview met een brancheorganisatie dat de afnemers rekening houden met elkaars bestaande inkooprelaties en inkoopcontracten en deze in bepaalde mate respecteren.¹²³ Ten derde staat het houderijsysteem (kooi, scharrel, vrije uitloop, biologisch) dat een legghouder, al dan niet per stal, heeft geïnstalleerd, voor langere tijd vast (circa 10 jaar) vanwege de noodzaak om investeringen terug te verdienen.¹²⁴
76. Zoals blijkt uit het marktonderzoek is de door de legghouder ingeschatte “betrouwbaarheid”¹²⁵ van de afnemer” belangrijk. Hierbij kan een rol spelen hoelang een legghouder zakendoet met een bepaalde afnemer en zijn ervaring met het nakomen van afspraken.¹²⁶
77. Uit het aanvullend onderzoek blijkt ook dat sprake is van vaste handelsrelaties vanwege afnemerstrouw bij leghennenhouders enerzijds en vanwege leverancierstrouw bij de inkopers

¹¹⁸ Zie de brief d.d. 29 juni 2018 van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aan de Tweede Kamer, Vergaderjaar 2017-2018, 28625, nr 257, p. 1 en de MvT bij de Wijziging van de Mededingingswet in verband met het expliciteren van de uitsluiting van het kartelverbod van gedragingen in het kader van het gemeenschappelijk landbouw- en visserijbeleid en technische wijzigingen van het concentratietoezicht, en wijziging van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek en de Overgangswet nieuw BW in verband met de nationale toepassing van de mogelijkheid tot privaatrechtelijke handhaving van het mededingingsrecht, *Kamerstukken II*, 2020-2021, 35770, nr 3, p. 2.

¹¹⁹ Artikel – Boerderij.nl – Eierhandel speelt met contractbreuk, ACM/INT/384159 (I).

¹²⁰ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK] ACM/UIT/520118, (I), p.2.

¹²¹ Memo resultaten onderzoek, ACM/INT/412165 (I), (vraag 6).

¹²² Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754 (II), p. 4.

¹²³ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754 (II), p. 3., Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578711 (II), p.3.

¹²⁴ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578138 (II), p. 2.; Gespreksverslag, [VERTROUWELIJK] ACM/UIT/578144 (II), p. 3; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754 (II), p. 2.

¹²⁵ Onder betrouwbaarheid schaaft de ACM de volgende termen: vertrouwen, zekerheid, afnamezekerheid, betalingszekerheid en het nakomen van afspraken.

¹²⁶ Memo resultaten marktonderzoek, ACM/INT/412165 (I), (vraag 5b); Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578711 (II), p.3.

anderzijds. Betalingszekerheid en betrouwbaarheid zijn belangrijke aspecten bij het onderhouden van de inkooprelaties voor de legghouders.¹²⁷ Omgekeerd geldt dat het belang van leveringszekerheid maakt dat afnemers van eieren langdurige en vaste handelsrelaties aanhouden.¹²⁸

78. Verder blijkt uit het aanvullend onderzoek dat het overstappen naar een andere afnemer door legghouders wel voorkomt, maar beperkt. Desgevraagd antwoordt 77,1% van de respondenten dat zij in de periode 2016-2018 voor de hele productie of een deel daarvan konden wisselen van afnemer (bijvoorbeeld omdat leveringscontracten afliepen). Van deze groep respondenten is 25% in die periode daadwerkelijk gewisseld van afnemer. Dit komt neer op een overstap van 19,3% van het aantal respondenten over een periode van 3 jaar. Per jaar komt dit neer op een gemiddeld overstappercentage van 6,5%.¹²⁹
79. Uit het voorgaande volgt dat legghouders, als zij geen contract (meer) hebben, kunnen switchen van afnemer. Wel hebben zij een zwakke positie en zijn er factoren die overstappen naar een andere afnemer moeilijker maken.

4.5.2 Prijs als concurrentieparameter

80. De legghouder onderhandelt over de verkoop van de eieren met één of meerdere afnemers en besluit op basis van het aanbod, waaronder de prijs, welke afnemer zijn voorkeur heeft. Met deze afnemer sluit de legghouder een overeenkomst. De prijs die de afnemer bereid is te betalen voor de eieren is verreweg de belangrijkste concurrentieparameter.¹³⁰ Een andere belangrijke concurrentieparameter is betrouwbaarheid zoals toegelicht in paragraaf 4.5.1.
81. Ook voor betrokken ondernemingen is de inkoopprijs van industrie-eieren bij legghouders van belang voor hun concurrentiepositie. Betrokken ondernemingen kopen hun industrie-eieren voor een substantieel deel van hun totale inkoop van industrie-eieren in bij legghouders.¹³¹ Opgemerkt zij daarbij dat dit zowel industrie- als tafeleieren betreft. De inkoopwaarde van industrie-eieren maakt daarnaast een groot deel uit van de verkoopomzet van betrokken ondernemingen bij de verkoop van ei producten.¹³² Dit betekent dat betrokken ondernemingen er veel belang bij hebben zo goedkoop mogelijk in te kopen.
82. Tot slot wordt de inkoopmarkt voor industrie-eieren gekenmerkt door het gebruik van prijsnoteringen (zie paragraaf 4.4). De noteringen zijn in de markt behulpzaam bij het vaststellen van de prijzen. Zij doen evenwel niet af aan de (prijs)concurrentiemogelijkheden op de markt. Er bestaat immers geen verplichting tot het volgen van deze noteringen.

4.6 De positie van partijen op de markt

83. In deze paragraaf beschrijft de ACM de marktposities van de betrokken ondernemingen op de markt voor de inkoop van industrie-eieren bij legghouders. Een eerste indicatie van de positie van partijen op de relevante markt kan worden verkregen op basis van de marktaandelen van

¹²⁷ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578711 (II); p. 1, Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578138 (II), p. 2; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754 (II), p. 2, en Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577988 (II), p. 3.

¹²⁸ Zie Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578144 (II), p.3 en Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577988 (II), p.2.

¹²⁹ CenterData, Rapport Marktonderzoek Eiersector – Legghouders, 13 oktober 2022, ACM/IN/721680 (II), par. 7, p. 31, (op basis van antwoorden vraag 22).

¹³⁰ Memo resultaten onderzoek, ACM/INT/412165 (I), Vraag 5a: "Op basis waarvan bepaalt u aan welke eierhandelaar u uw eieren verkoopt?". Prijs wordt het vaakst (door 36 van de 45 respondenten) genoemd en Vraag 5b: "Welke reden of redenen zijn het belangrijkste voor die keuze?", Prijs wordt het vaakst (door 32 van de 47 respondenten) genoemd.

¹³¹ VvA Marktomvang en marktpositie, ACM/UIT/584320 (II).

¹³² VvA Marktomvang en marktpositie, ACM/UIT/584320 (II).

partijen.¹³³ Voor een nadere motivering van het bepalen van de omvang van de relevante markt alsmede de positie van de betrokken ondernemingen op deze markt, verwijst de ACM naar de bijlage.

4.6.1 Omvang van de markt voor industrie-eieren

84. De ACM stelt vast dat de inkoop van industrie-eieren bij legghouders in de periode 2015 tot en met 2019 per jaar ligt tussen de 20% en 35% van de totale productie van eieren in Nederland, België en Noordwest-Duitsland. De ACM baseert dit op een schatting van een expert in de sector¹³⁴ en twee reportages van de Rabobank.¹³⁵
85. De totale productie van eieren binnen de relevante geografische markt bedraagt iets minder dan 1,3 miljoen ton.¹³⁶ Omgerekend naar stuks resulteert dit in een totale productie van circa 23,2 miljard stuks binnen de relevante geografische markt.¹³⁷ Uitgaande van een aandeel industrie-eieren tussen de 20% en 35% van de totale productie eieren in Nederland, België en het noordwesten van Duitsland, leidt dit tot een ondergrens van 4,64 miljard stuks en een bovengrens van 8,12 miljard stuks.¹³⁸ Hieronder geeft de ACM de totale markt voor industrie-eieren weer in waarde, hierbij is uitgegaan van de NOP prijsnoteringen voor kooi-eieren en scharreleieren zonder BLK.¹³⁹

	2015	2016	2017	2018	2019
Marktomvang bij 20%	€ 242,8 mln.	€ 195 mln.	€ 293,6 mln.	€ 260,8 mln.	€ 242,7 mln.
Marktomvang bij 35%	€ 440,9 mln.	€ 364,3 mln.	€ 533,5 mln.	€ 486,8 mln.	€ 445,8 mln.

Tabel 1: Marktomvang industrie-eieren 2015 tot en met 2019 in € op basis van NOP-prijsnoteringen kooi- en scharreleieren.

4.6.2 Positie van partijen op de relevante markt

86. De ACM heeft de marktaandelen van de betrokken ondernemingen bepaald door de inkoopwaarde van industrie-eieren van de betrokken ondernemingen te delen door de totale marktomvang van industrie-eieren in waarde in de relevante geografische markt. Hieronder geeft de ACM de marktaandelen weer.

Scenario	2015	2016	2017	2018	2019
20%					
Interovo	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]			

¹³³ Bekendmaking van de Commissie inzake de bepaling van de relevante markt voor het gemeenschappelijk mededingingsrecht, Pb EG, C 372, punt 2.

¹³⁴ Deze expert schat in dat 20% van de totale productie van eieren door legghouders wordt verkocht aan de industrie. De andere 80% wordt door legghouders geleverd aan pakstations. Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/508571 (I), p. 2.

¹³⁵ Uit twee reportages van de Rabobank volgt dat 30-35% van de consumptie-eieren wordt geconsumeerd in verwerkte vorm. ACM/INT/441549 (I), Rabobank Cijfers & Trends, Legpluimvee, 5 april 2016, p. 2. En VvA vastlegging website, ACM/UIT/582869 (II), Rabobank, Duurzame productie van eieren zet door, 1 september 2021: [https://www.rabobank.nl/kennis/s011088380-duurzame-productie-van-eieren-zet-door_index.cfm.pdf\(sra.nl\)](https://www.rabobank.nl/kennis/s011088380-duurzame-productie-van-eieren-zet-door_index.cfm.pdf(sra.nl))

¹³⁶ RBB Economics, De markt voor eieren, opgesteld op verzoek van BarentsKrans, Coupry en Stek, 1 september 2021, ACM/IN/643807 (I), paragraaf 4.1.

¹³⁷ VvA berekening marktomvang en marktpositie, ACM/UIT/584320 (II), Een alternatieve berekening op basis van productie-, invoer- en uitvoercijfers voor België, Nederland en Duitsland levert een vergelijkbare marktomvang in stuks op.

¹³⁸ VvA Berekening marktomvang en positie, ACM/UIT/584320 (II).

¹³⁹ VvA vastlegging website, ACM/UIT/582869 (II): www.pluimveebeurs.com/prijsinformatie

Global		[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUWEL IJK]	[VERTROUWEL IJK]
Wulro	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUWEL IJK]	[VERTROUWEL IJK]
Interovo+ Wulro	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]			
Global+W ulro		[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]
Scenario 35%					
Interovo ¹⁴⁰	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]			
Global		[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUWEL IJK]	[VERTROUWEL IJK]
Wulro	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUWEL IJK]	[VERTROUWEL IJK]
Interovo+ Wulro	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]			
Global+W ulro		[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]

Tabel 2: Marktaandeelen betrokken partijen gedurende de relevante periodes¹⁴¹

87. De ACM heeft de marktaandeelen van partijen ook berekend op basis van de gemiddelde inkoopprijs die Wulro en Global voor industrie-eieren hebben betaald.¹⁴² De totale marktomvang in waarde gebaseerd op de inkooprijzen van Global en Wulro verschilt niet wezenlijk van de totale marktomvang gebaseerd op de NOP-noteringen. Dit betekent dat ook de marktaandeelen van partijen die staan vermeld in Tabel 2 niet of slechts zeer beperkt zullen veranderen wanneer wordt uitgegaan van deze alternatieve berekeningswijze.
88. Zoals volgt uit paragraaf 4.3 zijn er indicaties dat enkele Poolse ondernemingen industrie-eieren (kunnen) leveren aan partijen. De toevoeging van de in het bewijsmateriaal genoemde Poolse leveranciers tot de relevante markt leidt slechts tot een zeer beperkte uitbreiding van de marktomvang en daarmee tot vergelijkbare marktaandeelen in de 20% en 35% scenario's.¹⁴³ Een uitbreiding van de geografische markt naar heel Duitsland leidt in het 20% in alle gevallen tot bilaterale marktaandeelen die (ruim) boven de 10% liggen, in het 35% scenario liggen de marktaandeelen in alle gevallen (ruim) boven de 5%.

¹⁴⁰ Nu de verkoopomzet van Interovo van eiproducten in 2015 en 2016 significant meer dan twee keer zo groot is als de verkoopomzet van Wulro, verwacht de ACM dat de inkoop van industrie-eieren door Interovo ook significant groter is dan die van Wulro. Gelet hierop verwacht de ACM dat het marktaandeel van Interovo in de periode 2015 en 2016 op zijn minst tussen de [VERTROUWELIJK] ligt (VvA berekening marktomvang en marktpositie, ACM/UIT/584320 (II)).

¹⁴¹ VvA berekening marktomvang en marktpositie, ACM/UIT/584320 (II).

¹⁴² Er wordt uitgegaan van de inkooprijzen van Wulro en Global omdat Interovo geen informatie heeft aangeleverd die het mogelijk maakt om de gemiddelde inkoopprijs van haar industrie-eieren te berekenen. Reactie en antwoorden op informatieverzoek 29/7, ACM/IN/712453; Antwoord Global op informatieverzoek 23/9, ACM/IN/718867; Reactie en antwoorden op informatieverzoek 29/7 Wulro, ACM/IN/713613; Antwoord Wulro op informatieverzoek 23/9, ACM/IN/718866.

¹⁴³ In hun zienswijzen noemen Interovo en Global [legghouder 13] als leverancier: Zienswijze Global, ACM/IN/729142, p. 30; Zienswijze Interovo, ACM/IN/728946, p. 59. Zoals Interovo in haar zienswijze stelt, beschikt [legghouder 13] over circa 10 miljoen leghennen. Door [legghouder 13] tot de relevante markt te rekenen zal de marktomvang met enkele honderden miljoenen worden vergroot (een leghen legt ongeveer 212-260 eieren per jaar). Dit heeft een verwaarloosbare impact op de totale marktomvang van 23,2 miljard stuks.

4.6.3 Overige aanwijzingen voor de positie van partijen op de markt

89. De marktaandeelen van de betrokken ondernemingen geven een eerste indicatie voor de positie van partijen op de markt. Het onderzoek van de ACM heeft ook andere aanwijzingen opgeleverd die een beeld geven van de positie van partijen op de markt.¹⁴⁴

Voorkeur eiproductfabrikanten voor het inkopen van eieren in de nabije omgeving

90. Afnemers van eiproducten (voedselverwerkende industrie) vinden het van belang om een continue stroom van eiproducten *just-in-time* te ontvangen van de eiproductfabrikanten. In een enquête van de ACM geeft het merendeel van de respondenten aan dat afstand tot de leverancier van eiproducten van belang is.¹⁴⁵ Hierdoor is het ook voor de eiproductfabrikanten van belang om hun productieproces zodanig in te richten dat zij aan deze eisen kunnen voldoen. Naast prijs is daarom ook de leveringszekerheid van (industrie-) eieren van belang.¹⁴⁶
91. Uit paragraaf 4.3 en paragraaf 3 van de bijlage volgt dat de betrokken onderneming een voorkeur hebben om hun industrie-eieren in te kopen bij legghouders die dicht bij hun productielocaties zijn gelegen. De belangrijkste leveranciers van partijen bevinden zich binnen een straal van 300 kilometer.¹⁴⁷ Directeuren van betrokken ondernemingen bespreken dit ook in WhatsApp-gesprekken.¹⁴⁸
92. Het onderzoek van de ACM laat ook zien dat de regio waar partijen industrie-eieren bij legghouders inkopen geografisch overlapt.¹⁴⁹ Partijen zijn naaste concurrenten van elkaar als inkopers van industrie-eieren.

Overige aanwijzingen over de positie van partijen

93. Uit resultaten van het marktonderzoek van de ACM blijkt ook dat legghouders hun eieren in de praktijk maar aan een beperkt aantal afnemers verkopen, waaronder de betrokken ondernemingen.¹⁵⁰ Wulro, Interovo en Global Food behoren tot de afnemers aan wie legghouders hun meeste eieren verkopen.¹⁵¹

¹⁴⁴ Bekendmaking van de Commissie inzake de bepaling van de relevante markt voor het gemeenschappelijk mededingingsrecht, Pb EG, C 372, punt 2.

¹⁴⁵ Memo resultaten marktonderzoek, ACM/INT/412165, vraag 10 (onderdeel 2.2.13)

¹⁴⁶ Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/412167; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411238; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411315; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411230; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411232; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/412168; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/878138, p.2.: "Er zitten een stuk of 5 of 6 schakels in een keten. Die zijn nauw op elkaar aangesloten en het gaat 'just in time'."

¹⁴⁷ Zie paragraaf 4.3.

¹⁴⁸ VvA verhoor [directeur Interovo 1] juli 2020, ACM/UIT/536219 (I), p.9; en VVA verhoor [directeur Wulro 1] juli 2020, ACM/UIT/534991 (I), p.10. Hierbij zij opgemerkt dat Global Food haar zwijgrecht heeft ingeroepen bij de vraag die de ACM hierover heeft gesteld; Bijlage 13 (Global), ACM/UIT/536733.

¹⁴⁹ Antwoorden op vraag 1 en 2 namens Global Food Group, ACM/IN/469408; Antwoorden op vragen 1 en 2 namens Wulro, ACM/IN/470125; Volledig lijst pluimveehouders Interovo, ACM/IN/471205; Reactie en antwoorden informatieverzoek 29/7 door Interovo, ACM/IN/712157; Reactie en antwoorden op informatieverzoek 29/7 door Global, ACM/IN/712453; Reactie en antwoorden op informatieverzoek 29/7 Wulro, ACM/IN/713613.

¹⁵⁰ Circa negentig procent van de legghouders antwoord in een enquête van de ACM dat er minder dan tien afnemers zijn waaraan zij hun eieren zouden kunnen verkopen. Van die negentig procent zegt een meerderheid dat er minder dan vijf afnemers zijn waaraan zij eieren kunnen verkopen, Memo resultaten onderzoek, ACM/INT/412165 (I), (vraag 6); Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578711 (II), p. 1; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK]: Er zijn een aantal grote pakstations (ca. 4), waar Interovo er één van zou zijn, ACM/UIT/508671 (I), p. 2; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/507842 (I), p. 1; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK]: noemt Interovo en Wulro als grote verwerkers, ACM/UIT/577754 (II), p. 2 en Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945(II), p. 2: Er zijn een aantal grote eiproductfabrikanten, waaronder betrokken ondernemingen; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578138 (II), p. 2.

¹⁵¹ Op de vraag aan welke (maximaal) drie afnemers de legghouder(s) in de periode 2015 – heden de meeste eieren hebben verkocht, noemt namelijk ruim 48% van de legghouders Interovo, ongeveer 25% van de legghouders Wulro en bijna 19% Global Food, Memo resultaten onderzoek, ACM/INT/412165 (I), (vraag 7).

94. Ook voor afnemers van ei producten zijn de betrokken ondernemingen belangrijke leveranciers.¹⁵² Betrokken ondernemingen zijn bij meerdere Europese afnemers van ei producten geaccrediteerd.¹⁵³ Daarnaast zijn de partijen aan wie de betrokken ondernemingen ei producten verkopen belangrijke inkopers van ei producten.¹⁵⁴ Dat de betrokken ondernemingen in staat zijn om zulke grote afnemers te voorzien van ei producten, is op hun beurt een indicatie van de positie die ondernemingen innemen als ei productfabrikant en daarmee als inkoper van industrie-eieren.
95. Partijen laten zich ook uit over de positie van hun onderneming. [Directeur Interovo 1], [directeur Interovo 3] en/of [directeur Interovo 2] (Interovo) spreken met elkaar over uitbreiding en/of het overnemen van andere ondernemingen in de bedrijfskolom eieren.¹⁵⁵ Verder spreken [directeur Wulro 1] (Wulro) en [directeur Global 1] (Global) over het niet afnemen van wagens van een leverancier. Uit de chats volgt dat wanneer beide ondernemingen niet afnemen van de leverancier, de leverancier die week aanzienlijk minder eieren zal afzetten.¹⁵⁶
96. Tot slot bevatten twee reportages uit het vakblad Pluimveeweb aanwijzingen over de positie van partijen op de markt. In een reportage van 15 september 2016 staat dat Global Food Group op dat moment 20 miljoen eieren per week verwerkte. Naar schatting van Global Food Group is dat 12 procent van de Nederlandse markt.¹⁵⁷ In een reportage van medio april 2018 staat dat Wulro op dat moment 20 miljoen eieren per week verwerkt.¹⁵⁸ Aangenomen dat volumes over de tijd niet significant fluctueren verwerkt Wulro evenveel eieren als Global Food. [medewerker Interovo] van Interovo verklaart desgevraagd aan de ACM: *"Ik denk dat, als wij in Nederland gaan kijken, wij misschien een 20% tot 25% marktaandeel hebben."*¹⁵⁹

¹⁵² Uit de reacties in het kader van het marktonderzoek van de ACM volgt dat de ei product-verwerkende levensmiddelenbedrijven slechts bij een beperkt aantal leveranciers ei producten kunnen afnemen. Onder de respondenten wordt Interovo door 67% genoemd als leverancier, Global door 18% en Wulro door 17%, Memo resultaten marktonderzoek, ACM/INT/412165, vraag 7 (klanten en niet-klanten) en vraag 8 (klanten).

¹⁵³ De klanten [VERTROUWELIJK], [VERTROUWELIJK], [VERTROUWELIJK], [VERTROUWELIJK], [VERTROUWELIJK] en [VERTROUWELIJK], verklaren allen dat producenten van ei producten eerst geaccrediteerd (goedgekeurd) moeten worden door hun QA-afdelingen voordat zij ei producten mogen leveren. Aangezien Wulro, Interovo en Global Food allen aan ten minste een van deze ei productverwerkende levensmiddelenbedrijven leveren, betekent dit dat zij bij minimaal een van deze afnemers wel geaccrediteerd moeten zijn. Zie ACM/INT/412168, ACM/INT/411232, ACM/INT/411315, ACM/INT/412167, ACM/INT/411238, ACM/INT/411230, ACM/IN/507272, ACM/IN/506171, ACM/IN/505728, ACM/IN/506167, ACM/IN/506169, ACM/IN/503009.

¹⁵⁴ Partijen leveren onder andere aan [VERTROUWELIJK], [VERTROUWELIJK], [VERTROUWELIJK], [VERTROUWELIJK] en verschillende grote private label levensmiddelenfabrikanten, zie ACM/INT/412168, ACM/INT/411232, ACM/INT/411315, ACM/INT/412167, ACM/INT/411238, ACM/INT/411230, ACM/IN/507272, ACM/IN/506171, ACM/IN/505728, ACM/IN/506167, ACM/IN/506169, ACM/IN/503009.

¹⁵⁵ Zie bijvoorbeeld bijlage 14 Interovo, ACM/UIT/536766.

¹⁵⁶ [Directeur Global 1] en [directeur Wulro 1] spreken op twee momenten over het niet afnemen van wagens van een bepaalde leverancier, dit zou gaan om 110 respectievelijk 100 wagens. Uit een bericht van [directeur Global 1] volgt dat 100 wagens ongeveer 18.000 kg eieren betreft. Bijlage 01 Global, 4 april 2019, ACM/UIT/536733; Bijlage 01 Global, 16 april 2019, ACM/UIT/536733.

¹⁵⁷ Achtergrondinformatie/reportages over Wulro en Global n.a.v. gesprek [VERTROUWELIJK], ACM/IN/430494 (I).

¹⁵⁸ Achtergrondinformatie/reportages over Wulro en Global n.a.v. gesprek [VERTROUWELIJK], ACM/IN/430494 (I).

¹⁵⁹ VvA + verklaring [medewerker Interovo], ACM/UIT/523352 (I), p. 5.

5 Gedragingen

5.1 Gedragingen

5.1.1 Inleiding

97. Dit hoofdstuk beschrijft bilaterale afstemming door Wulro en Interovo enerzijds, en Wulro en Global anderzijds. De mededingingsbeperkende gedragingen vonden plaats van 13 april 2015 tot en met 22 augustus 2016 is (Gedraging I) en van 1 maart 2016 tot en met 1 augustus 2019 (Gedraging II). Gezamenlijk worden Gedraging I en Gedraging II hierna aangeduid als de Gedragingen.
98. De Gedragingen blijken uit WhatsApp-gesprekken, e-mails en verhoren van de betrokken ondernemingen. Voornamelijk de WhatsApp-gesprekken tussen de directeuren van de betrokken ondernemingen bieden inzicht in wat er is gebeurd. Hier en daar ondersteunen de e-mails tussen de directeuren, of soms andere medewerkers, het bewijs voor de Gedragingen. Tijdens de verhoren hebben twee directeuren verklaringen verstrekt die haaks staan op de inhoud van hun WhatsApp-gesprekken. De ACM zal deze verschillende vormen van bewijs wegen in dit hoofdstuk. Uit informatievorderingen bij legghouders blijkt dat de door de directeuren gemaakte afspraken – in ieder geval -- in meerdere concrete gevallen daadwerkelijk zijn uitgevoerd.

5.1.2 Context contactmomenten

99. Uit het dossier blijkt dat er veelvuldig contact is tussen de betrokken ondernemingen. De betrokken ondernemingen zijn gelijktijdig zowel leverancier, afnemer als concurrent van elkaar. Dit zowel op de markt voor de inkoop van eieren, als de markt voor verkoop van eiproducten. Het dossier laat bijvoorbeeld zien dat de betrokken ondernemingen met elkaar onderhandelen over eieren en eiproducten,¹⁶⁰ of algemene gesprekken voeren over de markten voor eieren of eiproducten.¹⁶¹ Daarnaast bespreken de directeuren privéonderwerpen met elkaar.¹⁶² Ook bespreken zij of ze elkaar ontmoeten op werkconferenties.
100. Onderdeel van deze doorlopende communicatie zijn contactmomenten die betrekking hebben op de concurrentieverhoudingen van de betrokken ondernemingen en hun marktgedrag op de markt voor de inkoop van industrie-eieren. Deze contactmomenten laten zien dat de betrokken ondernemingen bilateraal:
- i. spraken over de inkooprijzen van industrie-eieren;
 - ii. afspraken wie van de betrokken ondernemingen bij welke legghouder industrie-eieren in ging kopen, of in bleef kopen, en elkaar hielpen om dit te bewerkstelligen door informatie uit de onderhandelingen met legghouders aan elkaar door te geven; en
 - iii. afspraken om tegelijkertijd de inkooprijzen van industrie-eieren met hetzelfde bedrag te verlagen.

5.2 Contactmomenten tussen Wulro en Interovo (Gedraging I)

¹⁶⁰ Voor Gedraging I, zie bv. ACM/UIT/536766, bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 4 juni 2015 10:59:24 en 30 april 2015 15:58:03. Voor Gedraging II, zie bv. ACM/UIT/536767, bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 2 maart 2018 07:54:25 en 16 april 2019 19:29:06.

¹⁶¹ Voor Gedraging I, zie bv. ACM/UIT/536766, bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 20 mei 2015 13:25:17 en 13 juni 2016 10:21:19. Voor Gedraging II, zie bv. ACM/UIT/536767, bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 31 juli 2017 19:08:25 en 4 augustus 2017 09:36:30.

¹⁶² Voor Gedraging II, zie bv. ACM/UIT/536767, bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 16 januari 2017 17:43:01 en 4 augustus 2017 14:18:48.

101. Gedraging I bestaat voornamelijk uit contactmomenten tussen de directeuren van Wulro [directeur Wulro 1] en Interovo [directeur Interovo 3].
102. [Directeur Interovo 3] (Interovo) en [directeur Wulro 1] (Wulro) hebben in de periode van november 2014 tot en met maart 2018 een doorlopend gesprek via Whatsapp.¹⁶³ Een deel van dit contact bestaat uit zakelijke gesprekken. Dat zijn bijvoorbeeld onderhandelingen waarin [directeur Wulro 1] 'een wagen eiwit' aan [directeur Interovo 3] aanbiedt,¹⁶⁴ het uitwisselen van ervaringen met een eierbreekmachine¹⁶⁵ of het coördineren van logistieke zaken voor het uitvoeren van de onderhandelde overeenkomsten.¹⁶⁶ Daarnaast gaan de gesprekken over eiprodukten. Deze onderwerpen worden veelal op dezelfde dag, en soms zelfs binnen hetzelfde bericht, besproken als medededingingsbeperkende onderwerpen

5.2.1 Contactmomenten gaan over industrie-eieren

103. De contacten tussen Wulro en Interovo die in de onderstaande tabel in randnummer 106 beschreven zijn, betreffen industrie-eieren. Dat blijkt uit het volgende.
104. Wulro is actief als eiproduktfabrikant en verwerkt over het algemeen alle eieren die zij inkoop tot een eiprodukt (zie randnummer 15 van de bijlage) en is daarom actief op het gebied van industrie-eieren. Interovo verkoopt, naast eiprodukten, ook tafeleieren. Logischerwijze gaat het contact tussen Wulro en Interovo enkel over eieren gaat waar beiden in geïnteresseerd zijn: industrie-eieren dus.
105. Daarnaast blijkt uit de contacten zelf dat deze gaan over industrie-eieren. Zo zien de contacten vaak op eieren waarvoor een kiloprijs werd betaald. Prijsnoteringen per kilogram worden doorgaans gebruikt voor het opkopen van eieren voor de industriële verwerking.¹⁶⁷ Ook betreft een groot gedeelte van de contacten kooi-eieren, die zoals besproken in randnummer 60 met name worden gebruikt in de industrie. Vrijwel geen contacten gaan over hoogwaardigere eieren, waarvan een veel groter gedeelte als tafelei gebruikt wordt, zoals vrije uitloop of bio-eieren. Daarnaast wordt er verwezen naar 'industrie(eieren)'. Ook spreken de directeuren over 'eiprodukten' en 'eiwit', waarvoor industrie-eieren nodig zijn. Daarnaast komen hennen van 70+ weken in de contacten ter sprake. Dit betreffen eieren van mindere kwaliteit, die zoals in randnummer 22 van de bijlage besproken over het algemeen niet geschikt zijn als tafelei. Er wordt in de contacten tot slot niet gesproken over tafeleieren.
106. In de onderstaande tabel geeft de ACM een overzicht van geselecteerde contacten tussen Wulro en Interovo. Per contactmoment legt de ACM uit, in de vetgedrukte woorden, waaruit blijkt dat sprake is van industrie-eieren. In een groot deel van de contactmomenten komt één, of meerdere, factoren naar voren waaruit blijkt dat Wulro en Interovo contact hebben over industrie-eieren.

Datum 2015	Aanduidingen en verwijzingen
12-02-2015	Wulro neemt contact op over het afnemen (afpakken) van een legghouder van Wulro . ¹⁶⁸

¹⁶³ Het chatgesprek geeft geen gesprekken weer tussen [directeur Wulro 1] en [directeur Interovo 3] tussen november 2016 en maart 2018. Zie ACM/UIT/536766, bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1].

¹⁶⁴ Dit gebeurt meermaals tussen 17 april 2015 en 12 mei 2015. Zie ACM/UIT/536766, bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 17-04-2015 11:31:11, 30-04-2015 15:58:03, 05-05-2015 09:52:53, 12-05-2015 11:31:11.

¹⁶⁵ Zie ACM/UIT/536766, bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 22-07-2015 20:57:05.

¹⁶⁶ Zie ACM/UIT/536766, bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 06-06-2016 13:47:34.

¹⁶⁷ VvA vastlegging website, ACM/UIT/582869 (I); www.pluimveebeurs.com/prijsinformatie; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578144 (II), p. 4.

¹⁶⁸ ACM/UIT/536766 (I), bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 12-02-2015, 14:52:04.

17-03-2015	Ruggespraak houden over kooi-eieren (afslag bij de boer) en eiwit . ¹⁶⁹
13-04-2015	Contact over eiwit , prijzen, kooi-eieren , industrie scharrel . ¹⁷⁰
13-04-2015	Contact over kooiboeren , -35 à -40, elkaar respecteren, aan afspraken houden. ¹⁷¹
04-06-2015	Contact over prijzen in kilogram en eiproductenboys . ¹⁷²
05-06-2015	Situatie, na gisteren , bespreken over dat het nu geld gaat kosten ¹⁷³
13-06-2015	Contact over meer samenwerken, niet worden uitgespeeld en meer verdienen. ¹⁷⁴
18-06-2015	Wulro informeert bij Interovo wat ze voor week 27 aan leghenhouders betalen, Interovo is geen koper. ¹⁷⁵
Datum 2016	Aanduidingen en verwijzingen
08-01-2016	Contact over prijzen van kooi-eieren bij kooiboeren , afspraak dat de prijs van kooi-eieren naar beneden moet.
05-02-2016	Wulro informeert Interovo over Belgische leghenhouder die aan Wulro eieren aanbiedt. ¹⁷⁶
05-02-2016	Contact over een leghenhouder die Wulro eieren aanbiedt. Gaat over kooi-eieren , scharreleieren en eieren van leghennen van 70 weken . ¹⁷⁷
12-02-2016	Contact over [leggenhouder 1] met leghennen in Duitsland, scharreleieren, kooi-eieren en wederzijds respecteren. Het gaat het over eieren 'kapot slaan' , waarmee de verwerking van eieren bedoeld wordt. ¹⁷⁸
12-02-2016	Contact over kooi eieren ¹⁷⁹
01-03-2016	Wulro informeert Interovo over terug zetten van alle leghenhouders naar -25. Dit contact ziet toe op kooiboeren , aangezien dit de afslag is waar 12-02 contact over is geweest. ¹⁸⁰
22-08-2016	Contact over Belgische leghenhouder die aan Wulro wil verkopen, prijzen, kooi-eieren , scharrel en industrie . ¹⁸¹

107. Uit het voorgaande volgt deze contacten tussen Wulro en Interovo op industrie-eieren zagen.

5.2.2 Chronologische beschrijving contactmomenten

108. Hieronder volgt een chronologische beschrijving van een selectie van de bovenstaande contacten. Hieruit concludeert de ACM dat Gedraging I van 13 april 2015 tot en met 22 augustus 2016 liep, en dat deze bestond uit de in randnummer 100 genoemde type gedragingen.

5.2.2.1 Contactmomenten voor 13 april 2015

109. In februari 2015 uit [directeur Wulro 1] (Wulro) zijn frustratie aan [directeur Interovo 3] (Interovo) over het afnemen van een pluimveehouder. [Directeur Wulro 1] is van mening dat de twee dit 'wel even hadden kunnen overleggen'. Het chatgesprek laat niet zien of, of op welke wijze, [directeur Interovo 3] reageert. Op 17 maart 2015, ongeveer een maand later, stelt [directeur Wulro 1] voor telefonisch 'ruggespraak' te houden over inkooprijzen voor kooi-eieren. [Directeur Interovo 3] accepteert het voorstel van [directeur Wulro 1] om te bellen. Een paar dagen na het telefoongesprek communiceren zij via de chat over het prijsniveau van een

¹⁶⁹ ACM/UIT/536766 (I), bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 17-03-2015, 14:44:54.

¹⁷⁰ ACM/UIT/536766 (I), bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 13-04-2015, 11:20:38.

¹⁷¹ ACM/UIT/536766 (I), bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 13-04-2015, 11:29:03.

¹⁷² ACM/UIT/536766 (I), bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 04-06-2015, 11:01:11.

¹⁷³ ACM/UIT/536766 (I), bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 05-06-2015, 13:34:20.

¹⁷⁴ ACM/UIT/536766 (I), bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 13-06-2015, 14:27:29.

¹⁷⁵ ACM/UIT/536766 (I), bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 18-06-2015, 21:16:00.

¹⁷⁶ ACM/UIT/536766 (I), bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 05-02-2016, 09:28:43.

¹⁷⁷ ACM/UIT/536766 (I), bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 05-02-2016, 09:37:09.

¹⁷⁸ ACM/UIT/536766 (I), bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 12-02-2016, 08:30:00.

¹⁷⁹ ACM/UIT/536766 (I), bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 12-02-2016, 11:04:41.

¹⁸⁰ ACM/UIT/536766 (I), bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 01-03-2016, 12:05:59.

¹⁸¹ ACM/UIT/536766 (I), bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 22-08-2016, 14:26:28.

eiernotering. Deze gaat 'lelijk' worden, volgens [directeur Wulro 1], en volgens [directeur Interovo 3] is de 'kooi notering 50 cent te hoog'.

5.2.2.2 Contactmomenten vanaf 13 april 2015

110. Op 13 april 2015 communiceren [directeur Interovo 3] en [directeur Wulro 1] het meest op één dag tot dan toe. De eierprijzen die beiden betalen voor kooi- en scharreleieren worden besproken. [Directeur Interovo 3] zegt voor kooi-eieren NOP -35 a -40 te betalen. Vervolgens sturen de heren elkaar de volgende berichten:

13 april 2015¹⁸²

[Directeur Interovo 3] (Interovo): *"Kooiboeren mauwen wel bij -35 a -40 [onder de NOP-benchmark], maar zo lang we elkaar respecteren komt dat goed"*

[Directeur Wulro 1]: *"Ik hou me aan mijn afspraken [directeur Interovo 3]"*

[Directeur Interovo 3]: *"Ik ook"*

111. Hier bekrachtigen de directeuren een afspraak om 'elkaar te respecteren'. Door de bewoording lijkt het erop dat deze afspraak eerder gemaakt is, maar het dossier laat niet zien wanneer. In ieder geval is het duidelijk dat de directeuren vanaf 13 april 2015 afspreken om 'elkaar te respecteren' om zo de kans te vergroten dat 'mauwende kooiboeren' met hun prijzen akkoord gaan. Daarnaast wisselen zij prijsinformatie uit: [Directeur Wulro 1] (Wulro) betaalt NOP 0 voor scharreleieren en NOP -25 voor kooi-eieren. [Directeur Interovo 3] (Interovo) zegt scharreleieren voor meer dan NOP 0 in te moeten kopen en voor kooi-eieren NOP -35 à -40 te betalen.¹⁸³

112. Op 4 juni 2015 wisselen [directeur Interovo 3] en [directeur Wulro 1] verdere prijsinformatie uit.¹⁸⁴ [directeur Wulro 1] verwacht dat de NOP omhooggaat, en [directeur Interovo 3] vraagt zich af waar de stijging eindigt.¹⁸⁵ Het gesprek vervolgt:

4 juni 2015¹⁸⁶

[Directeur Wulro 1]: *"Ik heb geen idee [directeur Interovo 3], we moeten proberen de rust te bewaren. Sky is the limit momenteel. Denk dat we toch eens met zijn allen om tafel moeten, dit gaat teveel geld kosten zo"*

[Directeur Interovo 3]: *"Ben ik met je eens"*

113. Hierna bespreken de heren of zij elkaar op 'korte termijn' kunnen ontmoeten. Ook wordt besproken wie zij nog meer voor dit gesprek zullen uitnodigen. Het dossier laat niet zien of en wanneer een ontmoeting heeft plaatsgevonden. Wel volgt uit de chat dat [directeur Wulro 1] (Wulro) en [directeur Interovo 3] (Interovo) elkaar ongeveer een week later toezeggen 'meer met elkaar te gaan samenwerken'¹⁸⁷ zodat ze 'meer kunnen verdienen'.¹⁸⁸ [Directeur Interovo 3] verwoordt de strategie om dat doel te bereiken:

13 juni 2015¹⁸⁹

[Directeur Interovo 3]: *"In deze markt is status quo bij klanten en boeren het beste, dan worden we niet uitgespeeld en kunnen we eens echt gaan verdienen."*

¹⁸² Zie ACM/UIT/536766, bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 13 april 2015, 11:29:03, 11:29:38 en 11:29:44.

¹⁸³ Zie ACM/UIT/536766, bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 13 april 2015, 11:22:43.

¹⁸⁴ Zie ACM/UIT/536766, bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 4 juni 2015, 11:01:30.

¹⁸⁵ Zie ACM/UIT/536766, bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 4 juni 2015, 11:02:22 en 11:04:22.

¹⁸⁶ Zie ACM/UIT/536766, bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 4 juni 2015, 11:02:22.

¹⁸⁷ Zie ACM/UIT/536766, bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 13 juni 2015, 20:30:24.

¹⁸⁸ Zie ACM/UIT/536766, bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 13 juni 2015, 20:30:24.

¹⁸⁹ Zie ACM/UIT/536766, bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 13 juni 2015, 20:31:15.

[Directeur Wulro 1]: *“Helemaal met je eens !” Daar drink ik er een op”*

5.2.2.3 Contactmomenten tot en met 22 augustus 2016

114. Het nieuwe jaar, 2016, starten [directeur Interovo 3] (Interovo) en [directeur Wulro 1] (Wulro) met een gesprek over de prijzen op de markt voor eieren en eiprodukten. De dooierprijzen – een type eiprodukt - moeten omhoog volgens [directeur Interovo 3]. Het gesprek vervolgt met de inkoopprijs van industrie-eieren. [Directeur Interovo 3] en [directeur Wulro 1] vinden dat zij teveel voor industrie-eieren moeten betalen. Zij spreken af dat ze meer gaan samenwerken in plaats van elkaar te beconcurreren.

8 januari 2016¹⁹⁰

[Directeur Wulro 1] (Wulro): *“Kan zijn dat wat kooi boeren van ons jullie gaan bellen” “Ik ga in eerste instantie naar -25”*

[Directeur Interovo 3] (Interovo): *“Ja maar ik heb geen kooi nodig, ik heb er ook te veel”*

[Directeur Wulro 1]: *“OK duidelijk , ik blijf van die van jou af.” “Iedereen wilt omlaag brengen”*

[Directeur Interovo 3]: *“Doen we dat over en weer” “Ik hou me kalm”*

(...)

[Directeur Interovo 3]: *“Maar ja, kooi moet naar beneden...daar hebben we allemaal belang bij”*

[Directeur Wulro 1]: *“(...) We staan gelijk nu want jullie hebben me er vorig jaar [een pluimveehouder] afgepikt. Moeten we eigenlijk niet doen want is al moeilijk genoeg. Wij willen graag samen werken ipv concurreren dat weet je”*

[Directeur Interovo 3]: *“Oke, dan moeten we dat maar gaan proberen”*

[Directeur Wulro 1]: *“Graag”*

115. Een WhatsApp-gesprek enkele weken later laat zien dat [directeur Interovo 3] en [directeur Wulro 1] hun reeds gemaakte afspraken verder uitvoeren. [Directeur Wulro 1] zegt toe [legghouder 2], een Belgische pluimveehouder waar Interovo eieren afneemt, geen bod te doen.

5 februari 2016¹⁹¹

[directeur Wulro 1] (Wulro): *“[Directeur Interovo 3], is [legghouder 2] een Pluimveehouder van jullie ?. Ik meen 170000 kippen Gr [directeur Wulro 1]”*

[directeur Interovo 3] (Interovo): *“Ja klopt” “Zegt dat hij naar jullie kan gaan”*

[directeur Wulro 1]: *“Die heeft me zijn Eieren aangeboden , dan zeg ik tegen hem dat ik geen interesse Heb” “We hebben een afspraak toch ?”*

[directeur Interovo 3]: *“Ik heb m'n vader gezegd dat jij en ik afspraak gemaakt hebben” “Ja klopt”*

¹⁹⁰ Zie ACM/UIT/536766, bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 8 januari 2016, 11:14:07.

¹⁹¹ Zie ACM/UIT/536766, bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 5 januari 2016, 09:28:43.

[directeur Wulro 1]: *“OK bel hem geen interesse”*

[directeur Interovo 3]: *“Mooi zo”*

116. Het resultaat is dat [legghouder 2] aan Interovo blijft leveren. Dit blijkt uit het dossier: Interovo meldt in reactie op een informatieverzoek van de ACM dat [legghouder 2] van 2015 tot en met 2020 kooi-eieren aan Interovo levert.¹⁹²

117. Ook de coördinatie van de prijsverlaging, zoals hierboven reeds door [directeur Wulro 1] op 8 januari 2016 genoemd, vindt een vervolg in februari 2016.

12 februari 2016¹⁹³

[Directeur Interovo 3] (Interovo): *“Maare ga je bij kooi NOP ook naar minus kwartje of niet?”*

[Directeur Wulro 1] (Wulro): *“Ja week 12 gaat alles terug naar -25. Heb afspraken tot en met wk 11”*

1 maart 2016¹⁹⁴

[Directeur Wulro 1]: *“[Directeur Interovo 3] ik ben begonnen alle pluimveehouders terug te Zetten Naar -25 . Er zullen we Wel Wat bellen Naar jullie”*

[Directeur Interovo 3]: *“Komt goed. Wij ook minus 0.25”*

118. De coördinatie van de prijsverlaging naar NOP -25 vindt tussen [directeur Interovo 3] (Interovo) en [directeur Wulro 1] (Wulro) op hetzelfde moment plaats als tussen [directeur Global 1] (Global) en [directeur Wulro 1] (Wulro). Vanaf begin februari 2016 vond dit gedrag daarom op hetzelfde moment plaats in Gedraging I en Gedraging II. Legghouders werden daarom geconfronteerd met eenzelfde prijsverlaging van alle drie de ondernemingen. Dit komt omdat [directeur Wulro 1] (Wulro) in beide Gedragingen dit onderwerp bespreekt. Het wordt niet duidelijk uit het dossier of Interovo en Global weet hadden van de Gedraging waar zij niet bij betrokken waren.

119. In augustus 2016 probeert een pluimveehouder waar Interovo in onderhandeling mee is een bod van Wulro te krijgen. [Directeur Wulro 1] (Wulro) vraagt [directeur Interovo 3] (Interovo) of de pluimveehouder 'van' Interovo is. Wanneer [directeur Interovo 3] dat bevestigt, zegt [directeur Wulro 1] dat hij de pluimveehouder gaat melden geen interesse te hebben in de industrie-eieren van de pluimveehouder.

22 augustus 2016¹⁹⁵

[Directeur Wulro 1] (Wulro): *“[Directeur Interovo 3], is [legghouder 3] een klant van jullie (Pluimveehouder) Gr [directeur Wulro 1]”*

[Directeur Interovo 3] (Interovo): *“[Directeur Wulro 1], dat is een pluimveehouder van ons en is eigenlijk al rond. Maar ze horen toch rond / jou uithoren denk ik voor prijs. Wat hoor je voor vaste prijzen op de boer voor kooi en scharrel ? Gr”*

¹⁹² Zie ACM/IN/712157 p. 18, Interovo zegt dat [legghouder 2] in 2015 en 2016 leveranciers waren en ACM/IN/471205 p. 2, Interovo zegt dat [legghouder 2] in 2017 tot en met 2020 leveranciers waren.

¹⁹³ Zie ACM/UIT/536766, bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 12 februari 2016, 11:04:41 en 11:05:49.

¹⁹⁴ Zie ACM/UIT/536766, bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 1 maart 2016, 12:05:59 en 12:11:57.

¹⁹⁵ Zie ACM/UIT/536766, bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 22 augustus 2016, 14:26:28.

[Directeur Wulro 1]: "Ok dan zeg ik geen interesse . Ik kooi niks vast op de boer . Ik hoor Wel dat Ze Rond de 0,90 vragen af bedrijf voor scharrel . Kooi Heb Ik geen idee eigenlijk Gr [directeur Wulro 1]"

120. De uitkomst is dat [legghouder 3] aan Interovo blijft leveren.¹⁹⁶ Interovo wist tijdens de onderhandelingen met [legghouder 3] omstreeks augustus 2016 dat Wulro geen bod zou uitbrengen en versterkte hiermee haar onderhandelingspositie.

5.2.2.4 Contactmomenten na 22 augustus 2016

121. Na 22 augustus 2016 geeft het WhatsApp-gesprek tussen [directeur Wulro 1] (Wulro) en [directeur Interovo 3] (Interovo) nog enkele contactmomenten weer. Vervolgens geeft het WhatsApp-gesprek tussen november 2016 en maart 2018 geen berichten weer.
122. Het dossier laat zien dat er nog een aantal verspreide contacten zijn. In januari en maart 2018 benadert [directeur Wulro 1] (Wulro) respectievelijk [directeur Interovo 1] (Interovo)¹⁹⁷ en [directeur Interovo 3] (Interovo)¹⁹⁸ met de vraag of de ondernemingen 'collectief' op gaan treden tegen de prijsstijgingen van eieren als gevolg van de Fipronilcrisis. Door deze crisis nam het aanbod van onbesmette eieren sterk af en nam de prijs flink toe. [Directeur Interovo 3] zegt dat de enige oplossing is om de verkoopprijzen te verhogen.
123. Op 27 september 2019 wisselen [directeur Wulro 2] (Wulro) en [directeur Interovo 3] (Interovo) prijsinformatie over kooi- en scharreleieren. [Directeur Wulro 2] stuurt een screenshot hiervan door naar zijn broer [directeur Wulro 1] (Wulro).¹⁹⁹

5.2.3 Tussenconclusie contactmomenten tussen Wulro en Interovo (Gedraging I)

124. De ACM stelt vast dat [directeur Wulro 1] (Wulro) en [directeur Interovo 3] (Interovo) vanaf in ieder geval 13 april 2015 een afspraak hadden om 'elkaar te respecteren' en 'de rust op de markt te bewaren'.
125. Zij voeren deze afspraak vervolgens uit door vanaf 2015 inkooprijzen van industrie-eieren met elkaar te delen. Zij benadrukken een aantal keer dat het doel daarvan is om 'samen te werken ipv te concurreren' om zo 'meer geld te verdienen'. In 2016 komt daar een afspraak bij om vanaf week 12 de inkooprijzen van industrie-eieren te verlagen naar NOP -25. Deze afspraak tussen [directeur Wulro 1] en [directeur Interovo 3] valt in dezelfde periode als de gelijklopende afspraak tussen [directeur Wulro 1] en [directeur Global 1] (Global). Naast de NOP -25-verlaging maken [directeur Wulro 1] en [directeur Interovo 3] in 2016 afspraken over wie bij welke legghouder eieren afneemt, of af blijft nemen.
126. Op 22 augustus 2016 is het laatste duidelijke voorbeeld daarvan. De contactmomenten na deze datum liggen een stuk langer uit elkaar en tonen minder duidelijk aan of de directeuren nog dezelfde afspraak – het bewaren van rust op de markt – nastreven.

5.3 Contactmomenten tussen Wulro en Global (Gedraging II)

127. Gedraging II bestaat voornamelijk uit contactmomenten tussen directeuren van Wulro [directeur Wulro 1] en Global [directeur Global 1].

¹⁹⁶ ACM/IN/712157 p. 18 en 18 en ACM/IN/471205 p. 4. Zowel [legghouder 3] en [legghouder 3] worden genoemd. De ACM gaat ervanuit dat dit dezelfde bedrijven zijn aangezien ze op hetzelfde adres zitten.

¹⁹⁷ Zie ACM/UIT/536767, bijlage 11, Whatsapp [directeur Wulro 1] – [directeur Interovo 3], 4 januari 2018, 12:59:06.

¹⁹⁸ Zie ACM/UIT/536766, bijlage 121, Whatsapp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 16 maart 2018, 09:26:34.

¹⁹⁹ Zie ACM/UIT/536767, bijlage 48, 00010052-PHOTO-2019-09-27-16-34-14.jpg.pdf en bijlage 60 Whatsapp [directeur Wulro 2] – [directeur Wulro 1], 27 september 2019, 16:34:14.

128. [Directeur Global 1] (Global) en [directeur Wulro 1] (Wulro) hebben in de periode van juli 2015 tot en met november 2019 een doorlopend gesprek via Whatsapp.²⁰⁰ Een deel van dit contact bestaat uit zakelijke gesprekken. Dat zijn bijvoorbeeld onderhandelingen waarin [directeur Wulro 1] een prijs aan [directeur Global 1] vraagt voor een “wagen eigeel”.²⁰¹ Daarnaast gaan de gesprekken over de markt voor eiproducten.²⁰² Deze onderwerpen worden veelal op dezelfde dag, en soms zelfs binnen hetzelfde bericht, besproken als mededingingsbeperkende onderwerpen.

5.3.1 Contactmomenten gaan over industrie-eieren

129. De contacten tussen Wulro en Global die in de onderstaande tabel in randnummer 132 beschreven zijn, betreffen industrie-eieren. Dat blijkt uit het volgende.

130. Wulro en Global zijn beiden actief als eiproductfabrikant en verwerken over het algemeen alle eieren die zij inkopen tot eiproduct (zie randnummer 15 van de bijlage).²⁰³ Wulro en Global zijn derhalve voornamelijk actief in de hoedanigheid van inkoper als eiproductfabrikant. Logischerwijs zijn de eieren die zij inkopen voor verwerking bestemd en dus industrie-eieren. Hun onderlinge contacten gaan daarom over industrie-eieren.

131. Daarnaast blijkt uit de inhoud van de contacten zelf dat deze gaan over industrie-eieren. Zo zien de contacten vaak op eieren waarvoor een kiloprijs werd betaald. Prijsnoteringen per kilogram worden doorgaans gebruikt voor het opkopen van eieren voor de industriële verwerking.²⁰⁴ Ook betreft een groot gedeelte van de contacten kooi-eieren (inclusief kolonie-eieren), die zoals besproken in randnummer 60 met name worden gebruikt in de industrie. Daarnaast wordt er verwezen naar ‘industrie(eieren)’. Ook spreken de directeuren over ‘eiproducten’ en ‘eiwit’, waarvoor industrie-eieren nodig zijn. In één contact komt ‘salmonella’ ter sprake en zoals besproken in paragraaf 4.2 zijn daarmee besmette eieren enkel geschikt als industrie-ei. Er wordt in de contacten tot slot niet gesproken over tafeleieren, en bijna niet gesproken over eieren van duurdere segmenten.

132. In de onderstaande tabel geeft de ACM een overzicht van geselecteerde contacten tussen Wulro en Global. Per contactmoment legt de ACM uit, in de vetgedrukte woorden, waarom sprake is van industrie-eieren. In een groot deel van de contactmomenten komt één, of meerdere, factoren naar voren waaruit blijkt dat Wulro en Global contact hebben over industrie-eieren.

Datum 2016	Aanduidingen en verwijzingen
15-12-2015	Contact over een legghouder die industrie kooi- en scharreleieren aanbiedt.
01-03-2016	Contact over het terugzetten van kooi legghouders naar -25. ²⁰⁵
10-03-2016	Contact over legghouder die kooi-eieren aanbiedt. ²⁰⁶
30-03-2016	Contact over terugzetten van kooi-eieren en scharreleieren voor industrie naar -25, -30, -40. ²⁰⁷

²⁰⁰ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1].

²⁰¹ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 16 juni 2016, 12:04:11.

²⁰² ACM/UIT/536767 (I), bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 28 september 2016, 16:43:14.

²⁰³ Global heeft naar voren gebracht dat zij rond Pasen en Kerst tafeleieren verkoopt, maar heeft niet onderbouwd om hoeveel eieren dit gaat. Op basis van het dossier – bijvoorbeeld de jaarrekeningen van Global -- lijkt de omvang van deze handel beperkt.

²⁰⁴ VvA vastlegging website, ACM/UIT/582869 (II); www.pluimveebeurs.com/prijsinformatie, Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578144 (II), p. 4.

²⁰⁵ ACM/UIT/536733 (I), bijlage 1, WhatsApp [directeur Global 1] – [directeur Wulro 1], 01-03-2016, 12:18:38.

²⁰⁶ ACM/UIT/536733 (I), bijlage 1, WhatsApp [directeur Global 1] – [directeur Wulro 1], 10-03-2016, 12:35:48.

²⁰⁷ ACM/UIT/536733 (I), bijlage 1, WhatsApp [directeur Global 1] – [directeur Wulro 1], 30-03-2016, 12:18:05.

31-03-2016	Contact over industrie scharreleieren , ²⁰⁸ kooi-eieren en scharreleieren. Ook wordt de toekomstige afslag op de notering voor kooi-eieren afgesproken. ²⁰⁹
24-06-2016	Contact over prijs nop -25 voor kooi-eieren van een legghouder. ²¹⁰
Datum 2017	Aanduidingen en verwijzingen
12-01-2017	Contact over marktprijzen van kooi-eieren , scharreleieren en eiwit . ²¹¹
19-04-2017	Contact over afblijven van een legghouder die kooi-eieren , scharreleieren en vrije- uitloopeieren. ²¹²
31-07-2017	Contact over nieuws Fipronilcrisis.
04-08-2017	Contact over nieuws Fipronilcrisis.
05-08-2017	Contact over nieuws Fipronilcrisis.
11-08-2017	Contact over gezamenlijk optrekken tegen de Fipronilcrisis.
13-09-2017	Contact over het overstappen van een legghouder ²¹³
20-10-2017	Uiten onvrede over aanpak VNE en Anevei in het kader van de Fipronilcrisis.
Datum 2018	Aanduidingen en verwijzingen
04-01-2018	Contact over het niet meer betalen van de hoge prijsnotering voor kooi-eieren . ²¹⁴
04-01-2018	Contact over inkooprijzen en een legghouder, over dezelfde soort eieren (kooi-eieren) als hierboven. ²¹⁵
05-01-2018	Contact over de prijsnotering kooi-eieren in kilogram en inkooprijzen Polen ²¹⁶
06-01-2018	Conceptbrief over uitbetalingsrijzen, kooi , industrie , prijs- en notering in kilogram . Hierin wordt medegedeeld aan legghouders dat de verwerkers minder zullen gaan betalen voor afnemen kooi-eieren en wordt een alternatieve prijsmethode op basis van een industrie-notering (de Weser Ems Verarbeitung) genoemd. ²¹⁷
08-01-2018	Contact betreft hiervoor genoemde conceptbrief over uitbetalingsrijzen, kooi , industrie , prijs- en notering in kilogram ²¹⁸
08-01-2018	Contact betreft hiervoor genoemde conceptbrief over uitbetalingsrijzen, kooi , industrie , prijs- en notering in kilogram ²¹⁹
09-01-2018	Contact over het versturen van de brief en (mogelijke) reacties legghouders. ²²⁰
12-01-2018	Contact over uit te betalen inkooprijzen van kooi-eieren ²²¹
26-01-2018	Contact over het niet-kopen van Nederlandse kooi-eieren (zie randnummer 253 verderop). ²²²
02-03-2018	Contact over inkooprijzen industrie-eieren volgens de Weser Ems notering voor industrie , afgesproken om uitbetaling te verminderen van [VERTROUWELIJK] naar [VERTROUWELIJK] volgende week ²²³
03-03-2018	Contact over de WE industrie-notering .
08-03-2018	Vervolgcontact over inkooprijzen van kooi- en scharreleieren , prijzen in kilo, [VERTROUWELIJK] in plaats van [VERTROUWELIJK] deze week ²²⁴
09-03-2018	Contact over te hoge NOP prijsnotering, Global betaalt Weser Ems industrie [VERTROUWELIJK] uit ²²⁵

²⁰⁸ ACM/UIT/536733 (I), bijlage 1, WhatsApp [directeur Global 1] – [directeur Wulro 1], 31-03-2016, 08:39:02.

²⁰⁹ ACM/UIT/536733 (I), bijlage 1, WhatsApp [directeur Global 1] – [directeur Wulro 1], 31-03-2016, 08:44:29. Zie ook 08:39:02 en 08:42:14.

²¹⁰ ACM/UIT/536733 (I), bijlage 1, WhatsApp [directeur Global 1] – [directeur Wulro 1], 24-06-2016, 09:12:36.

²¹¹ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 12-01-2017, 15:42:29.

²¹² ACM/UIT/536767 (I), bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 13-09-2017, 15:47:56.

²¹³ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 13-09-2017, 15:47:56.

²¹⁴ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 04-01-2018, 10:02:17.

²¹⁵ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 04-01-2018, 12:44:37.

²¹⁶ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 05-01-2018, 09:50:18.

²¹⁷ ACM/UIT/542263 (I), bijlage 38.

²¹⁸ ACM/UIT/542258 (I), bijlage 12A.

²¹⁹ ACM/UIT/542258 (I), bijlage 12A.

²²⁰ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 09-01-2018, 11:37:02.

²²¹ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 12-01-2018, 13:55:10. Zie ook de berichten om dit WhatsApp-contact heen.

²²² ACM/UIT/536767 (I), bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 26-01-2018, 15:19:56.

²²³ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 02-03-2018, 08:17:58.

²²⁴ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 08-03-2018, 18:17:16.

²²⁵ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 09-03-2018, 08:34:58.

13-03-2018	Contact over inkoopprijs, prijsnoteringen industrie-eieren op de vrije markt, kooi-eieren en scharreleieren. ²²⁶
16-03-2018	Vervolgcontact over prijsnotering, afgesproken om hierover bij elkaar te komen. ²²⁷
16-03-2018	Vervolgcontact over prijsnotering, kooi-eieren en inkoopprijs per kilogram . ²²⁸
16-03-2018	Vervolgcontact, ook met Interovo, over prijsnotering, scharreleieren, kooi-eieren en inkoopprijs per kilogram . ²²⁹
16-03-2018	Vervolgcontact over NOP prijsnotering, uit te betalen inkoopprijs in kilogram . ²³⁰
19-03-2018	Vervolgcontact over de NOP prijsnotering en er iets tegen ondernemen. ²³¹
20-03-2018	Vervolgcontact over de uit te betalen inkoopprijs aan legghouders. ²³²
15/6-05-2018	Contact over inkoopprijs scharreleieren in kilogram , kooi-eieren en over ei poeders . ²³³
20-06-2018	Contact over inkoopprijs kooi-eieren en scharreleieren. ²³⁴
06-09-2018	Contact over wegblijven legghouder inzake kooi-eieren . ²³⁵
23-10-2018	Contact over scharreleieren.
Datum 2019	Aanduidingen en verwijzingen
12-01-2019	Contact over kolonie-eieren aangeboden door Belgische legghouder die weg is bij Wulro. De legghouder 'snapt de markt niet' ²³⁶
20-05-2019	Contact over het drukken van de inkoopprijs in kilogram . ²³⁷
08-07-2019	Contact over een legghouder die eieren met salmonella aanbiedt ²³⁸
01-08-2019	Contact over inkoop van kooi-eieren bij een legghouder (zie oorspronkelijke rapport randnummer 271) ²³⁹

133. Uit het voorgaande volgt dat deze contacten tussen Wulro en Global op industrie-eieren zagen.

5.3.2 Chronologische beschrijving gedragingen

134. Hieronder volgt een chronologische beschrijving van een selectie van de bovenstaande contacten. Op basis hiervan concludeert de ACM dat Gedraging II van in ieder geval 1 maart 2016 tot en met 22 augustus 2016 liep, en dat deze bestond uit de in randnummer 100 genoemde type gedragingen.

5.3.2.1 Contactmomenten vanaf 15 december 2015

135. Op 15 december 2015 stuurt [directeur Wulro 1] (Wulro) [directeur Global 1] (Global) een bericht met de vraag of Global bij [legghouder 4], een pluimveehouder, kooi- en scharreleieren afneemt.

15 december 2015²⁴⁰

[Directeur Wulro 1] (Wulro): “[Directeur Global 1] , [legghouder 4] biedt hier kooi en scharrel aan van 1/1 tot April . Jullie laden die toch ? Gr [directeur Wulro 1]”

²²⁶ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 13-03-2018, 11:29:34.

²²⁷ ACM/UIT/542258 (I), bijlage 27-A.

²²⁸ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 14, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 2], 16-03-2018, 09:17:16.

²²⁹ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 16-03-2018, 10:04:54.

²³⁰ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 14, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 2], 16-03-2018, 10:19:06.

²³¹ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 19-03-2018, 09:04:41.

²³² ACM/UIT/536767 (I), bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 20-03-2018, 08:37:39.

²³³ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 15-05-2018, 08:31:34;

ACM/UIT/536767 (I), bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 16-05-2018, 13:29:53.

²³⁴ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 14, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 2], 20-06-2018, 17:52:03.

²³⁵ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 14, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 2], 06-09-2018, 09:18:58.

²³⁶ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 12-01-2019, 17:39:51.

²³⁷ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 13, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 20-05-2019, 10:06:58.

²³⁸ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 13, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 08-07-2019, 14:54:10.

²³⁹ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 13, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 01-08-2019, 11:43:23.

²⁴⁰ ACM/UIT/536767 (I), bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 15 december 2015, 14:12:40.

[Directeur Global 1] (Global): “[Directeur Wulro 1], Deze laden wij inderdaad, ik heb op 85000 kooi een contract en 85000 heb ik op NOP gekocht tot week 52. Daarna nieuwe afspraak, scharrel laden we niet die verkoop [legghouder 5]. Ik heb NOP -/- €0,15 geboden voor de industrie kooi is nu eigenlijk nog veel te veel!!! GR [directeur Global 1]”

5.3.2.2 Contactmomenten vanaf 1 maart 2016

136. [Directeur Wulro 1] (Wulro) stuurt [directeur Global 1] (Global) op 1 maart 2016 een bericht dat hij begonnen is om pluimveehouders ‘terug te zetten’ naar NOP -0.25. Een vergelijkbaar bericht, op dezelfde datum, stuurde hij naar [directeur Interovo 3] (Interovo). Zie randnummer 117. Tijdens 2016 hebben [directeur Wulro 1] en [directeur Global 1] vervolgens meermaals contact over de prijsafpraak van NOP -0.25.

1 maart 2016²⁴¹

[Directeur Wulro 1] (Wulro): “[Directeur Global 1], ik ben begonnen met de Kooi pluimveehouders terug te zetten Naar -25 vandaag . Er zullen je Wel Wat mensen gaan bellen denk ik . Gr [directeur Wulro 1]”

30 maart 2016²⁴²

[Directeur Wulro 1]: “[Directeur Global 1], ik heb deze week alle kooi pluimveehouders terug gezet naar -25 (de rest) , hoe ga jij hier mee om ? Gr [directeur Wulro 1]”

[Directeur Global 1] (Global): “[Directeur Wulro 1], ik wil voor de kooi terug naar -0,25 tot -0,30 Maar de scharrel vind ik eigenlijk net zo belangrijk, volgens zouden we daar toch ook naar -0,40 terug moeten voor industrie???? GR [directeur Global 1]”

[Directeur Wulro 1]: “Helemaal mee eens , Heb nu alle kooi op -25 en Wil hetzelfde met de scharrel om mee te beginnen , daarna zal het afhankelijk zijn van Wat er met de notering gaat gebeuren Gr [directeur Wulro 1]”

137. De coördinatie van de prijsverlaging naar NOP -25 vindt tussen [directeur Global 1] (Global) en [directeur Wulro 1] (Wulro) op hetzelfde moment plaats als tussen [directeur Interovo 3] (Interovo) en [directeur Wulro 1]. Vanaf begin februari 2016 vond dit gedrag op hetzelfde moment plaats in Gedraging I en Gedraging II. Legghouders werden daarom geconfronteerd met eenzelfde prijsverlaging van alle drie de ondernemingen. Dit komt omdat [directeur Wulro 1] (Wulro) in beide Gedragingen dit onderwerp bespreekt. Het wordt niet duidelijk uit het dossier of Interovo en Global weet hadden van de Gedraging waar zij niet bij betrokken waren.

138. [Directeur Wulro 1] (Wulro) en [directeur Global 1] (Global) houden elkaar op de hoogte van het uitvoeren van de afspraak om een prijsverlaging door te voeren.

28.

31 maart 2016²⁴³

[Directeur Global 1] (Global): “Ik heb voor Pasen [legghouder 6] en [legghouder 7] nog op Nop-0.10 binnen gepakt en alles wat vanaf aangeboden wordt bied ik nop -0,30 Bestaande scharrel gaat terug naar €0,20 voor april/mei GR [directeur Global 1]”

[Directeur Wulro 1] (Wulro): “OK dan doe ik dat ook zo”

29.

139. Los van de algemene afspraken om de inkoopprijs van eieren te verlagen, maken [directeur Wulro 1] (Wulro) en [directeur Global 1] (Global) afspraken over wie bij welke pluimveehouder afneemt.

²⁴¹ ACM/UIT/536733, bijlage 1, WhatsApp [directeur Global 1] – [directeur Wulro 1], 1 maart 2016, 12:18:38.

²⁴² ACM/UIT/536733, bijlage 1, WhatsApp [directeur Global 1] – [directeur Wulro 1], 30 maart 2016, 12:18:05.

²⁴³ ACM/UIT/536733, bijlage 1, WhatsApp [directeur Global 1] – [directeur Wulro 1], 30 maart 2016, 08:44:29.

140. Zo spreken [directeur Wulro 1] en [directeur Global 1] af dat [directeur Wulro 1] niet in zal gaan op een aanbod van eieren van [legghouder 8] een pluimveehouder, die op dat moment aan Global levert.²⁴⁴

10 maart 2016²⁴⁵

[Directeur Wulro 1]: “[Directeur Global 1] jullie laden [legghouder 8] toch ?. Biedt zijn kooi aan hier”

[Directeur Global 1]: “Ja wij laden 1 stal en ben bezig met 2e stal Laat ze maar even zweven”

[Directeur Wulro 1]: “Ok hij biedt ze aan 2-5 wagens per week . Tot na de zomer. Hij gaf als indicatie 0,75-0,80” “Ik blijf er af! “

Naast de toezegging om niet met [legghouder 8] in zee te gaan, geeft [directeur Wulro 1] het bod van [legghouder 8] door aan [directeur Global 1], die op dat moment in onderhandeling is met [legghouder 8].

141. Het resultaat is dat [legghouder 8] aan Global blijft leveren.²⁴⁶ De ACM heeft een informatieverzoek naar [legghouder 8] gestuurd. Uit de beantwoording komt naar voren dat vanuit het perspectief van deze pluimveehouder ‘de koek verdeeld is’ onder zijn potentiële afnemers.²⁴⁷ [legghouder 8] heeft in maart 2016 geprobeerd om met meerdere eierhandelaren te onderhandelen over het verkopen van zijn eieren, maar er was slechts één die interesse toonde: Global.²⁴⁸ Dat was tegen ‘slechte condities’.²⁴⁹ Ook zegt [legghouder 8] ‘het was lastig om eieren afzet te regelen omdat er toen weinig interesse [van afnemers] was’. En: ‘Ja, heb al een hele tijd dat vermoeden [van mededingingsbeperkend gedrag]. Komen geen eierhandelaren/pakstations meer over de vloer omdat ze goed weten wie waar heen gaat.’²⁵⁰
142. Volgens het WhatsApp-gesprek hierboven tussen [directeur Global 1] (Global) en [directeur Wulro 1] (Wulro) nam Global in maart ‘1 stal’ af bij [legghouder 8], en liepen de onderhandelingen over een tweede stal. Tijdens die onderhandelingen wist [directeur Global 1] zich ervan verzekerd dat hij geen concurrentie van [directeur Wulro 1] had en beschikte [directeur Global 1] over de prijs die [legghouder 8] aan [directeur Wulro 1] had gecommuniceerd. In september 2017 controleert [directeur Global 1] of [directeur Wulro 1] daadwerkelijk geen eieren van [legghouder 8] heeft gekocht, aangezien [directeur Global 1] heeft vernomen dat [legghouder 8] weg was gegaan bij een andere afnemer.²⁵¹ [Directeur Wulro 1] bevestigt aan [directeur Global 1] dat hij geen eieren heeft gekocht bij [legghouder 8].

5.3.2.3 Contactmomenten in 2017

143. In 2017 laat een WhatsApp-gesprek zien dat [directeur Wulro 1] (Wulro) en [directeur Global 1] (Global) een aantal pluimveehouders verdelen en prijsinformatie uitwisselen. Ook steekt de Fipronilcrisis zijn kop op, en uiten de directeuren hun zorgen hierover.

19 april 2017²⁵²

[Directeur Wulro 1] (Wulro): “[Directeur Global 1] is [legghouder 9] een klant van jou ? (pluimveehouder) Gr [Directeur Wulro 1]”

²⁴⁴ ACM/UIT/536733, bijlage 1, WhatsApp [directeur Global 1] – [directeur Wulro 1], 10 maart 2016, 12:35:48.

²⁴⁵ ACM/UIT/536733, bijlage 1, WhatsApp [directeur Global 1] – [directeur Wulro 1], 10-03-2016, 12:35:48.

²⁴⁶ ACM/IN/469408 p. 2.

²⁴⁷ ACM/IN/504215 vraag 14.

²⁴⁸ ACM/IN/504215 vraag 15.

²⁴⁹ ACM/IN/504215 vraag 16.

²⁵⁰ ACM/IN/504215 vraag 15 en 20.

²⁵¹ ACM/UIT/536733, bijlage 1, WhatsApp [directeur Global 1] – [directeur Wulro 1], 13-09-2017, 15:47:56.

²⁵² ACM/UIT/536733, bijlage 1, WhatsApp [directeur Global 1] – [directeur Wulro 1], 19-04-2017, 13:39:44.

[Directeur Global 1] (Global): “Ja met voer en eieren”

[Directeur Wulro 1]: “Ok worden hier aangeboden door [onderneming] Gr [directeur Wulro 1]”

[Directeur Global 1]: “Even vanaf blijven aub”

[Directeur Wulro 1]: “Dan blijf ik er af Natuurlijk”

144. De uitkomst is dat [legghouder 9] aan Global blijft leveren.²⁵³ [legghouder 9], de pluimveehouder waar [directeur Wulro 1] (Wulro) en [directeur Global 1] (Global) het in het bovenstaande citaat over hebben, heeft een informatieverzoek van de ACM beantwoord.²⁵⁴ Daaruit blijkt dat de pluimveehouderij van [legghouder 9] in 2017 al zijn eieren aan Global – het bedrijf waar [directeur Global 1] directeur is - leverde. Het contract met Global verliep echter en [legghouder 9] heeft in april 2017, via een tussenpersoon, zijn eieren aan meerdere afnemers geprobeerd aan te bieden. Hij benaderde meerdere potentiële afnemers ‘om een zo optimaal mogelijke deal te maken’.²⁵⁵ Uit het appcontact tussen directeuren blijkt dat het gelukt is om meerdere potentiële afnemers te benaderen, maar dat er buiten het zicht van de legghouder werd besloten van wie hij een bod zou krijgen. De directeuren spreken namelijk af dat Wulro geen bod zal doen op de eieren van [legghouder 9]. De uitkomst is dan ook dat [legghouder 9] in april 2017 bij Global is gebleven.
145. Desgevraagd antwoordt [legghouder 9] dat hij in die periode – april 2017 – vermoedde dat er sprake was van mededingingsbeperkend gedrag. Eenzelfde vermoeden had hij in januari 2018, toen de ‘eierbrekers gezamenlijk de contracten openbroken en de notering en de prijszetting gezamenlijk aanpaste naar eigen belang’.²⁵⁶

5.3.2.4 Contactmomenten in 2018

146. In januari 2018 is de NOP-notering gestegen als gevolg van de Fipronilcrisis. Veel eieren en eiprodukten bleken het insecticide fipronil te bevatten. Fipronil is in te grote hoeveelheden schadelijk voor de mens. Hierdoor daalde het aantal beschikbare eieren en nam de prijs sterk toe. [Directeur Wulro 1] (Wulro) en [directeur Global 1] (Global) hebben via Whatsapp al sinds eind juli 2017 contact over de Fipronilcrisis.²⁵⁷ [Directeur Wulro 1] heeft contact gehad met de Vereniging Nederlandse Eierhandelaren (VNE) en de Vereniging Eierhandelaren en Eiproducentfabrikanten (Anevei),²⁵⁸ maar ‘hoort niks meer [van ze]’, zo meldt hij bij [directeur Global 1].²⁵⁹ [Directeur Global 1] meent dat deze verenigingen bestaan uit ‘slappe mensen’ en dat de ze waarschijnlijk al denken dat de Fipronilcrisis over is.²⁶⁰ [Directeur Wulro 1] reageert met ‘nog lang niet, zal iets moeten gebeuren anders allemaal arm of naar de klote’.²⁶¹ In januari 2018 besluiten de heren dat zij actie ondernemen.
147. In eerste instantie stuurt [directeur Global 1] (Global) op 6 januari 2018 een conceptbrief aan [directeur Wulro 1] en [directeur Wulro 2] (Wulro).²⁶² De conceptbrief is bedoeld om naar pluimveehouders te sturen en daarmee de inkoopprijs van eieren te verlagen. [Directeur Wulro

²⁵³ ACM/IN/469408 p. 5.

²⁵⁴ ACM/IN/502779.

²⁵⁵ ACM/IN/502779 vraag 17.

²⁵⁶ ACM/IN/502779 vraag 20.

²⁵⁷ ACM/UIT/536733, bijlage 1, WhatsApp [directeur Global 1] – [directeur Wulro 1], bv. 31 juli 2017, 19:08:28, 4 augustus 2017, 09:36:31 en 5 augustus 2017, 16:11:17.

²⁵⁸ ACM/UIT/542263, bijlage 18 e-mail van 11 augustus 2017.

²⁵⁹ ACM/UIT/536733, bijlage 1, WhatsApp [directeur Global 1] – [directeur Wulro 1], 20 oktober 2017, 19:16:12.

²⁶⁰ ACM/UIT/536733, bijlage 1, WhatsApp [directeur Global 1] – [directeur Wulro 1], 20 oktober 2017, 19:39:49.

²⁶¹ ACM/UIT/536733, bijlage 1, WhatsApp [directeur Global 1] – [directeur Wulro 1], 20 oktober 2017, 19:40:22.

²⁶² ACM/UIT/542258, bijlage 12A.

1] vindt het een 'topbrief' en vraagt [directeur Global 1] of hij de brief met andere 'collega's' heeft besproken. [Directeur Global 1] reageert dat hij twee andere inkopers van eieren heeft gesproken, maar dat beiden ervoor kiezen om 'op eigen kracht' verder te gaan. [Directeur Global 1] meldt dat hij de brief op 8 januari 2018 om 09:30 zal versturen. Hij verstuurt de brief inderdaad op 8 januari 2018.²⁶³

148. Op 8 januari 2018 mailt [directeur Wulro 1] (Wulro) de branchevereniging Anevei met een voorstel om een brief op te stellen en 'collectief' actie te ondernemen tegen het niveau van de NOP-notering.²⁶⁴ Volgens [directeur Wulro 1] ligt de NOP op dat moment EUR 0,60 per kilogram te hoog. Hij stuurt de e-mail aan [directeur Global 1] (Global) door met de tekst '*ik wacht deze opstelling van de Anevei even af en gaan dan ook duwen*'.²⁶⁵ De volgende dag reageert het secretariaat van de Anevei om kwart over tien in de ochtend:²⁶⁶

*Beste [directeur Wulro 1],
Er komt een algemene mail, ik wacht sinds gisteren nog op goedkeuring van
betrokkenen, blijkbaar is iedereen druk.
Maar er komt geen duidelijk antwoord wat te doen, dan is helaas net ACM proof, maar
een goede lezer.....
Ik begrijp dat er ingegrepen wordt in de uitbetaalde prijzen maar hoe dat weet ik niet.
Met vriendelijke groet,*

149. Ondanks de waarschuwing van de Anevei dat gezamenlijke actie niet 'ACM-proof' is, besluit [directeur Wulro 1] (Wulro) om elf minuten over elf, dus een klein uur na het ontvangen van de e-mail van Anevei, om een brief naar de pluimveehouders van Wulro te sturen. Het is een gelijklopende brief als Global de dag daarvoor stuurde. Deze brieven worden hieronder aangeduid als de Fipronilbrieven.
150. Gezien de hierboven genoemde e-mail op 6 januari 2018²⁶⁷ van [directeur Global 1] (Global) aan [directeur Wulro 1] (Wulro) en [directeur Wulro 2] (Wulro) acht de ACM de verklaring achteraf (in 2019) van [directeur Global 1] (Global), dat hij de brief niet vooraf met Wulro heeft afgestemd, niet geloofwaardig.²⁶⁸

[Medewerker ACM]: "*En heeft u met andere ondernemingen die eieren inkopen hier [de Fipronilbrief] ook contact over gehad?*"

[Directeur Global 1]: "*Daarna ben ik erover benaderd, één keer, van "wat doe je nu?" en dat was firma [Wulro]. Maar ik heb die brief zelf gestuurd en ik heb met niemand geschakeld van tevoren, alleen met de Anevei en met de NOP.*"

151. In tegenstelling tot wat [directeur Global 1] aan de ACM heeft verklaard, had hij reeds voor het versturen van de brief contact met [directeur Wulro 1] (Wulro). Ook had hij naar eigen zeggen contact gehad met twee andere concurrenten. Deze contacten gingen specifiek over de brief en meer in het algemeen over een 'collectieve' aanpak van de Fipronilcrisis. Zie daarvoor randnummers 146 tot en met 149.²⁶⁹

²⁶³ ACM/UIT/542258, bijlage 14-E.

²⁶⁴ ACM/UIT/542263, bijlage 39 e-mail van 8 januari 2018.

²⁶⁵ ACM/UIT/542258, bijlage 16 p. 2.

²⁶⁶ ACM/UIT/542263, bijlage 39 e-mail van 9 januari 2018.

²⁶⁷ Zie voetnoot 147.

²⁶⁸ ACM/UIT/519974 p. 10 en 12.

²⁶⁹ ACM/UIT/536767, bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 9 januari 2018, 11:37:02, 13:09:41 en 13:10:02; overigens deelde Global in juli 2017 een brief met Wulro om afnemers van ei producten te informeren over de effecten van de Fipronilcrisis op ei producten, zie ACM/UIT/542263, bijlage 07 p. 13.

152. Met de Fipronilbrieven verlagen Global en Wulro de prijzen voor de lopende contracten eenzijdig met EUR 0,60 per kilogram naar EUR 1,10 per kilogram per kilogram.²⁷⁰ Zij kiezen ervoor om dit gezamenlijk te doen. Dit ondanks dat concurrenten er wel voor kiezen om 'op eigen kracht' een oplossing te zoeken.
153. De brief komt onder andere terecht bij [legghouder 9], de pluimveehouder waarvan [directeur Wulro 1] (Wulro) en [directeur Global 1] (Global) afspraken dat Wulro 'eraf zou blijven' en die uiteindelijk bijtekende bij Global (zie randnummers 143 tot en met 144). [legghouder 9], via zijn tussenpersoon, reageert op de brief met een tegenvoorstel van EUR 1,32 per kilogram. [VERTROUWELIJK]²⁷¹ In elk geval was [legghouder 9] bewust van het feit dat meerdere afnemers een Fipronilbrief hadden gestuurd, blijkens zijn eerder genoemde antwoord dat hij mededingingsbeperkend gedrag vermoedde in 2018 aangezien 'eierbrekers gezamenlijk de contracten openbroken en de notering en de prijszetting gezamenlijk aanpaste naar eigen belang'.²⁷² De wetenschap dat Global niet de enige verwerker was die de Fipronilbrief verstuurde maakte het risicovoller voor [legghouder 9] om de prijsverlaging van Global te weigeren. Er waren immers minder alternatieve afnemers beschikbaar.
154. Ook andere pluimveehouders ontvangen de Fipronilbrief, en moeten bepalen wat hun reactie daarop zal zijn. Eén van deze pluimveehouders is [legghouder 10]. Kennelijk heeft [legghouder 10] contact opgenomen met Wulro. [Directeur Wulro 1] (Wulro) stuurt [directeur Global 1] (Global) namelijk een aantal weken na het versturen van de Fipronilbrief:

26 januari 2018²⁷³

[Directeur Wulro 1] (Wulro): *"Hey [directeur Global 1], denk dat [legghouder 10] je zo gaat bellen. Ben dat geïnteresseerd. (...)"*

[Directeur Global 1] (Global): *"(...) Spuugzat dat gezever, dus geen zorgen over [legghouder 10]"*

155. De uitkomst is dat [legghouder 10] aan Wulro blijft leveren.²⁷⁴ Hij zegt in reactie op een informatieverzoek van de ACM dat hij geen andere afnemer heeft gezocht en aan Wulro is blijven leveren aangezien hij 'geen keuze' had.²⁷⁵
156. Het bovenstaande voorbeeld in randnummer 154 staat haaks op wat [directeur Wulro 1] (Wulro) verklaart tegenover de ACM. Hij zegt geen afspraak met [directeur Global 1] (Global) te hebben gehad had om, na het versturen van de Fipronilbrieven, elkaars pluimveehouders niet af te nemen.²⁷⁶

[Medewerker A ACM]: *"Je zei net ook: als het [de Fipronilbrief] ze niet aanstond, dan konden ze gewoon gaan."*

[Directeur Wulro 1]: *"Ja."*

[Medewerker B ACM]: *"Maar je had niet bijvoorbeeld de afspraak met [directeur Global 1] van: nou, als een kippenboer bij jou komt, zeg maar..."*

[Directeur Wulro 1]: *"Nee."*

²⁷⁰ Het gaat om lopende contracten, zie bv. de reactie van pluimveehouders, ACM/UIT/542258, bijlage 14-A p. 14 en p. 17.

²⁷¹ ACM/UIT/542258, bijlage 14-L.

²⁷² ACM/IN/502779 vraag 20.

²⁷³ ACM/UIT/536767, bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 26 januari 2018, 15:19:56.

²⁷⁴ ACM/IN/470125 p. 8, 9 en 10.

²⁷⁵ ACM/IN/504203 p. 2.

²⁷⁶ ACM/UIT/519986 p. 34 en 35.

[Medewerker B ACM]: *“Maar dat is natuurlijk ook een vorm van concurrentie.”*

[Directeur Wulro 1]: *“Dat zou kunnen, ja.”*

[Medewerker B ACM]: *“Maar die afspraak bestaat niet?”*

[Directeur Wulro 1]: *“Nee, in principe bestaat die niet, nee.”*

[Medewerker B ACM]: *“In principe niet?”*

[Directeur Wulro 1]: *“Nee, die bestaat niet. Daar trekt [directeur Global 1] zich toch helemaal niks van aan. Als hij daar voer kan verkopen ... Dat is eigenlijk een soort van, niet om een voerfabriek en zoiets allemaal, dus hij heeft klanten van mij afgepikt en ik van hem. We zijn het helemaal niet met elkaar eens.”*

157. Niet alleen [legghouder 10] blijft aan Wulro leveren na ontvangst van de Fipronilbrief. Volgens [directeur Wulro 1] (Wulro) is er – ondanks zijn uitspraak hierboven dat legghouders ‘gewoon konden gaan’ - uiteindelijk geen enkele pluimveehouder bij Wulro vertrokken naar aanleiding van de Fipronilbrief.²⁷⁷

[Medewerker ACM]: *“Hoeveel [legghouders] zijn er gegaan [na het versturen van de Fipronilbrief]?”*

[Directeur Wulro 1]: *“Niemand.”*

[Medewerker ACM]: *“Niemand?”*

[Directeur Wulro 1]: *“Niemand.”*

158. Pluimveehouders melden bij de ACM dat zij geen keuzevrijheid hadden om over te stappen in reactie op de Fipronilbrief:

“We konden nergens anders heen omdat naar mijn weten [Global] en Interovo hetzelfde deden.”²⁷⁸

“We zijn blijven leveren. We hoorde om ons heen dat meer verwerkers deze brief hadden uitgestuurd. Dus we konden geen kant op en stonden met de rug tegen de muur.”²⁷⁹

159. Pluimveehouders schatten in dat zij tussen de EUR 26.000 en 50.000 aan omzet zijn misgelopen.²⁸⁰ [Directeur Global 1] schat dat hij door de Fipronilbrief EUR 400.000 per week minder betaalde.²⁸¹

[Directeur Global 1] (Global): *“Als ik daar [in de Fipronilbrief] schrijf [VERTROUWELIJK] per kilo dat het scheelt, en het zal ongeveer over [VERTROUWELIJK] kilo eieren zijn gegaan, dan praat ik over [VERTROUWELIJK] euro per week. Dat heb ik net ook een keer gezegd. En dat geldt, dat heb ik en had ik niet. Er waren twee keuzes: of dom doorgaan, en ik ben gesterkt in mijn brief doordat drieënhalve maand later de NOP de prijssetting heeft veranderd.(...)”*

²⁷⁷ ACM/UIT/519986 p. 21.

²⁷⁸ ACM/IN/503004.

²⁷⁹ ACM/IN/500406.

²⁸⁰ ACM/IN/503004 p. 4 en ACM/IN/500406.

²⁸¹ ACM/UIT/519941 p. 14.

160. Na de Fipronilbrief blijven [directeur Wulro 1] (Wulro) en [directeur Global 1] (Global) communiceren via het WhatsApp-gesprek. Zo wisselen zij voor de rest van het jaar 2018 op meerdere momenten data uit over prijzen voor industrie-eieren.²⁸² Op sommige van die data coördineren zij de prijzen die zij aan legghouders aanbieden. Bijvoorbeeld op 2 maart 2018:

2 maart 2018²⁸³

[Directeur Wulro 1] (Wulro): *“Betalen jullie nog gewoon WE industrie +0.05 uit ?. Ik ga volgende week naar gewoon glad”*

[Directeur Global 1] (Global): *“Tot nu toe + 0,05”*

[Directeur Wulro 1]: *“Glad betalen volgende week ?”*

[Directeur Global 1]: *“Ok”*

161. Verder bekrachtigen de directeuren hun afspraak om samen te werken:

23 oktober 2018²⁸⁴

[Directeur Wulro 1] (Wulro): *“Ik Koop alleen nog wat kat scharrel en verder heb ik genoeg van alles”*

[Directeur Global 1] (Global): *“Zo is dat, kunnen we veel meer verdienen samen!” ‘Bij [pakstation 1] zit veel stress dat proef je aan alles”*

[Directeur Wulro 1]: *“Ja dat is zeker waar denk ik. Laten we proberen die inkoop samen te bespreking . Ik zit hier om geld te verdienen en niet elkaar de loef af te steken.”*

5.3.2.5 Contactmomenten in 2019

162. In 2019 laat het WhatsApp-gesprek tussen [directeur Wulro 1] (Wulro) en [directeur Global 1] (Global) zien dat zij afspraken maken over wie bij welke legghouder eieren afneemt, of af blijft nemen. Het gaat om vijf verschillende legghouders: drie Nederlandse legghouders,²⁸⁵ één Belgische²⁸⁶ en één Poolse.²⁸⁷ Dit gebeurt in januari, mei, juli en augustus. Een kenmerkend voorbeeld:

1 augustus 2019²⁸⁸

[Directeur Global 1] (Global): *“Hoi [directeur Wulro 1] ben jij toevallig bij [legghouder 11] bezig met [legghouder 12]? Ik ben daar ook bezig”*

[Directeur Wulro 1] (Wulro): *“[Directeur Global 1] , nee ben ik niet mee bezig . Ken ze ook niet gr [directeur Wulro 1]”*

[Directeur Global 1]: *“Top, goed om te weten”*

163. Er is één Poolse legghouder, [legghouder 13], waar [directeur Wulro 1] (Wulro) en [directeur Global 1] (Global) afspraken over maken. Los van een aantal contactmomenten in

²⁸² Bv. ACM/UIT/536767, bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 13 maart 2018, 11:29:34; 15 mei 2018, 14:44:13; 20 juni 2018, 17:52:03; 27 september 2018, 10:27:26; 28 november 2018, 12:02:10; ACM/UIT/536767, bijlage 14, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 2], 20 juni 2018, 17:52:03.

²⁸³ ACM/UIT/536767, bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 2 maart 2018, 08:17:58.

²⁸⁴ ACM/UIT/536767, bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 23 oktober 2018, 09:38:20.

²⁸⁵ ACM/UIT/536767, bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 20 mei 2019, 10:06:58;

ACM/UIT/536767, bijlage 13, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 8 juli 2019, 14:54:10; en 1 augustus 2019, 14:54:10.

²⁸⁶ ACM/UIT/536767, bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 12 januari 2019, 17:39:51.

²⁸⁷ Zie randnummer 163.

²⁸⁸ ACM/UIT/536767, bijlage 13, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 1 augustus 2019, 11:43:23.

2016²⁸⁹ en 2017,²⁹⁰ spreken de directeuren voornamelijk in 2018 en 2019 over de inkoop van eieren bij [legghouder 13].

5.3.3 Tussenconclusie contactmomenten tussen Wulro en Global (Gedraging II)

164. De ACM stelt vast dat [directeur Wulro 1] (Wulro) en [directeur Global 1] (Global) vanaf in ieder geval 1 maart 2016 contact hadden over de inkoop van industrie-eieren om 'samen meer te verdienen'.²⁹¹
165. Zij deden dat door de verlaging van de inkooprijzen voor industrie-eieren te verlagen naar NOP-25. Deze afspraak tussen [directeur Wulro 1] (Wulro) en [directeur Global 1] (Global) valt in dezelfde periode als de gelijklopende afspraak tussen [directeur Wulro 1] en [directeur Interovo 3] (Interovo). Verder vertelden [directeur Wulro 1] en [directeur Global 1] elkaar de prijzen die specifieke legghouders vroegen voor hun eieren. Zij maakten afspraken over wie van hen bij welke legghouder eieren af zou nemen, of blijven nemen. Daarnaast stuurden zij de gelijkstreckende Fipronilbrief, met daarin een prijsverlaging, naar hun beider legghouders. De legghouders die door de ACM zijn bevestigd uitten een vermoeden van mededingingsbeperkende gedragingen van inkopers van eieren. Dit vermoeden leeft zowel in algemene zin, als over specifieke periodes waarin Wulro en Global afspraken hebben gemaakt.
166. Het dossier bevat op 1 augustus 2019 het laatste duidelijk contactmoment met dergelijke afspraken.

5.4 Conclusie gedragingen

167. In de WhatsApp-gesprekken klagen de directeuren regelmatig over de inkooprijzen van eieren. Deze is volgens hen te hoog, waardoor zij te weinig geld zouden verdienen. Daarvoor wordt de schuld gegeven aan 'onredelijke' of 'mouwende' legghouders. Het stoort de directeuren dat legghouders een betere prijs bij een concurrent proberen te realiseren. Het doel van beide gedragingen is om de rust op de markt te bewaren. De ACM stelt vast dat de betrokken ondernemingen bilateraal:
- i. spraken over de inkooprijzen van industrie-eieren;
 - ii. afspraken wie van de betrokken ondernemingen bij welke legghouder industrie-eieren in ging kopen, of in bleef kopen, en elkaar hielpen om dit te bewerkstelligen door informatie uit de onderhandelingen met legghouders aan elkaar door te geven; en
 - iii. afspraken om tegelijkertijd de inkooprijzen van industrie-eieren met hetzelfde bedrag te verlagen.
168. De directeuren maken afspraken over Nederlandse en Belgische legghouders. Veruit de meeste contacten gaan over kooi- of scharreleieren, en daarmee over industrie-eieren.²⁹² De betrokken ondernemingen maken hun afspraken buiten het zicht van legghouders. In reacties op informatieverzoeken zeggen legghouders wel duidelijke vermoedens te hebben gehad van afstemming tussen eierhandelaren.

²⁸⁹ Bv. ACM/UIT/536767, bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 29 juni 2016, 12:31:18; 21 oktober 2016, 16:01:23 en 7 december 2016, 13:20:25.

²⁹⁰ Bv. ACM/UIT/536767, bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 15 augustus 2017, 17:40:50.

²⁹¹ ACM/UIT/536767, bijlage 12, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 23 oktober 2018, 09:40:21.

²⁹² ACM/UIT/542261 bijlage 118 p. 3, [directeur Interovo 2] (Interovo) schrijft aan [VERTROUWELIJK] (Anevei): 'de meeste kooipluimveehouders produceren voor de industrie en dus proberen zo snel mogelijk zware eieren te produceren'; p. 1: 'Een overzicht van alleen wit is voldoende, we hebben ook alleen nog maar een NOP-kooi voor witte eieren aangezien bruin nagenoeg niet meer voorkomt.'; ACM/UIT/542261 bijlage 319 p. 2, [directeur Global 1] (Global) accepteert de uitnodiging om op te gaan geven voor de NOP kooi industrie op 21 februari 2018.

-
169. De Gedragingen vinden bilateraal plaats. Afgezien van een paar aanwijzingen,²⁹³ komt uit het dossier niet duidelijk naar voren of Interovo weet had van de gedragingen tussen Wulro en Global, en vice versa.
170. Tussen de Gedragingen zitten overeenkomsten: het zijn beide gedragingen die zien op de markt voor de inkoop van industrie-eieren. Daarnaast is bij beide Gedragingen [directeur Wulro 1] (Wulro) betrokken en in beide gedragingen vindt coördinatie plaats om de inkoopprijs van industrie-eieren rond het tweede kwartaal van 2016 naar NOP -0.25 te brengen.²⁹⁴
171. In Gedraging II spreken de directeuren af dat zij gezamenlijk optreden tegen de stijgende prijzen van industrie-eieren ingevolge de Fipronilcrisis. Ondanks dat Interovo in Gedraging I weet had van het plan om gezamenlijk actie te ondernemen, zijn er aanwijzingen dat Interovo op eigen kracht actie onderneemt.

²⁹³ Zie ACM/UIT/536766, bijlage 54, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Interovo 1], 11 oktober 2019 11:31:32 en 11:49:24; Zie ACM/UIT/536766, bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 13 maart 2018 11:30:56.

²⁹⁴ Dit wordt in de randnummers hieronder uitgebreider toegelicht. Het belangrijkste gedeelte 'NOP -0.25' contactmoment tussen de twee gedragingen is het appbericht dat [directeur Wulro 1] hierover aan [directeur Interovo 3] van Interovo (Gedraging I) en [directeur Global 1] van Global Food (Gedraging II) stuurt. Zie ACM/UIT/536766, bijlage 121, WhatsApp [directeur Interovo 3] – [directeur Wulro 1], 1 maart 2016 12:05:59 en ACM/UIT/536733, bijlage 01, WhatsApp [directeur Global 1] - [directeur Wulro 1], 1 maart 2016 12:18:38.

6 Juridische beoordeling

6.1 Inleiding

172. Artikel 101, eerste lid, VWEU verbiedt overeenkomsten tussen ondernemingen, besluiten van ondernemersverenigingen en onderling afgestemde feitelijke gedragingen die de handel tussen lidstaten ongunstig kunnen beïnvloeden en ertoe strekken of ten gevolge hebben dat de mededinging binnen de interne markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst.
173. Artikel 6, eerste lid, Mw bevat een verbodsbepaling met nagenoeg dezelfde reikwijdte als artikel 101, eerste lid, VWEU.²⁹⁵ De bepaling verbiedt hetzelfde soort gedrag als artikel 101, eerste lid, VWEU voor zover dat gedrag de mededinging op de Nederlandse markt of een deel daarvan verhindert, beperkt of vervalst, maar kent anders dan artikel 101, eerste lid, VWEU, niet de voorwaarde dat het gedrag de handel tussen Lidstaten ongunstig kan beïnvloeden. Volgens de wetsgeschiedenis van de Mededingingswet sluit artikel 6, eerste lid, Mw zoveel mogelijk aan bij artikel 101, eerste lid, VWEU.²⁹⁶ De besluitenpraktijk van de Commissie en de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie ("Hof van Justitie" of "HvJ") zijn voor de uitleg van artikel 6 Mw richtinggevend.
174. Als mededingingsautoriteit van een lidstaat van de Europese Unie is de ACM verplicht om artikel 101, eerste lid, VWEU toe te passen wanneer zij het nationale mededingingsrecht toepast op overeenkomsten, besluiten van ondernemingsverenigingen of onderling afgestemde feitelijke gedragingen die de handel tussen de lidstaten kunnen beïnvloeden.²⁹⁷
175. In dit hoofdstuk beoordeelt de ACM of de in hoofdstuk 5 beschreven Gedragingen kwalificeren als overtredingen van artikel 101, eerste lid, VWEU en artikel 6, eerste lid, Mw. Waar de ACM spreekt over artikel 101, eerste lid, VWEU, bedoelt zij tevens artikel 6, eerste lid, Mw. Zij gaat achtereenvolgens in op de vraag of de betrokken partijen aan te merken zijn als ondernemingen (paragraaf 6.2), of er sprake is van overeenkomsten en/of onderlinge afgestemde feitelijke gedragingen (paragraaf 6.3), of er sprake is van een mededingingsbeperkende strekking (paragraaf 6.4), of er sprake is van enkele voortdurende inbreuk (paragraaf 6.5), het al dan niet bestaan van een interstatelijk effect (paragraaf 6.6), of de bagatelbepaling van toepassing is (paragraaf 6.7) en of de Gedragingen uitgezonderd zijn van het kartelverbod onder artikel 101, derde lid, VWEU (paragraaf 6.8). Daarna gaat de ACM in op de duur van de overtreding (paragraaf 6.9).

6.2 Ondernemingen

176. Uit de rechtspraak van het Hof volgt dat elke eenheid die een economische activiteit uitoefent als onderneming in de zin van artikel 101, eerste lid, VWEU wordt aangemerkt, ongeacht haar rechtsvorm en de wijze waarop zij wordt gefinancierd.²⁹⁸ Aangenomen wordt dat van het uitoefenen van een economische activiteit sprake is in het geval van het aanbieden van goederen en/of diensten op een markt.²⁹⁹
177. De activiteiten van de drie betrokken ondernemingen (Global, Interovo, Wulro) bestaan onder meer uit het inkopen van (industrie-)eieren. Daarmee oefenen ze economische activiteiten uit en nemen zij deel aan het economische verkeer.

²⁹⁵ Memorie van Toelichting Mededingingswet, Tweede Kamer, vergaderjaar 1995-1996, 24707, nr. 3, Nieuwe regels Omtrent de economische mededinging (Mededingingswet), p. 10.

²⁹⁶ Idem.

²⁹⁷ Artikel 3, eerste lid, Verordening 1/2003; artikel 88, Mw.

²⁹⁸ Vergelijk HvJ EU 23 april 1991, zaak C-41/90, Höfner e.a. t. Macrotron GmbH, *Jur.* 1991, p. I-01979, r.o. 21-23.

²⁹⁹ HvJ EU 16 juni 1987, zaak C-118/85, ECLI:EU:C:1987:283, *Commissie t. Italië*, r.o. 7; HvJ EU 26 maart 2009, ECLI:EU:C:2009:191, *Selex*, r.o. 69.

30.

178. De betrokken ondernemingen zijn derhalve aan te merken als ondernemingen in de zin van artikel 101, eerste lid, VWEU en artikel 1, aanhef en onder f, Mw.

6.3 Overeenkomsten en/of onderling afgestemde feitelijke gedragingen

6.3.1 Uitgangspunten

179. Artikel 101, eerste lid, VWEU geldt zowel voor overeenkomsten als voor onderling afgestemde feitelijke gedragingen.

31.

180. Een aantal gedragingen van verschillende ondernemingen kan de uitdrukking zijn van één enkele overtreding die ten dele onder het begrip overeenkomst en ten dele onder het begrip onderling afgestemde feitelijke gedraging valt.³⁰⁰ De ACM kan in zo'n geval het geheel van feitelijke bestanddelen aanduiden als "overeenkomst en/of onderling afgestemde feitelijke gedraging".³⁰¹ Het is niet noodzakelijk dat de ACM de inbreuk voor iedere onderneming op elk tijdstip precies als overeenkomst of als onderling afgestemde feitelijke gedraging kwalificeert.³⁰² Hoewel Artikel 101, lid 1, VWEU een onderscheid maakt tussen het begrip 'overeenkomst' en het begrip 'onderling afgestemde feitelijke gedraging', omvatten deze begrippen samenspanningsvormen met hetzelfde karakter en verschillen ze enkel in de intensiteit en in de vorm waarin zij zich manifesteren.³⁰³

32.

181. In de meeste gevallen dient het bestaan van een verboden gedraging of overeenkomst te worden afgeleid uit een samenloop van omstandigheden en aanwijzingen die in hun totaliteit beschouwd, bij gebreke van een andere coherente verklaring, het bewijs kunnen leveren dat de mededingingsregels geschonden zijn.³⁰⁴ Volgens vaste rechtspraak is het dan ook voldoende indien de ACM in zijn geheel gezien gericht en samenhangend bewijsmateriaal overlegt om een inbreuk op artikel 101, eerste lid, VWEU vast te stellen.³⁰⁵

6.3.2 Overeenkomst

182. Volgens vaste rechtspraak is er sprake van een overeenkomst in de zin van artikel 101, eerste lid, VWEU als de betrokken ondernemingen hun gezamenlijke wil tot uitdrukking hebben gebracht om zich op de markt op een bepaalde wijze te gedragen.³⁰⁶ Het maakt niet uit welke vorm aan de wilsovereenstemming wordt gegeven, voor zover die de getrouwe weergave van die wilsovereenstemming is.³⁰⁷ Contractuele sancties of andere handhavingsmaatregelen zijn niet vereist.³⁰⁸ De overeenkomst kan uitdrukkelijk (expliciet) zijn of besloten liggen in het gedrag van de partijen (impliciet). Als de wilsovereenstemming niet in een expliciete overeenkomst tot uitdrukking wordt gebracht, kan er ook sprake zijn van een overeenkomst wanneer een schijnbaar eenzijdige handeling van een onderneming ten minste de stilzwijgende instemming van een andere onderneming heeft.³⁰⁹ Aangenomen kan worden dat een overeenkomst is

³⁰⁰ HvJ EU, 8 juli 1999, zaak C-49/92P, Anic Participazioni SpA t. Commissie, Jur. 1999, p. I-4125, punten 112-114; Gerecht, 20 maart 2002, zaak T-9/99, HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft e.a. t. Commissie, Jur. 2002, p. II-1487, punt 188.

³⁰¹ HvJ EU, 8 juli 1999, zaak C-49/92P, Anic Participazioni, Jur. 1999, blz. I-4125, punt 43.

³⁰² Gerecht, gevoegde zaken T-305/94 etc., Limburgse Vinyl Maatschappij NV e.a./Commissie (PVC II), Jur. 1999, blz. II-931, punt 696.

³⁰³ HvJ EU, 8 juli 1999, zaak C-49/92P, Anic Participazioni, punt 131.

³⁰⁴ HvJ EU, 7 januari 2004, gevoegde zaken C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P en C-219/00 P, Aalborg e.a./Commissie, Jur. 2004, I-123, punten 53-57; Gerecht, 27 september 2006, gevoegde zaken T-44/02 OP, T-54/02 OP, T-56/02 OP en T-61/02 OP, Dresdner Bank AG e.a./Commissie, Jur. 2006, II-3567, punten 59-67.

³⁰⁵ Gerecht, 14 mei 1998, T-337/94, Enso-Gutzeit OY, Jur. 1998, II-01571, punt 151; Gerecht, 6 juli 2000, T-62/98, Volkswagen AG, Jur. 2000, II-02707, punt 234-237.

³⁰⁶ Gerecht, 26 oktober 2000, zaak T-41/96, Bayer AG/Commissie, Jurispr. blz. II-3383, punt 67.

³⁰⁷ Gerecht, 26 oktober 2000, zaak T-41/96, Bayer AG/Commissie, Jurispr. blz. II-3383, punt 69.

³⁰⁸ HvJ EU, 16 december 1975, zaak C-40/73, ECLI:EU:C:1975:174, *Suiker Unie e.a. t. Commissie*, r.o. 173.

³⁰⁹ Gerecht, 26 oktober 2000, zaak T-41/96, Bayer AG/Commissie, punt 71.

gesloten wanneer er wilsovereenstemming bestaat over het beginsel zelf van de mededingingsbeperking, zelfs indien over de specifieke elementen van de voorgenomen beperking nog onderhandelingen worden gevoerd.³¹⁰ Het is niet noodzakelijk dat de deelnemers van tevoren overeenstemming hebben bereikt over een allesomvattend gemeenschappelijk plan.³¹¹

183. Het feit dat een partij niet altijd in overeenstemming met de overeenkomst handelt, hoeft niet af te doen aan het bestaan van wilsovereenstemming. Zo kan een partij er niet enkel belang bij hebben om een overeenkomst met een andere partij aan te gaan, maar eveneens er belang bij hebben om heimelijk in strijd met de overeenkomst te handelen en aldus te proberen de overeenkomst uitsluitend in zijn voordeel aan te wenden.³¹²

6.3.3 Onderling afgestemde feitelijke gedraging

184. Overeenkomstig de rechtspraak van het Hof wordt met het begrip 'onderling afgestemde feitelijke gedraging' een vorm van coördinatie tussen ondernemingen bedoeld die, zonder dat het tot een eigenlijke overeenkomst komt, de risico's van onderlinge concurrentie welbewust vervangt door een feitelijke samenwerking.³¹³
185. De criteria coördinatie en samenwerking, die voorwaarden zijn voor onderling afgestemde feitelijke gedragingen, houden allermindst in dat er een echt 'plan' moet zijn opgesteld, maar moeten worden begrepen in het licht van de grondgedachte van de mededingingsvoorschriften van het VWEU dat erop neerkomt dat iedere ondernemer zelfstandig moet bepalen welk beleid hij op de gemeenschappelijke markt zal voeren.³¹⁴ Deze zelfstandigheidseis ontnemt ondernemingen niet het recht hun beleid intelligent aan te passen aan het vastgestelde of te verwachten marktgedrag van concurrenten. Daarentegen staat deze eis wel onverbiddeijk in de weg aan enigerlei al dan niet rechtstreeks opgenomen contact strekkend hetzij tot beïnvloeding van het marktgedrag van een bestaande of mogelijke concurrent, hetzij tot bekendmaking aan een concurrent van het eigen aangenomen of voorgenomen marktgedrag, wanneer dat contact tot doel of ten gevolge heeft dat mededingingsvoorwaarden ontstaan die niet met de normaal te achten voorwaarden van die markt overeenkomen.³¹⁵
186. Het begrip "onderling afgestemde feitelijke gedraging" veronderstelt het bestaan van wederkerig contact. Aan deze voorwaarde van wederkerigheid wordt reeds voldaan als een concurrent zijn voornemens of toekomstig marktgedrag aan een andere concurrent meedeelt, en wanneer die laatste erom verzoekt, of, op zijn minst, deze (strategische) informatie aanvaardt.³¹⁶ Daarbij geldt dat als een onderneming van een concurrent strategische informatie ontvangt dat zij wordt geacht deze informatie te hebben aanvaard tenzij zij ondubbelzinnig te kennen heeft gegeven dat zij deze gegevens niet wenst te ontvangen.³¹⁷ Strategische informatie ziet op gegevens die de strategische onzekerheid op de markt verminderen zoals prijzen, klantenbestanden, productiekosten, hoeveelheden, omzet, verkopen, capaciteit, kwaliteit en marketingplannen.³¹⁸

³¹⁰ Gerecht, 20 maart 2002, zaak T-9/99, HFB e.a./Commissie, punten 151-157 en 206. Gerecht, 16 juni 2011, T-240/07, ECLI:EU:T:2011:284, *Heineken*, r.o. 45.

³¹¹ Gerecht, 16 juni 2011, T-240/07, ECLI:EU:T:2011:284, *Heineken*, r.o. 45.

³¹² HvJ EU, 10 februari 2011, zaak C-260/09 P, Activision Blizzard Germany GmbH/Commissie, punten 81-82; Gerecht, 15 maart 2000, zaak T-25/95, *Cimenteries CBR SA/Commissie*, [2000] ECR II-491, punt 1389.

³¹³ HvJ EU, 4 juni 2009, zaak C-8/08, T-Mobile Nederland, punt 26; HvJ EU, 20 januari 1994, gevoegde zaken C-89/85 e.a., punt 63.

³¹⁴ HvJ EU, 4 juni 2009, C-9/098, T-Mobile Nederland, punt 32. Richtsnoeren inzake de toepasselijkheid van artikel 101 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op horizontale samenwerkingsovereenkomsten, 2011/C 11/01, randnummer 60.

³¹⁵ HvJ EU, gevoegde zaken C-40/73, *Suiker Unie e a /Commissie*, Jur. 1975, blz. 1663, punten 173-174.

³¹⁶ Gerecht, 15 maart 2000, gevoegde zaken T-25/95 e.a., ECLI:EU:T:2000:77, *Cimenteries CBR t. Commissie*, r.o. 1849.

³¹⁷ Richtsnoeren inzake de toepasselijkheid van artikel 101 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op horizontale samenwerkingsovereenkomsten, 2011/C 11/01, randnummer 62 en aldaar aangehaalde rechtspraak. HvJ EU, 8 juli 1999, C-199/92 P, ECLI:EU:C:1999:358, *Hüls t. Commissie*, r.o. 162; Zie zaak C-199/92P, *Huls*, Jur. 1999, blz. I-4287, punt 162; C-49/92P, *Anic Partecipazioni*, punt 121.

³¹⁸ Richtsnoeren inzake de toepasselijkheid van artikel 101 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op horizontale samenwerkingsovereenkomsten, 2011/C 11/01, randnummer 86.

Er is niet vereist dat de onderneming aan wie de voornemens of toekomstig marktgedrag wordt verzonden, ook zelf zijn voornemens of toekomstig marktgedrag meedeelt aan de onderneming die deze informatie verzendt.

187. Volgens vaste jurisprudentie vereist het begrip onderling afgestemde feitelijke gedraging naast de afstemming tussen de betrokken ondernemingen, ook een daaropvolgend marktgedrag, alsmede een oorzakelijk verband tussen de afstemming en het marktgedrag.³¹⁹ De ondernemingen die aan de onderling afgestemde feitelijke gedraging deelnemen en op de markt actief blijven, worden echter, behoudens door de betrokken ondernemingen te leveren tegenbewijs, vermoed bij de bepaling van hun gedrag op de markt rekening te houden met de informatie die zij met hun concurrenten hebben uitgewisseld, met name wanneer de afstemming gedurende een lange periode en met een zekere regelmaat heeft plaatsgevonden.³²⁰
188. Een onderling afgestemde feitelijke gedraging kan derhalve bestaan in uitwisseling van informatie, indien de strategische onzekerheid op de markt door deze uitwisseling wordt verminderd en een heimelijke verstandhouding aldus in de hand wordt gewerkt. Bijgevolg komt het uitwisselen van strategische informatie tussen concurrenten neer op onderlinge afstemming, omdat het de onafhankelijkheid van het marktgedrag van concurrenten beperkt en de stimulansen om te concurreren vermindert.³²¹

6.3.4 Toepassing op de zaak

189. Op grond van de in hoofdstuk 5 beschreven Gedragingen staat vast dat de betrokken ondernemingen hun marktgedrag onderling op elkaar hebben afgestemd. De afstemming heeft kenmerken van zowel (een) overeenkomst(en) als een onderling afgestemde feitelijke gedraging(en). Hieronder wordt ingegaan op beide Gedragingen.
190. De ACM stelt vast dat ten aanzien van de inkoop van industrie-eieren afstemming heeft plaatsgevonden tussen de ondernemingen Wulro en Interovo (Gedraging I) en tussen Wulro en Global (Gedraging II). In deze paragraaf zal voor beide gedragingen nader worden beschreven op welke manier de ondernemingen hun marktgedrag op elkaar hebben afgestemd. De afstemming in beide Gedragingen kwalificeert de ACM als een overeenkomst en/of een onderling afgestemde feitelijke gedraging in de zin van artikel 101, eerste lid, VWEU.

Afstemming tussen Wulro en Interovo (Gedraging I)

191. Zoals beschreven in paragraaf 5.2 heeft Gedraging I tussen Wulro en Interovo plaatsgevonden in de periode 13 april 2015 tot en met 22 augustus 2016. Wulro en Interovo hebben in deze periode hun marktgedrag op meerdere manieren afgestemd. De afstemming bestaat uit ten minste drie (met elkaar samenhangende) elementen namelijk, 1) het afstemmen van (toekomstige) inkooprijzen en/of 2) het verdelen van leghouder van wie industrie-eieren worden gekocht en 3) het onderling uitwisselen van concurrentiegevoelige informatie. Hieronder zal aan de hand van een selectie van het bewijsmateriaal nader worden geïllustreerd op welke wijze(n) Wulro en Interovo hun marktgedrag op elkaar hebben afgestemd.
192. Ten eerste hebben Wulro en Interovo hun inkooprijzen op elkaar afgestemd. Dit blijkt in ieder geval uit het feit dat ze met regelmaat hun eigen geboden of nog te bieden inkooprijzen aan elkaar meedeelden en uit het feit dat ze elkaar ervan op de hoogte brachten dezelfde inkooprijzen te zullen hanteren. Hoofdstuk 5 bevat hier meerdere voorbeelden van.³²²

³¹⁹ HvJ EU, 21 januari 2016, zaak C-74/14. Eturas. EU:C:2016:42, punt 42

³²⁰ HvJ EU, 4 juni 2009. zaak C-8/08, T-Mobile Netherlands BV e a., punten 44-53.

³²¹ Richtsnoeren inzake de toepasselijkheid van artikel 101 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op horizontale samenwerkingsovereenkomsten, 2011/C 11/01, randnummer 61.

³²² Zie onder meer randnummers 110, 114, 117.

193. Op 13 april 2015 geven beide concurrenten bijvoorbeeld aan elkaar door welke prijzen ze hanteren voor scharrel- en kooi-eieren.³²³ Ook zeggen zij tegen elkaar dat een afslag van -35 a - 40 van de NOP mogelijk is, zolang beide concurrenten zich houden aan de onderlinge afspraak elkaars prijzen te respecteren (dat wil zeggen: geen hogere inkoopprijs aan legghouders te bieden).³²⁴ Beide concurrenten stellen elkaar ook op de hoogte van hun toekomstige prijzen (waaronder de op/afslag ten opzichte van de NOP notering). Zo informeert Interovo op 5 februari 2016 Wulro op welke NOP-prijs zij zit en laat Wulro vervolgens weten welke afslag van de NOP zij voornemens is te rekenen voor (industrie-)eieren.³²⁵ Interovo geeft door op het prijsniveau van NOP -0,25 te zitten en (ook) van plan te zijn om naar minder boeren te gaan. Deze afstemming wordt nog eens bevestigd in de communicatie op 1 maart 2016.³²⁶ Wulro laat dan aan Interovo weten dat zij is begonnen om alle pluimveehouders terug te zetten naar een prijs van -25 en dat dit tot gevolg zal hebben dat er wel wat legghouders naar Interovo zullen gaan bellen. Interovo geeft door de eigen inkoopprijs af te stemmen op die van Wulro door ook het prijsniveau van -0,25 te zullen hanteren.
194. Ten tweede blijkt uit de feiten dat Wulro en Interovo hun marktgedrag op elkaar hebben afgestemd door zich ervan te onthouden om industrie-eieren in te kopen van legghouders die bij de ander hun industrie-eieren verkopen (leveranciersverdeling). Hoofdstuk 5 bevat diverse voorbeelden van bilaterale contacten waarbij navraag wordt gedaan of legghouders klant zijn van de ander en, als dat het geval is, er geen interesse wordt getoond in de eieren van de desbetreffende legghouders.³²⁷ Door elkaars leveranciers op deze manier niet 'af te pakken' konden beide concurrenten niet tegen elkaar worden uitgespeeld en kon de (prijs)rust in de markt worden bewaard.³²⁸
195. De communicatie tussen Interovo en Wulro op 13 april 2015 toont aan dat beide concurrenten beoogden om niet met elkaar te concurreren. Interovo laat weten: *"Kooiboeren mauwen wel bij -35 a -40, maar zo lang we elkaar respecteren komt dat goed"*. De reactie van Wulro hierop – *"Ik hou me aan mijn afspraken [directeur Interovo 3]"* – bevestigt de afstemming tussen beide concurrenten met dit doel.³²⁹ Het respecteren van elkaars legghouders blijkt voorts uit een ander bericht waarin wordt genoemd dat de 'status quo' bij boeren het beste is omdat de eierhandelaren dan niet tegen elkaar kunnen worden uitgespeeld en er meer kan worden verdiend.³³⁰ In deze context wordt met 'status quo' bedoeld dat men de concurrentie uitschakelt door zich ervan te onthouden om legghouders (die aan de ander leveren) een betere /hogere inkoopprijs te betalen.³³¹
196. De communicatie tussen beide concurrenten op 5 februari 2016 is illustratief voor de wijze waarop leveringen werden afgestemd.³³² Wulro vraagt aan Interovo of een Belgische legghouder een leverancier is van Interovo. Als Interovo aangeeft dat dit klopt en laat weten dat deze pluimveehouder zegt dat hij naar Wulro kan gaan, reageert Wulro: *"Die heeft me zijn Eieren aangebode , dan zeg ik tegen hem dat ik geen interesse Heb"* *"We hebben een afspraak toch ?"*. Interovo bevestigt het bestaan van deze afspraak, waarop Wulro laat weten te zullen reageren geen interesse te hebben in het kopen van eieren van deze legghouder.
197. De afstemming van prijzen en leveranciers ging tevens gepaard met het uitwisselen van concurrentiegevoelige informatie.³³³ Zo uitten beide concurrenten jegens elkaar hun verwachtingen over de prijs- en marktontwikkeling, stelden zij elkaar op de hoogte van

³²³ Zie randnummer 110.

³²⁴ Idem.

³²⁵ Zie randnummer 115.

³²⁶ Zie randnummer 117. Al in een eerder bericht van 12 februari 2016 (zie randnummer 117) wordt afgestemd om de prijzen terug te zetten naar NOP -25.

³²⁷ Zie onder meer randnummers 115 en 119.

³²⁸ Zie randnummer 109 en 112.

³²⁹ Zie randnummer 110.

³³⁰ Zie randnummer 113.

³³¹ Idem.

³³² Zie randnummer 115.

³³³ Zie bijvoorbeeld randnummer 119.

voorgenomen marktgedrag waaronder het wel of niet bieden op industrie-eieren, geleverde hoeveelheden en (huidige en toekomstige) prijzen.

Conclusie

198. Gelet op het voorgaande concludeert de ACM dat Gedraging I een overeenkomst en/of onderling afgestemde feitelijke gedraging is in de zin van artikel 101, eerste lid, VWEU.

Afstemming tussen Wulro en Global (Gedraging II)

199. Zoals beschreven in paragraaf 5.3 heeft Gedraging II tussen Wulro en Global plaatsgevonden in de periode 1 maart 2016 tot en met 1 augustus 2019. Wulro en Global hebben in deze periode hun marktgedrag afgestemd. De afstemming bestaat uit ten minste drie (met elkaar samenhangende) elementen namelijk, 1) het afstemmen van (toekomstige) inkooprijzen en/of 2) het verdelen van legghouders van wie industrie-eieren worden gekocht en 3) het onderling uitwisselen van concurrentiegevoelige informatie. Hieronder zal aan de hand van een selectie van het bewijsmateriaal nader worden onderbouwd op welke wijze(n) Wulro en Global hun marktgedrag op elkaar hebben afgestemd.
200. Ten eerste stemden Wulro en Global hun inkooprijzen op elkaar af. Dit blijkt in ieder geval uit het feit dat ze met regelmaat hun eigen geboden of nog te bieden inkooprijzen aan elkaar meedeelden en uit het feit dat ze elkaar ervan op de hoogte brachten dezelfde inkooprijzen te zullen hanteren. Hoofdstuk 5 bevat hier meerdere voorbeelden van verspreid over een langere periode.³³⁴
201. Illustratief is de communicatie tussen Wulro en Global op 1 maart 2016. Wulro laat dan aan Global weten dat zij is begonnen om alle legghouders terug te zetten naar een prijsniveau van -25 waardoor legghouders wel naar Global zullen gaan bellen.³³⁵ Op 30 maart 2016 laat Wulro opnieuw aan Global weten de inkooprijzen van kooi-eieren bij legghouders te hebben verlaagd naar een prijsniveau van -0,25. Global geeft vervolgens door dat zij bij de inkoop van kooi-eieren een afslag van 25 tot 30 cent van de NOP-notering wil gaan hanteren. Daarnaast laat Global weten ook voor scharreleieren een afslag van 40 cent van de NOP notering als inkooprijzen te gaan hanteren.³³⁶ Beide concurrenten stemmen dus hun inkooprijzen op elkaar af.
202. Dit blijkt ook uit het vervolg van de communicatie tussen Global en Wulro op 31 maart 2016. Global laat aan Wulro weten dat zij een afslag van 10 cent van de NOP notering als inkooprijzen met de legghouders [legghouder 6] en [legghouder 7] heeft afgesproken.³³⁷ Global geeft echter aan dat hij voornemens is om bij legghouders een afslag van 30 cent van de NOP notering als inkooprijzen voor kooi-eieren te bieden. Voor lopende overeenkomsten met legghouders voor scharreleieren zal Global een afslag van 20 cent van de NOP notering hanteren. Wulro reageert daarop dat zij dezelfde inkooprijzen zal hanteren.³³⁸ Zoals blijkt uit de chronologische weergave van de gedragingen in paragraaf 5.3.2, continueert deze afstemming zich gedurende de inbreukperiode. Ook op 2 maart 2018 informeert Wulro bij Global naar de inkooprijzen van kooi-eieren.³³⁹ Daarbij wordt vermeld dat de inkooprijzen van Wulro voor de volgende week glad zal worden en wordt voorgesteld dat Global hetzelfde prijsniveau vaststelt. Global gaat daarmee akkoord. Deze en andere berichten tonen aan dat Wulro en Global hun marktgedrag hebben afgestemd.

³³⁴Zie bijvoorbeeld randnummers 136 en 138.

³³⁵Zie randnummer 136.

³³⁶Idem.

³³⁷Zie randnummer 138.

³³⁸ACM/UIT/536733 WhatsApp [directeur Global 1] – [directeur Wulro 1], 30-03-2016, 08:39:02.

³³⁹Zie randnummer 160.

203. Ten tweede blijkt uit de feiten dat Wulro en Global hun marktgedrag op elkaar hebben afgestemd door zich ervan te onthouden industrie-eieren in te kopen bij legghouders die bij de ander hun industrie-eieren verkopen (leveranciersverdeling). Hoofdstuk 5 bevat diverse voorbeelden van bilaterale contacten waarbij navraag wordt gedaan of legghouders klant zijn van de ander en, als dat het geval is, er geen interesse wordt getoond in de (industrie-)eieren van de desbetreffende legghouders.³⁴⁰
204. De volgende feiten illustreren het bestaan van deze afstemming. Op 10 maart 2016 vraagt Wulro aan Global of de legghouder [legghouder 8] die zijn kooi-eieren bij Wulro aanbiedt, levert aan Global.³⁴¹ Global beaamt dit en verzoekt Wulro om niet in te gaan op het aanbod. Wulro doet dit: "Ok hij biedt ze aan 2-5 wagens per week . Tot na de zomer. Hij gaf als indicatie 0,75-0,80" "Ik blijf er af! ". De desbetreffende legghouder bevestigt het (vermoeden van) mededingingsbeperkend gedrag in de markt: "Ja, heb al een hele tijd dat vermoeden. Komen geen eierhandelaren / Pakstations meer over de vloer omdat ze goed weten wie waar heen gaat."³⁴²
205. De leveranciersverdeling blijkt voorts uit de communicatie op 19 april en 17 september 2017.³⁴³ Op 19 april 2017 vraagt Wulro aan Global of zij eieren inkoopt bij [legghouder 9]. [legghouder 9] geeft aan dat de eieren van de legghouder worden aangeboden bij Wulro. Global geeft aan daar eieren in te kopen en verzoekt Wulro om niet op het aanbod in te gaan. Wulro stemt daarmee in door te laten weten dat hij niet op het aanbod van deze legghouder zal ingaan.
206. Bovendien sturen Wulro en Global een vrijwel gelijklopende brief naar legghouders waarin zij worden geïnformeerd over de verlaging van de inkooprij van eieren. Aan deze brief ligt, zoals uitvoerig is beschreven in hoofdstuk 5, randnummers 146 tot en met 149, afstemming tussen beide ondernemingen ten grondslag. De brief heeft als doel om, ingegeven door de marktontwikkelingen rondom fipronil, de inkooprij op een vooraf afgestemd niveau te zetten. Zoals blijkt uit paragraaf 5.3.2 zijn verschillende passages uit de Wulro brief en Global brief gelijklopend. In beide brieven wordt vermeld dat kooi-eieren die worden opgehaald in week 1 van 2018 worden betaald tegen een prijs van: "€ 1,10/kg (Weser Ems kooi industrie notering +0,05/kg)". Deze brief toont dus mede prijsafstemming aan.
207. Ten derde gaat de afstemming tussen Wulro en Global gepaard met de uitwisseling van concurrentiegevoelige informatie. Zo delen beide concurrenten hun verwachtingen over de ontwikkeling van de markt ("Wat doet de markt?"), over aangeboden en over geleverde hoeveelheden eieren van bepaalde legghouders en voorgenomen prijzen.

Conclusie

208. Gelet op het voorgaande concludeert de ACM dat Gedraging II een overeenkomst en/of onderling afgestemde feitelijke gedraging is in de zin van artikel 101, eerste lid, VWEU.

Conclusie afstemming inkoop

209. Op grond van hetgeen hiervoor is overwogen kan worden geconcludeerd dat i) Wulro en Interovo en ii) Wulro en Global hun marktgedrag hebben afgestemd. De ACM kwalificeert beide gedragingen als een overeenkomst en/of onderling afgestemde feitelijke gedraging in de zin van artikel 101, eerste lid, VWEU.
210. De afstemming in beide gedragingen bestaat uit ten minste drie (met elkaar samenhangende) elementen namelijk, 1) het afstemmen van (toekomstige) inkooprijzen en/of 2) het verdelen van

³⁴⁰ Zie onder meer randnummers 140, 143 en 162.

³⁴¹ Zie randnummer 140.

³⁴² Zie randnummer 141.

³⁴³ Zie randnummers 132, 143, 144, 145 en 153.

leggenhouders van wie industrie-eieren worden gekocht en 3) ging gepaard met het onderling uitwisselen van concurrentiegevoelige informatie.

6.4 Mededingingsbeperking

6.4.1 Uitgangspunten

211. Een overeenkomst of onderling afgestemde feitelijke gedraging valt slechts onder het verbod van artikel 101, eerste lid, VWEU wanneer zij “ertoe strekt of tot gevolg heeft” dat de mededinging binnen de interne markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst. Volgens vaste rechtspraak van het Hof van Justitie volgt uit het feit dat het hier gaat om alternatieve voorwaarden dat in de eerste plaats moet worden gelet op de strekking van de overeenkomst, of onderling afgestemde feitelijke gedraging.³⁴⁴
212. Uit vaste rechtspraak volgt dat bepaalde soorten coördinatie tussen ondernemingen de goede werking van de mededinging in die mate nadelig kunnen beïnvloeden dat de gevolgen ervan niet meer hoeven te worden onderzocht. Die rechtspraak is ingegeven door het feit dat bepaalde vormen van coördinatie tussen ondernemingen kunnen worden geacht naar hun aard schadelijk te zijn voor de goede werking van de normale mededinging. Wanneer de mededingingsbeperkende strekking van het gedrag vaststaat, behoeven de gevolgen daarvan voor de mededinging niet te worden onderzocht.³⁴⁵
213. Volgens het Hof moet bij de beoordeling of een gedraging de mededinging in die mate nadelig beïnvloedt dat zij kan worden geacht een mededingingsbeperkende strekking in de zin van artikel 101, eerste lid, VWEU te hebben, worden gelet op de bewoordingen en de doelstellingen ervan, alsook op de economische en juridische context. Bij de beoordeling van die context moet ook rekening worden gehouden met de aard van de betrokken goederen of diensten en met de daadwerkelijke voorwaarden voor het functioneren en de structuur van de betrokken markt of markten.³⁴⁶
214. Van een mededingingsbeperkende strekking is reeds sprake wanneer een overeenkomst of onderling afgestemde feitelijke gedraging negatieve gevolgen voor de mededinging kan hebben. Met andere woorden: het volstaat dat zij concreet, gelet op de inhoud en het doel ervan en rekening houdend met de juridische en economische context, de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt kan verhinderen, beperken of vervalsen.³⁴⁷ Niet is vereist dat de afspraak de belangen van concurrenten of consumenten schaadt; de mededingingsregels dienen volgens vaste rechtspraak ertoe om de structuur van de markt en daarmee de mededinging als zodanig veilig te stellen.³⁴⁸
215. Van horizontale prijsafspraken staat vast dat deze naar hun aard geschikt zijn om de mededinging te beperken. De ervaring leert namelijk dat horizontale prijsbepaling door kartels beschouwd kunnen worden als afspraken die een zodanig groot risico op negatieve beïnvloeding van inzonderheid de prijs, de hoeveelheid en de kwaliteit van de producten en diensten inhouden, dat het overbodig kan worden geacht voor de toepassing van artikel 101, lid 1, VWEU aan te tonen dat zij concrete effecten hebben op de markt.³⁴⁹

³⁴⁴ Arrest LTM, 56/65, EU:C:1966:38; arrest Toshiba, C-373/14 P, ECLI:EU:C:2016:26, punt 24 en aldaar aangehaalde rechtspraak.

³⁴⁵ Arrest Budapest Bank, C-228/18, EU:C:2020:265, punt 34 en aldaar aangehaalde rechtspraak.

³⁴⁶ HvJ EU 3 september 2014, C-67/13 P, r.o. 53 (Cartes Bancaires) met verwijzing naar Allianz Hungária Biztosító e.a., EU:C:2013:160, punt 36 en aldaar aangehaalde rechtspraak). Arrest Toshiba, EU:C:2016:26, punt 27.

³⁴⁷ Zie Hof van Justitie, 4 juni 2009, zaak C-8/08, T-mobile e.a. t. NMa, Jurispr. 2009, blz. I-04529, rechtsoverwegingen 31 en 43.

³⁴⁸ Zie Hof van Justitie, 6 oktober 2009, zaak C-501/05, GlaxoSmithKline Services Unlimited, rechtsoverweging 63.

³⁴⁹ Met verwijzing naar het gevoegde zaken T-217/03 en T-245/03, Frans rundvlees, punt 83 e.v.; zaak C-8/08, T-Mobile Nederland, punt 37.

216. Voorts heeft het Hof van Justitie ook geoordeeld dat marktverdelingsovereenkomsten zeer zware inbreuken op de mededinging opleveren.³⁵⁰ Ten aanzien van overeenkomsten die een verdeling van markten beogen heeft het Hof overwogen dat deze op zich een mededingingsbeperkend doel hebben en behoren tot een groep overeenkomsten die uitdrukkelijk door artikel 101, eerste lid, van het VWEU zijn verboden, aangezien een dergelijk doel niet kan worden gerechtvaardigd op basis van een analyse van de economische context waarin de betrokken mededingingsversturende gedragingen worden verricht.³⁵¹ Voor dergelijke overeenkomsten kan de analyse van de economische en juridische context van de praktijk dus worden beperkt tot hetgeen strikt noodzakelijk is om te kunnen besluiten dat er sprake is van een mededingingsbeperkende strekking.³⁵²
217. De uitwisseling van informatie tussen concurrenten heeft een mededingingsbeperkende strekking wanneer zij de onzekerheid kan wegnemen over het door de betrokken ondernemingen voorgenomen marktgedrag en meer bepaald over het tijdstip waarop, de mate waarin en de wijze waarop de betrokken ondernemingen hun marktgedrag zullen aanpassen.³⁵³ Het is vaste rechtspraak dat overeenkomsten en/ of onderling afgestemde feitelijke gedragingen over het vaststellen van prijzen door ondernemingen ertoe strekken om de mededinging te beperken.³⁵⁴
218. Wanneer wordt vastgesteld dat de overeenkomst en/of de onderling afgestemde feitelijke gedraging ertoe strekt de mededinging te beperken, verhinderen of vervalsen, staat in beginsel vast dat de overeenkomst en/of onderling afgestemde feitelijke gedraging de mededinging merkbaar heeft beperkt.³⁵⁵
219. Dit is slechts anders, indien de beschreven gedragingen slechts in zeer geringe mate afbreuk doen aan de mededinging.³⁵⁶ En daarvan is uitsluitend sprake indien de bij de in hoofdstuk 5 beschreven gedragingen betrokken ondernemingen een (zeer) zwakke positie innemen op de relevante markten. Dat wil zeggen: een positie die zodanig zwak is, dat ondanks de concrete geschiktheid van de gedraging van deze ondernemingen om de mededinging te beperken, toch moet worden aangenomen dat de gedraging geen merkbare mededingingsbeperkende gevolgen zou kunnen hebben.³⁵⁷
220. Om dat te kunnen vaststellen is het niet noodzakelijk de productmarkt en de geografische markt nauwkeurig af te bakenen of een exact marktaandeel te berekenen gebaseerd op de behaalde omzetten. De afbakening dient uitsluitend om na te gaan of de betrokken ondernemingen over enige mate van marktmacht beschikken.³⁵⁸ Wanneer een markt gesegmenteerd is doordat de concurrentiedynamiek verschilt per onderdeel van de markt, kan ook de positie van partijen op een segment van de markt beoordeeld worden. Hiervoor is niet vereist dat een segment precies wordt afgebakend.³⁵⁹

³⁵⁰ Zie de arresten van 5 december 2013, zaak C 449/11 P, *Solvay Solaxis/Commissie*, ECLI:EU:C:2013:802, overweging 82, en van 4 september 2014, zaak C 408/12 P, *YKK e.a./Commissie*, ECLI:EU:C:2014:2153, overweging 26).

³⁵¹ Arrest van 19 december 2013, zaken C-239/11 P, C-489/11 P en C-498/11 P, *Siemens e.a./Commissie*, ECLI:EU:C:2013:866, overweging 218).

³⁵² Arrest van het Hof van Justitie van 20 januari 2016, zaak C-373/14 P, *Toshiba*, ECLI:EU:C:2016:26, overweging 29.

³⁵³ Hof van Justitie, 4 juni 2009, C-8/08, ECLI:EU:C:2009:343, *T-Mobile Netherlands e.a. t. NMa*, r.o. 41-43. Hof van Justitie, 19 maart 2015, C-286/13 P, *Dole Food en Dole Fresh Fruit Europe t. Commissie*, r.o. 122.

³⁵⁴ Hof van Justitie, 11 september 2014, C-67/13 P, ECLI:EU:C:2014:2204, *Groupement des Cartes Bancaires t. Commissie*, r.o. 50-51. Gerecht, 16 juni 2011, T-240/07, ECLI:EU:T:2011:284, *Heineken*, r.o. 319-320. Hof van Justitie, 4 juni 2009, C-8/08, ECLI:EU:C:2009:343, *T-Mobile Netherlands e.a. t. NMa*, r.o. 37.

³⁵⁵ C 226/11 (*Expedia*), r.o. 37. *T-Mobile Netherlands e.a.*, C-8/08, EU:C:2009:343, punten 28 en 30, en *GlaxoSmithKline Services e.a./Commissie e.a.*, C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P en C-519/06 P, EU:C:2009:610, punt 55. HR 14 juli 2017, *Stichting Geborgde Dierenarts*, r.o. 3.5.2. Mededeling van de Europese Commissie inzake overeenkomsten die de mededinging in geringe mate beïnvloeden, "De-minimimededeling", par. 2.

³⁵⁶ Arrest van het Hof van Justitie van 20 januari 2016, zaak C-373/14 P, *Toshiba*, ECLI:EU:C:2016:26, overweging 29.

³⁵⁷ Zie onder meer het arrest van het Hof van Justitie van 13 december 2012, zaak C-226/11, *Expedia*, ECLI:EU:C:2012:795, overweging 16.

³⁵⁸ College van Beroep voor het Bedrijfsleven van 23 april 2019, Zaak 16/1098 en 17/138, ECLI:NL:CBB:2019:150, overweging 5.3.4.

³⁵⁹ GvEA 18 mei 2022, Zaak T-251/19, (*Wieland-Werke AG*), ECLI:EU:T:2022:296, r.o. 37-40.

221. De bedoelingen van partijen zijn geen noodzakelijk element om te bepalen of een onderling afgestemde feitelijke gedraging beperkend is, maar niets belet de ACM of de rechter om deze in aanmerking te nemen.³⁶⁰ Het nastreven van een legitiem doel door partijen sluit niet uit dat de strekking mededingingsbeperkend is.³⁶¹

6.4.2 Toepassing op de zaak

222. De gedragingen tussen de betrokken ondernemingen ten aanzien van de inkoop van industrie-eieren zijn overeenkomsten en/of onderling afgestemde feitelijke gedragingen die de strekking hebben de mededinging te beperken. Dit geldt voor zowel de afstemming die heeft plaatsgevonden tussen Wulro en Interovo (Gedraging I) als tussen Wulro en Global (Gedraging II).
223. Zoals weergegeven in de vorige paragraaf waren de belangrijkste elementen in de Gedragingen ten aanzien van inkoop van industrie-eieren de volgende:
- a) Het afstemmen van de inkooprijzen voor eieren van legghouders
 - b) Het onderling verdelen van de leveranciers van industrie-eieren en het zich onthouden van het benaderen van leveranciers van de ander (leveranciersverdeling)
 - c) Het uitwisselen van strategische informatie over toekomstig marktgedrag, waaronder de inkooprijzen (informatie-uitwisseling).
224. De ACM gaat hieronder in op de inhoud en het doel van de gedragingen tussen de betrokken ondernemingen, alsmede de juridische en economische context waarin deze plaatsvonden.
225. Op grond van de feiten en omstandigheden beschreven in hoofdstuk 4, 5, paragraaf 6.3 en de bijlage, staat vast dat de gedragingen ertoe strekten de mededinging te beperken. De afstemming tussen Wulro en Interovo (Gedraging I) respectievelijk Wulro en Global (Gedraging II) ziet op belangrijke, zo niet de belangrijkste concurrentieparameter(s). Immers, de beide gedragingen zien op het afstemmen van de inkooprijzen en/of het verdelen van de leveranciers waarvan industrie-eieren worden afgenomen alsmede het stelselmatig onderling uitwisselen van concurrentiegevoelige informatie. Prijsafspraken, marktverdelingsafspraken alsmede het uitwisselen van concurrentiegevoelige informatie zijn naar hun aard geschikt om de mededinging te beperken.
226. Zoals beschreven in paragraaf 4.5.2, is de prijs die een legghouder rekent voor het verkopen van eieren de belangrijkste concurrentieparameter in deze markt. Het feit dat de ondernemingen de inkooprijzen onderling expliciet afstemden of dat impliciet deden door af te spreken elkaars legghouders te respecteren, met als gevolg dat de betrokken ondernemingen niet met elkaar concurreerden om de gunst van de klant maakt dat de gedragingen concreet geschikt waren de mededinging te beperken.
227. Partijen stellen dat de gedragingen niet mededingingsbeperkend van aard zouden kunnen zijn omdat zij zien op (a) het disfunctioneren van de NOP-notering; (b) aanbod van eieren door pluimveehouders of handelaren zonder contract; (c) reeds afgesloten contracten en/of afgesproken prijzen; of (d) algemene, niet-specifieke en/of openbare marktinformatie.
228. Uit de in hoofdstuk 5 beschreven gedragingen komt echter een ander beeld naar voren. De contacten waarin gesproken wordt over de NOP-notering zien wel degelijk op het afstemmen van concrete prijzen die worden afgesproken met leveranciers (waaronder de NOP -0.25 afspraak uit 2016). Het afstemmen van prijzen die worden betaald aan pluimveehouders of

³⁶⁰ Hof van Justitie, 11 september 2014, C-67/13 P, ECLI:EU:C:2014:2204, *Groupement des Cartes Bancaires t. Commissie*, r.o. 54.

³⁶¹ Zie HvJ EU 2 april 2020, zaak C-228/18, (*Budapest Bank*), ECLI:EU:C:2020:265, r.o. 52; HvJ EU 11 september 2014, C-67/13 P, (*Groupement des cartes bancaires*), ECLI:EU:C:2014:2204, r.o. 70.

handelaren zonder contract is naar zijn aard onverminderd mededingingsbeperkend. Bij de beoordeling van de verschillende contacten is de ACM verder tot de conclusie gekomen dat het in de overgrote deel van de gevallen gaat op actuele of toekomstige specifieke prijzen en niet om algemene, niet-specifieke of openbare marktinformatie. De ACM volgt daarom het standpunt van partijen niet.

229. Specifiek brengen partijen nog naar voren, dat ten tijde van de Fipronilcrisis de NOP-notering dusdanig afweek van de marktprijs dat dit onderlinge contacten en zelfs afstemming rechtvaardigde. Voor Gedraging I en voor het grootste deel van Gedraging II kan dit echter geen rol hebben gespeeld. Voor het deel van Gedraging II dat in tijd overlapt met de Fipronilcrisis (die in de tweede helft van 2017 plaatsvond), geldt echter dat de betrokken ondernemingen door hun commercieel beleid af te stemmen, verder gingen dan strikt noodzakelijk om op deze gebeurtenis te reageren. Zij stemden een prijsverlaging met hun leveranciers af, en overtraden daarmee het kartelverbod.
230. De ACM stelt vast dat, gelet op de in hoofdstuk 4 en de bijlage weergegeven economische context van de gedragingen, de ondernemingen niet over een dusdanig verwaarloosbare positie beschikken op de markt voor de inkoop van industrie-eieren dat door de afstemming de mededinging in onvoldoende mate zou zijn aangetast. Los van het feit dat hier sprake is van een strekkingsbeperking waarvan de merkbaarheid is gegeven, volgt uit paragraaf 4.6 dat de betrokken ondernemingen geen geringe positie hebben op de inkoopmarkt voor industrie-eieren.

Conclusie

231. Gelet op het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat de gedragingen van de ondernemingen Wulro, Global en Interovo die zien op de inkoop van eieren ertoe strekten de mededinging te beperken. Gezien de mededingingsbeperkende strekking van de gedragingen kan in beginsel worden verondersteld dat de bij de Gedragingen betrokken ondernemingen de mededinging merkbaar hebben beperkt.
232. Zoals volgt uit hoofdstuk 4 en de bijlage zijn er indicaties dat de markt voor de inkoop van industrie-eieren bij legghouders gesegmenteerd is. Uit paragraaf 4.3 volgt dat de uitwijkmogelijkheden van legghouders beperkt zijn. Per jaar wisselt gemiddeld slechts 6,5% van de legghouders van afnemer.³⁶² Zoals uiteengezet in paragraaf 4.3 worden de uitwijkmogelijkheden van legghouders naar concurrenten van ondernemingen buiten Nederland, België en Noordwest-Duitsland onder andere beperkt door het verschil in de verkoopprijs van eieren, de verschillende regels die gelden op de markt voor het onderscheid tussen tafeleieren en industrie-eieren en de hogere transportkosten voor langere afstanden. Daarnaast bespreekt de ACM in paragraaf 3 en 5.1 van de bijlage indicaties van segmentatie van de markt. De beperkte uitwijkmogelijkheden van legghouders naar concurrenten van de betrokken ondernemingen, illustreert de niet-verwaarloosbare positie van partijen op de relevante markt.

6.5 Eén enkele voortdurende inbreuk

6.5.1 Uitgangspunten

233. Het begrip "één enkele inbreuk" veronderstelt een geheel van gedragingen van verschillende partijen ter nastreving van eenzelfde mededinging verstorend economisch doel.³⁶³ In de jurisprudentie van het Hof van Justitie wordt ook wel gesproken van een "enkele en complexe

³⁶² CenterData, Rapport Marktonderzoek Eiersector – Legghouders, 13 oktober 2022, ACM/IN/721680 (II), par. 7, p. 31, (op basis van antwoorden vraag 22)

³⁶³ Gevoegde Zaken T-25/95 e.a., *Cimenteries CBR*, punt 3699.

inbreuk”³⁶⁴ of van een “enkele complexe en voortdurende inbreuk”.³⁶⁵ De ACM hanteert in dit besluit de term “enkele voortdurende inbreuk”.

234. De mogelijkheid dat één of meer elementen van een geheel van handelingen of van een voortdurende gedragslijn afzonderlijk en op zichzelf een schending van artikel 101, eerste lid, VWEU kunnen vormen, doet geen afbreuk aan de geldigheid van de beoordeling van een geheel van gedragingen als één enkele inbreuk.³⁶⁶
235. Wanneer verschillende handelingen wegens hun gemeenschappelijke doel, de mededinging te verstoren, deel uitmaken van een “totaalplan”, mag de ACM de aansprakelijkheid voor die handelingen toerekenen naargelang van de deelname aan de betrokken overtreding in haar geheel.³⁶⁷ Bij de beoordeling of bepaalde handelingen onderdeel uitmaken van een totaalplan dient te worden nagegaan of er indicaties zijn dat het doel dat met de betreffende gedragingen werd nagestreefd niet overeenkomt met het gemeenschappelijke doel om de mededinging te beperken.³⁶⁸
236. Bij het vaststellen van een gemeenschappelijk doel kan de ACM niet volstaan met een algemene verwijzing naar de verstoring van de mededinging op de relevante markt, aangezien de ongunstige beïnvloeding van de mededinging een wezenlijk element is van elke gedraging die binnen de werkingssfeer van artikel 101, eerste lid, VWEU valt.³⁶⁹ Het begrip “gemeenschappelijk doel” kan echter wel worden ingevuld aan de hand van objectieve factoren, zoals de vergelijkbare wijze waarop gedragingen plaatsvinden, en de materiële, geografische en temporele overlappingen tussen de betrokken gedragingen.³⁷⁰
237. De ACM hoeft niet aan te tonen dat de gezamenlijke wil van de ondernemingen los van de verschillende manifestaties van de overtreding bestond. De ACM mag het gemeenschappelijke doel van de enkele voortdurende overtreding afleiden uit de verschillende gedragingen die tezamen de overtreding vormen.³⁷¹ Van een vooraf opgesteld plan hoeft geen sprake te zijn.³⁷²
238. Het is niet vereist dat iedere handeling die onderdeel uitmaakt van een enkele voortdurende inbreuk, afzonderlijk beschouwd, een op grond van artikel 101, eerste lid, VWEU verboden overeenkomst of onderling afgestemde gedraging vormt. Doorslaggevend is of de verschillende handelingen wegens hun gemeenschappelijke doel deel uitmaken van een “totaalplan”, waarvan de elementen, gezamenlijk beschouwd, een dergelijke overeenkomst of een dergelijke onderling afgestemde gedraging vormen.³⁷³
239. Hoewel de periode tussen twee manifestaties van een inbreukmakende gedraging een relevant criterium is om het voortdurende karakter van een inbreuk te bewijzen, kan de vraag of die

³⁶⁴ Zie HvJ EU 6 december 2012, zaak C-441/11 P, (*Verhuizingen Coppens*), ECLI:EU:C:2012:778.

³⁶⁵ Zie HvJ EU 4 juli 2013, zaak C-28/11 P, (*Aalberts Industries*), ECLI:EU:C:2013:445.

³⁶⁶ Zaak C-49/92 P, *Anic Partecipazioni*, punt 82; Zaak T-7/89, *Hercules Chemicals*, punten 262-263.

³⁶⁷ Zie CBb 14 juli 2016, zaak 14/594, 14/595, 15/207 en 15/210, (*Meel*), ECLI:NL:CBB:2016:187, r.o. 14.5 en daarin aangehaalde Europese jurisprudentie. Zie in gelijke zin ook CBb 23 oktober 2018, zaak 16/580, 16/581, 16/582, 16/583 en 16/1012, (*Wasserijen*), ECLI:NL:CBB:2018:526, r.o. 5.4.1 en CBb 30 oktober 2018, zaak 16/1093, 16/1113, 17/216 en 17/217, (*Zeescheepsafval*), ECLI:NL:CBB:2018:527, r.o. 5.3. Zie ook GvEA 7 november 2019, zaak T-240/17, (*Campine N.V., Campine Recycling N.V./Commissie*), ECLI:EU:T:2019:778, r.o. 232 e.v en HvJ EU 26 september 2018, C-98/17 P (*Philips*), ECLI:EU:C:2018:774, r.o. 83 e.v.

³⁶⁸ Uitspraak van het CBb in zaak 16/580, 16/581, 16/582, 16/583 en 16/1012 d.d. 23-10-2018 (wasserijen), punt 5.4.1. en 5.4.2. en daar aangehaalde rechtspraak, Zaak C-441/11 P, *Verhuizingen Coppens*, punt 41 en aldaar aangehaalde rechtspraak en Gevoegde Zaken C-239/11 P e.a., *Siemens e.a./Commissie*.

³⁶⁹ Uitspraak van het CBb in zaak 16/580, 16/581, 16/582, 16/583 en 16/1012 d.d. 23-10-2018 (wasserijen), punt 5.4.1. en 5.4.2. en aldaar aangehaalde rechtspraak, Zaak C-441/11 P, *Verhuizingen Coppens*, punt 41 en aldaar aangehaalde rechtspraak en Gevoegde Zaken C-239/11 P e.a., *Siemens e.a./Commissie*.

³⁷⁰ Zaak C/625-13 P, *Villeroy Boch AG*, punt 166.

³⁷¹ Zie CBb 14 juli 2016, zaak 14/594, 14/595, 15/207 en 15/210, (*Meel*), ECLI:NL:CBB:2016:187, r.o. 14.7 en daarin aangehaalde Europese jurisprudentie. Zie in gelijke zin ook CBb 28 april 2020, zaak 18/893 en 18/1992 (*Vrieshuizen (sap)*), ECLI:NL:CBB:2020:306, r.o. 4.3.4.

³⁷² GvEA 12 juli 2019, zaak T-8/16, (*Toshiba Samsung Storage Technology/Commissie*), ECLI:EU:T:2019:522, r.o. 212.

³⁷³ Zie CBb 23 maart 2016, zaak 14/251, 14/252 en 14/253, (*Zilveruijen*), ECLI:NL:CBB:2016:56, r.o. 4.8.3. en de daarin aangehaalde jurisprudentie.

periode al dan niet lang genoeg is om als een onderbreking van de inbreuk te worden aangemerkt, niettemin niet in abstracto worden onderzocht. Deze vraag moet integendeel in samenhang met de werking van de betrokken mededingingsregeling worden beoordeeld.³⁷⁴

240. Indien kan worden aangenomen dat de deelname van een onderneming aan de inbreuk is onderbroken en dat deze onderneming vóór en na deze onderbreking aan de inbreuk heeft deelgenomen, kan die inbreuk als een voortgezette inbreuk worden gekwalificeerd indien, zoals bij een voortdurende inbreuk, de onderneming voor en na de onderbreking een en hetzelfde doel nastreefde, hetgeen kan worden afgeleid uit het feit dat de betrokken praktijken hetzelfde doel dienden, dat het om dezelfde producten ging, dezelfde ondernemingen aan de collusie hebben deelgenomen, de wijze van uitvoering daarvan grotendeels dezelfde was, de ondernemingen werden vertegenwoordigd door dezelfde personen en, ten slotte, voornoemde praktijken hetzelfde gebied bestreken. In dat geval betreft het één enkele voortgezette inbreuk, waarvoor de Commissie weliswaar een geldboete kan opleggen voor de volledige inbreukperiode, maar niet voor de periode waarin de inbreuk is onderbroken.³⁷⁵
241. Het bestaan en de omvang van een enkele voortdurende inbreuk als zodanig, moet worden onderscheiden van de individuele aansprakelijkheid van ondernemingen aan die inbreuk. De individuele aansprakelijkheid van een onderneming voor een enkele voortdurende inbreuk kan zich eveneens uitstrekken over gedragingen waaraan een onderneming zelf niet heeft deelgenomen, indien vast komt te staan dat deze onderneming met haar eigen gedragingen, die een overeenkomst of onderling afgestemde feitelijke gedraging met een mededingingsbeperkend doel in de zin van artikel 101, eerste lid, VWEU vormden, heeft willen bijdragen aan het bereiken van de gemeenschappelijke doelstellingen van alle deelnemers. Hiervoor is vereist dat de betreffende onderneming kennis had van de overige inbreukmakende gedragingen van de andere deelnemers die plaatsvonden met het oog op de gezamenlijke doelstelling, of deze gedragingen redelijkerwijs kon voorzien en bereid was het risico ervan te aanvaarden.³⁷⁶
242. Als een onderneming daarentegen rechtstreeks heeft deelgenomen aan een of meerdere van de mededingingsversturende gedragingen die een enkele voortdurende inbreuk vormen, maar niet is bewezen dat zij met haar eigen gedrag heeft willen bijdragen aan alle gemeenschappelijke doelstellingen van de andere karteldeelneemers en dat zij alle andere inbreukmakende gedragingen die deze deelnemers met het oog op die doelstellingen planden of verrichtten, kende of redelijkerwijs kon voorzien en bereid was het risico ervan te aanvaarden, mag de ACM haar enkel aansprakelijk stellen voor de gedragingen waaraan zij rechtstreeks heeft deelgenomen en voor de gedragingen die de andere deelnemers planden of verrichtten met het oog op dezelfde doelstellingen als die welke zij nastreefde en waarvoor is bewezen dat zij deze kende of redelijkerwijs kon voorzien en bereid was het risico ervan te aanvaarden.³⁷⁷

6.5.2 Toepassing op de zaak

243. De ACM maakt conform de rechtspraak onderscheid tussen, enerzijds, het bestaan van de enkele voortdurende of voortgezette inbreuk en haar omvang als zodanig en, anderzijds, de individuele aansprakelijkheid van de betrokken ondernemingen. In het vervolg van deze paragraaf bespreekt de ACM de enkele voortdurende of voortgezette inbreuk, haar omvang en duur. De individuele aansprakelijkheid van partijen komt aan bod in hoofdstuk 7.

³⁷⁴ Arrest Gerecht 16 juni 2015, zaak T-655/11, (*FSL*), ECLI:EU:T:2015:383, r.o. 483 en daar aangehaalde rechtspraak.

³⁷⁵ Arrest Gerecht 16 juni 2015, zaak T-655/11, (*FSL*), ECLI:EU:T:2015:383, r.o. 484 en daar aangehaalde rechtspraak.

³⁷⁶ Zie CBb 14 juli 2016, zaak 14/594, 14/595, 15/207 en 15/210, (*Mee*), ECLI:NL:CBB:2016:187, r.o. 14.5 en daarin aangehaalde Europese jurisprudentie. Zie in gelijke zin ook CBb 23 oktober 2018, zaak 16/580, 16/581, 16/582, 16/583 en 16/1012, (*Wasserijen*), ECLI:NL:CBB:2018:526, r.o. 5.4.1, CBb 30 oktober 2018, zaak 16/1093, 16/1113, 17/216 en 17/217, (*Zeescheepsafval*), ECLI:NL:CBB:2018:527, r.o. 5.3 en CBb 28 april 2020, zaak 18/893 en 18/1992 (*Vrieshuizen (sap)*), ECLI:NL:CBB:2020:306, r.o. 4.3.2.

³⁷⁷ Zie HvJ EU 26 september 2018, zaak C-99/17 P (*Infineon*), ECLI:EU:C:2018:773, en aldaar aangehaalde rechtspraak.

244. De ACM merkt de twee bilaterale gedragingen aan de inkoopzijde van de markt aan als twee afzonderlijke enkele voortdurende inbreuken op artikel 101, eerste lid, VWEU.
245. De ondernemingen Interovo, Wulro en Global stemden door middel van twee bilaterale enkele voortdurende gedragingen de inkoop van industrie-eieren bij legghenbedrijven af, zonder dat er sprake was van een daadwerkelijke gezamenlijke inkoop en/of integratie van inkoopactiviteiten.³⁷⁸ Het gedrag strekte ertoe om de mededinging te beperken.
246. Uit de feiten zoals beschreven in hoofdstuk 5 volgt dat alle onderdelen van de Gedragingen met betrekking tot de inkoop van industrie-eieren bij legghenhouders tussen Wulro en Global respectievelijk Wulro en Interovo tot doel hebben gehad om de mededinging te beperken op het gebied van de inkoop van industrie-eieren van legghenhouders en daarom een overtreding vormen van artikel 101, eerste lid, VWEU.
247. Uit de aard van de afstemming en de in hoofdstuk 5 weergegeven contacten blijkt dat het doel van de afstemming was (prijs)rust in de markt te bewaren door afstemming op het gebied van inkooprijzen, verdeling van leveranciers en het uitwisselen van concurrentiegevoelige informatie.
248. Uit de bilaterale contacten volgt bovendien dat de betrokken ondernemingen onder andere samenwerking en afstemming in plaats van zelfstandig marktgedrag en (de risico's van) onderlinge concurrentie, met elkaar nastreefden.³⁷⁹ Uit de communicatie kan ook afgeleid worden dat de betrokken ondernemingen dachten dat het inkoopkartel doeltreffend was.

Gedraging I: Wulro – Interovo

249. De afstemming tussen Wulro en Interovo, zoals beschreven in paragraaf 6.3, kenmerkt zich door het gemeenschappelijke doel om elkaar te respecteren en de (prijs)rust in de markt te bewaren. Het eerste afstemmoment dateert van 13 april 2015. De inbreuk duurt tot en met 22 augustus 2016.
250. Gedurende deze inbreukperiode spreken beide ondernemingen meermaals over het houden aan de onderlinge afspraken (waaronder de leveranciersverdeling) en het gemeenschappelijke doel om de (prijs)rust in de markt te bewaren.³⁸⁰ De inbreukperiode kent voldoende contactmomenten om een voortdurende inbreuk over de gehele periode vast te kunnen stellen. Zoals beschreven in randnummer 106 zijn er 15 contactmomenten verspreid over de inbreukperiode van circa 1,5 jaar.
251. Hoewel er geen bewijs is aangetroffen van afstemming tussen Wulro en Interovo in de periode juni 2015 tot januari 2016, staat dit er volgens de ACM niet aan in de weg om uit te gaan van een enkele voortdurende inbreuk voor de gehele periode. Ten eerste wordt in juni 2015 ertoe opgeroepen en door de betrokken ondernemingen ermee ingestemd om te komen tot méér onderlinge samenwerking (zie randnummer 113) zodat er meer kan worden verdiend. Dit duidt erop dat de ondernemingen in de tussenliggende periode – waarin geen bewijsmateriaal van afstemming is aangetroffen – wel degelijk hun mededingingsbeperkende gedrag hebben voortgezet. Er is de ACM ook niet gebleken dat de betrokken ondernemingen in de tussenliggende periode actief afstand hebben genomen van het kartel.
252. Verder is het bewijs voor het mededingingsbeperkende gedrag in de periode januari 2016 tot en met augustus 2016 (zie randnummers 117 e.v.) sterk verweven en vertoont dit verband met de eerdere afstemming. Er kan dus vanuit worden gegaan dat dit zijn oorsprong heeft en gebaseerd is op de eerdere afstemming. Hierbij zij opgemerkt dat, zoals al eerder is aangegeven

³⁷⁸ Zie ook aanvullend rapport, randnummer 157.

³⁷⁹ Zie ook aanvullend rapport, randnummer 158.

³⁸⁰ Contact op 4 juni 2015 (randnummer 112); contact op 13 juni 2015 (zie randnummer 113); contact op 5 februari 2016 (randnummer 115); contact op 12 februari 2016 (randnummer 117); en contact op 22 augustus 2016 (randnummer 119).

(randnummer 181), het bewijs voor een kartelinbreuk vaak fragmentarisch en schaars is. Dit betekent dat de inbreuk moet worden afgeleid uit voldoende met elkaar samenhangende bewijselementen. De ACM acht deze samenhang in voldoende mate aanwezig voor de vaststelling van een enkele inbreuk voor de afstemming tussen Wulro en Interovo in de periode 13 april 2015 tot en met 22 augustus 2016.

Gedraging II: Wulro – Global

253. De gedraging tussen Wulro en Global, zoals beschreven in paragraaf 6.3, kenmerkt zich eveneens door een gemeenschappelijk doel gedurende de gehele inbreukperiode namelijk, om prijzen op elkaar af te stemmen en/of legghouders onderling te verdelen. Het eerste afstemmoment uit het bewijsmateriaal dateert van 1 maart 2016. De inbreuk duurt tot en met 1 augustus 2019.
254. De gedraging kent geen (langdurige) onderbreking in de communicatie tussen beide concurrenten. Geregeld wordt gezegd dat men zich aan de afgestemde inkooprijzen houdt en wordt gesproken over het respecteren van de leveranciers van de ander.³⁸¹ Zoals beschreven in randnummer 132 zijn er 42 contactmomenten verspreid over de inbreukperiode.

6.6 Effect op de interstatelijke handel

6.6.1 Uitgangspunten

255. Het verbod van artikel 101, eerste lid, VWEU is van toepassing als het mededingingsbeperkende gedrag de handel tussen lidstaten kan beïnvloeden. Hier is sprake van zodra, op basis van het geheel van feitelijke en juridische elementen, met een voldoende mate van waarschijnlijkheid is te verwachten dat het gedrag “al dan niet rechtstreeks, daadwerkelijk of potentieel op het handelsverkeer tussen Lidstaten een zodanige invloed kan uitoefenen dat de verwezenlijking van de doelstellingen van een gemeenschappelijke markt tussen de Lidstaten wordt geschaad.”³⁸² Deze invloed mag niet van slechts geringe betekenis zijn.³⁸³
256. In het algemeen geldt dat het criterium van beïnvloeding van de interstatelijke handel ruim wordt uitgelegd door het Hof. Dit is met name het geval wanneer sprake is van import of export van producten. Voor de toepasselijkheid van het Unierecht behoeft niet het bewijs te worden geleverd dat de overeenkomst of gedraging de interstatelijke handel daadwerkelijk heeft beïnvloed. Mogelijke beïnvloeding is afdoende.³⁸⁴ Er hoeft tevens geen ‘schadelijke’ of ‘negatieve’ beïnvloeding van de interstatelijke handel te zijn.³⁸⁵ Er is derhalve geen verplichting of noodzaak om het daadwerkelijke volume van de door de overeenkomst beïnvloede handel tussen de lidstaten te berekenen.³⁸⁶ De aard van de overeenkomst en van het product kunnen aanwijzingen zijn voor de vraag of de handel tussen de lidstaten beïnvloed kan worden. Daarbij kunnen de omzetvolumes van de betrokken ondernemingen een indicatie vormen van het vermogen om de handel tussen de lidstaten (merkbaar) te kunnen beïnvloeden.³⁸⁷
257. Volgens vaste rechtspraak kunnen horizontale strekkingsinbreuken die het gehele grondgebied van een lidstaat van de EU bestrijken normaal gesproken de handel tussen Lidstaten

³⁸¹ Zie feitelijke beschrijving in paragraaf 5.3.

³⁸² Arrest Remia, 42/84, EU:C:1985:327, punt 22.

³⁸³ HvJ EU 24 september 2009, *Erste Group Bank*, ECLI:EU:C:2009:576, punt 36.

³⁸⁴ Zie GvEA 15 maart 2000, zaak T-25/95 e.a., (*Cimenteries CBR*), ECLI:EU:T:2000:77, r.o. 3930. Zie ook Mededeling van de Commissie van 27 april 2004, betreffende het begrip “beïnvloeding van de handel” in de artikelen 81 en 82 van het Verdrag, PbEU 2004, C 101/81, randnummer 20.

³⁸⁵ Zie HvJ EU 13 juli 1966, zaak 56-64 en 58-64, (*Consten en Grundig*), ECLI:EU:C:1966:41.

³⁸⁶ Richtsnoeren betreffende het begrip ‘beïnvloeding van de handel’, punt 27.

³⁸⁷ Richtsnoeren betreffende het begrip ‘beïnvloeding van de handel’, punt 229-31.

beïnvloeden, aangezien zij naar hun aard een versterking van de nationale drempelvorming tot gevolg hebben, hetgeen de in het Verdrag beoogde economische vervlechting doorkruist.³⁸⁸

258. De beïnvloeding van de interstatelijke handel moet merkbaar zijn.³⁸⁹ Bij het bepalen of er al dan niet sprake is van een merkbare beïnvloeding van de invloed op de handel tussen Lidstaten, dient rekening te worden gehouden worden met de positie van de betrokken ondernemingen op de markt. Daarnaast kan rekening worden gehouden met de betrokken omzet en de grootte van de betrokken ondernemingen.³⁹⁰ Wanneer een overeenkomst op zich al de handel tussen lidstaten kan beïnvloeden, bijvoorbeeld omdat het import en export of diverse lidstaten betreft, is sprake van een weerlegbaar positief vermoeden van merkbare beïnvloeding van de handel wanneer de omzet van de partijen voor de onder overeenkomst vallende producten, meer dan 40 miljoen EUR bedraagt. In het geval van overeenkomsten die naar hun aard de handel tussen lidstaten kunnen beïnvloeden, mag vaak ook worden aangenomen dat dergelijke effecten merkbaar zijn wanneer het marktaandeel van de partijen de 5 %-drempel overschrijdt.³⁹¹

6.6.2 Toepassing op de zaak

259. De gedragingen tussen de betrokken ondernemingen ten aanzien van de inkoop van industrie-eieren zijn in het voorgaande aangemerkt als een strekkingsbeperking. De afstemming bestreek niet alleen een groot deel van het Nederlandse grondgebied, maar zag ook op de inkoop van industrie-eieren bij buitenlandse legghouders.³⁹²

260. De bilaterale afstemming bij Gedraging I en Gedraging II kon hierdoor de interstatelijke handel beïnvloeden.³⁹³ Daarbij is mede van belang dat de aankoop van industrie-eieren bij legghouders door betrokken ondernemingen, belangrijke input vormen voor ei-producten die interstatelijk verhandeld worden, waardoor de interstatelijke handel ook op indirecte wijze kon worden beïnvloed.³⁹⁴ Betrokken ondernemingen kopen hun industrie-eieren zoals beschreven in paragraaf 4.5.2 voor een substantieel deel in bij legghouders en de inkoopwaarde van industrie-eieren maakt een groot deel uit van de verkoopomzet van betrokken ondernemingen bij de verkoop van ei-producten.

33.

261. De positie en het gewicht van betrokken ondernemingen op de markt was, gelet op alle omstandigheden zoals uiteengezet in paragraaf 4.6 van het besluit en paragraaf 6 van de bijlage voor zowel Gedraging I als Gedraging II dusdanig, dat de (potentiële) invloed op de interstatelijke handel merkbaar kan worden geacht. De inkoopwaarden van industrie-eieren met betrekking tot Gedraging I en Gedraging II, overschreden namelijk gedurende de overtredingsperiode ieder afzonderlijk de grens van € 40 miljoen.³⁹⁵ Daarnaast betrof het marktaandeel van Gedraging I en Gedraging II ieder afzonderlijk minstens 5%.³⁹⁶

6.7 Beoordeling onder artikel 7 Mw

262. De ACM is ook bevoegd om artikel 6 Mw toe te passen, nu artikel 7 Mw niet van toepassing zijn. De inkoopwaarde van de betrokken ondernemingen bij Gedraging I en II overstegen gedurende

³⁸⁸ Arrest ING Pensii, C-172/14, EU:C:2015:484, punt 49 en aldaar aangehaalde rechtspraak.

³⁸⁹ Arrest Béguelin, 22/71, EU:C:1971:113, punt 16. Arrest Völk/Vervaeke, 5-69, EU:C:1969:35, punt 7.

³⁹⁰ Randnummer 47 en 50 van de Richtsnoeren.

³⁹¹ Mededeling van de Commissie betreffende het begrip "beïnvloeding van de handel" in de artikelen 81 en 82 van het Verdrag, PbEG 2004, C 101/81, punt 53.

³⁹² Zie randnummers 115 voor afstemming van een Belgische legghouder tussen Wulro en Interovo. Zie randnummer 162 voor afstemming van een Belgische legghouder tussen Wulro en Global Food.

³⁹³ Zie oorspronkelijke rapport nr. 577.

³⁹⁴ HvJ EG 30 januari 1985, 123/83, [ECLI:EU:C:1985:33](#) (*BNIC/Clair*), r.o. 28-30; Zie ook het Besluit ACM 30 september 2021, zaak [ACM/20/043428](#) en [ACM/20/042541](#) (*Inkoop gebruikt frituurvet*), nr. 40.

³⁹⁵ Zie par. 4.2.3 en VvA Marktomvang en marktpositie ACM/UIT/584320 en antwoorden op informatieverzoeken Interovo, ACM/IN/558944 (I), ACM/IN/712157 (II), en: Wulro, ACM/IN/558943 (I), ACM/IN/713613 (II); Global, ACM/IN/557662 (I) en ACM/IN/712453 (II).

³⁹⁶ par. 4.2.3.2 en VvA Marktomvang en marktpositie, ACM/UIT/584320 (II).

de overtredingsperiode ieder afzonderlijk de € 5,5 miljoen per jaar en konden de interstatelijke handel zoals hierboven beschreven merkbaar beïnvloeden.

6.8 Beoordeling onder artikel 101, derde lid, VWEU en artikel 6, derde lid, Mw

263. Volgens artikel 101, derde lid, VWEU geldt artikel 101, eerste lid, VWEU niet voor overeenkomsten, besluiten en onderling afgestemde feitelijke gedragingen die bijdragen tot verbetering van de productie of van de distributie of tot bevordering van de technische of economische vooruitgang, mits een billijk aandeel in de daaruit voortvloeiende voordelen de gebruikers ten goede komt, en zonder nochtans aan de betrokken ondernemingen beperkingen op te leggen die voor het bereiken van deze doelstellingen niet onmisbaar zijn, of de mogelijkheid geven, voor een wezenlijk deel van de betrokken goederen en diensten de mededinging uit te schakelen.
264. Van restricties die tot beperking van de mededinging strekken, valt te verwachten dat zij negatief zullen uitwerken op de markt, de productie beperken en zorgen voor prijsstijgingen. Dergelijke gedragingen leiden in het algemeen niet tot verbetering van de productie of van de distributie of bevordering van technische of economische vooruitgang.³⁹⁷
265. Geen van de ondernemingen heeft gedurende het onderzoek betoogd dat is voldaan aan de vereisten van artikel 101, derde lid, VWEU.

6.9 Duur van de overtredingen

266. Voor Interovo geldt dat zij met Wulro deelnam aan de overtreding van artikel 101 VWEU en 6 Mw (hiervoor omschreven als Gedraging I) van 13 april 2015 tot en met 22 augustus 2016.
- 34.
267. Voor Wulro geldt dat zij met Interovo deelnam aan de overtreding van artikel 101 VWEU en 6 Mw (hiervoor omschreven als Gedraging I) van 13 april 2015 tot en met 22 augustus 2016, alsmede dat zij met Global deelnam aan de overtreding van artikel 101 VWEU en 6 Mw (hiervoor omschreven als Gedraging II) van 1 maart 2016 tot en met 1 maart 2019.
268. Voor Global geldt dat zij met Wulro deelnam aan de overtreding van artikel 101 VWEU en 6 Mw (hiervoor omschreven als Gedraging II) van 1 maart 2016 tot en met 1 augustus 2019.

6.10 Overige vastgestelde gedragingen in het onderzoeksrapport

269. Voor de overige in het onderzoeksrapport vastgestelde gedragingen stelt de ACM geen overtreding vast. Aan de zienswijzen van de betrokken ondernemingen op dit punt komt de ACM dan ook niet toe.

³⁹⁷ Mededeling van de Europese Commissie betreffende de toepassing van artikel 101, lid 3 van het VWEU van 27 april 2004, PbEG C101, randnummer 21, randnummer 46.

7 Overtreders

270. Op grond van artikel 56, eerste lid, Mw kan de ACM, ingeval van overtreding van artikel 101 VWEU en/of artikel 6 Mw de overtreder een bestuurlijke boete opleggen. Onder overtreder wordt op grond van artikel 5:1, eerste lid, Awb onder meer verstaan degene die de overtreding pleegt. Daarbij is van belang tot wie het wettelijk voorschrift zich richt.³⁹⁸ Artikel 6 Mw en artikel 101 VWEU richten zich tot ondernemingen.
271. In hoofdstuk 5 heeft de ACM vastgesteld dat partijen Weko Egg Trading B.V., Eiproducten Wulro B.V. en Global Food Group B.V. rechtstreeks betrokken waren bij de gedragingen in dit besluit. In paragraaf 6.2 heeft de ACM vastgesteld dat deze partijen ondernemingen zijn in de zin van artikel 1, aanhef en onder f, Mw. Weko Egg Trading B.V., Eiproducten Wulro B.V. en Global Food Group B.V. kwalificeren gelet op deze omstandigheden als overtreder in de zin van artikel 5:1, eerste lid, Awb.
272. Volgens vaste rechtspraak kan het gedrag van een dochtermaatschappij aan de moedermaatschappij worden toegerekend wanneer zij deel uitmaken van één economische eenheid en derhalve één onderneming in de zin van het mededingingsrecht vormen.³⁹⁹ Deze regel is gelijkelijk van toepassing op uiteindelijke moedermaatschappijen en tussenliggende moedermaatschappijen. In een dergelijke situatie behoren de houdstermaatschappij, de tussenliggende vennootschap en de dochtermaatschappij tot eenzelfde economische eenheid.⁴⁰⁰ Partijen hebben enkel de overtreding als zodanig betwist, niet de toerekening van de overtreding volgens het rapport. Derhalve laat de ACM een verdere uiteenzetting van de uitgangspunten voor toerekening achterwege.
273. Hieronder geeft de ACM weer aan welke entiteiten de ACM de overtredingen toerekent. De rechtstreekse betrokkenheid van de entiteiten volgt uit de gedragingen zoals in hoofdstuk 5 omschreven. Daarbij sluit de ACM aan bij de informatie over de entiteiten en de betrokken natuurlijke personen die is beschreven in hoofdstuk 2.

7.1 Toerekening Gedraging I

274. Hierna volgt de toerekening voor de overtreding door Gedraging I. Onder 'inbreukperiode' wordt in deze paragraaf verstaan: de inbreukperiode van Gedraging I, te weten de periode van 13 april 2015 tot en met 22 augustus 2016.

7.1.1 Interovo

275. De ACM rekent de overtreding betreffende Gedraging I toe aan:
- Weko Egg Trading B.V. voor de periode van 13 april 2015 tot en met 22 augustus 2016;
 - Interovo Services B.V. voor de periode van 13 april 2015 tot en met 22 augustus 2016;
 - Interovo Egg Group B.V. voor de periode van 13 april 2015 tot en met 22 augustus 2016;
 - Interovo Beheer B.V. voor de periode van 13 april 2015 tot en met 22 augustus 2016.
276. Uit paragraaf 2.2 volgt dat Weko Egg Trading B.V., Interovo Services B.V., Interovo Egg Group B.V. en Interovo Beheer B.V. kunnen worden aangemerkt als één economische eenheid en derhalve als één onderneming in de zin van het mededingingsrecht. Weko Egg Trading B.V. is rechtstreeks betrokken bij de gedragingen die zijn beschreven in hoofdstuk 5.⁴⁰¹ Interovo

³⁹⁸ MvT bij de vierde tranche Awb, Kamerstukken II 2003/04 29 702, nr. 3, p. 77 e.v.

³⁹⁹ Arrest van 16 juni 2016, *Evonik Degussa en AlzChem*, C-155/14 P, ECLI:EU:C:2016:446, punt 27 en daar aangehaalde rechtspraak. Arrest van 10 september 2009, *Akzo Nobel*, C-97/08 P, ECLI:EU:C:2009:536, punt 58.

⁴⁰⁰ Arrest van 20 januari 2011, *General Química*, C-90/09 P, ECLI:EU:C:2011:21, punten 86 tot en met 88.

⁴⁰¹ ACM/INT/413425, ACM/IN/563105.

Services B.V., Interovo Egg Group B.V. en Interovo Beheer B.V. worden als (tussenliggende) moedermaatschappijen aansprakelijk gesteld.⁴⁰²

277. [Directeur Interovo 3] is als is als (middellijk) bestuurder betrokken bij de in hoofdstuk 5 beschreven gedragingen. Hij is vanaf 19 augustus 2015 middellijk bestuurder van Weko Egg Trading B.V.⁴⁰³ Daarnaast is [directeur Interovo 3] betrokken bij de in hoofdstuk 5 beschreven gedragingen. Hij is gedurende de inbreukperiode als commercieel directeur in dienst bij Interovo Egg Group B.V.⁴⁰⁴
278. Het feit dat Weko Egg Trading B.V., Interovo Services B.V., Interovo Egg Group B.V. en Interovo Beheer B.V. zijn gevestigd op hetzelfde adres vormt een verdere aanwijzing dat deze vennootschappen deel uitmaken van één en dezelfde economische eenheid.⁴⁰⁵ Verder hebben alle vennootschappen dezelfde middellijk bestuurder(s), te weten [directeur Interovo 1] voor de periode tot 19 augustus 2015 en de heer [directeur Interovo 3] en [directeur Interovo 2] voor de periode vanaf 19 augustus 2015.

7.1.2 Wulro

279. De ACM rekent de overtreding betreffende Gedraging I toe aan:
- e. Eiproducten Wulro B.V. voor de periode 13 april 2015 tot en met 22 augustus 2016;
 - f. Wulms Egg Group B.V. (voorheen: Wulro Food Group B.V.) voor de periode 13 april 2015 tot en met 22 augustus 2016;
 - g. Stichting Administratiekantoor Wulro Food Group voor de periode 13 april 2015 tot en met 22 augustus 2016.
280. Uit paragraaf 2.3 volgt dat Eiproducten Wulro B.V., Wulms Egg Group B.V. en Stichting Administratiekantoor Wulro Food Group kunnen worden aangemerkt als één economische eenheid en derhalve als één onderneming in de zin van het mededingingsrecht. Eiproducten Wulro B.V. is rechtstreeks betrokken bij de gedragingen die zijn beschreven in hoofdstuk 5.⁴⁰⁶ Wulms Egg Group B.V. en Stichting Administratiekantoor Wulro Food Group worden als (tussenliggende) moedermaatschappij aansprakelijk gesteld.⁴⁰⁷ Per 24 februari 2021 heeft Wulro Food Group B.V. de naam van de vennootschap statutair gewijzigd in Wulms Egg Group B.V.⁴⁰⁸ Om die reden rekent de ACM de overtreding betreffende Gedraging I toe aan Wulms Egg Group B.V.
281. [Directeur Wulro 1] en [directeur Wulro 2] zijn als (middellijk) bestuurder betrokken bij de gedragingen. [Directeur Wulro 1] is gedurende de inbreukperiode middellijk bestuurder van Eiproducten Wulro B.V.⁴⁰⁹ [Directeur Wulro 2] is tot 31 juli 2017 middellijk bestuurder van Eiproducten Wulro B.V.⁴¹⁰ Voorts is [directeur Wulro 1] enig aandeelhouder en bestuurder van Interovo B.V. en is [directeur Wulro 2] enig aandeelhouder en bestuurder van Marpro B.V.⁴¹¹ Interovo B.V. is bestuurder van Wulro Food Group. Ook houden Interovo B.V. en Marpro B.V. beide 50% van de aandelen in Stichting Administratiekantoor Wulro Food Group.⁴¹²
282. Het feit dat Eiproducten Wulro B.V., Wulro Food Group B.V. en Stichting Administratiekantoor Wulro Food Group zijn gevestigd op hetzelfde adres vormt een verdere aanwijzing dat deze

⁴⁰² ACM/INT/413425, ACM/IN/563105

⁴⁰³ Zie paragraaf 2.2.

⁴⁰⁴ ACM/IN/563105.

⁴⁰⁵ ACM/INT/413425.

⁴⁰⁶ ACM/INT/413422, ACM/UIT/545406, ACM/UIT/545409 en ACM/IN/563095.

⁴⁰⁷ ACM/INT/413422, ACM/UIT/545406, ACM/UIT/545409 en ACM/IN/563095.

⁴⁰⁸ Reactie op informatieverzoek entiteiten – Wulro, ACM/IN/722430

⁴⁰⁹ Zie paragraaf 2.3.

⁴¹⁰ ACM/UIT/545409 en ACM/IN/563095.

⁴¹¹ ACM/INT/413422.

⁴¹² ACM/INT/413422, ACM/UIT/545409 en ACM/IN/563095.

vennootschappen deel uitmaken van één en dezelfde economische eenheid.⁴¹³ Daarnaast hebben alle vennootschappen gedurende de inbreukperiode dezelfde (middellijk) bestuurder(s), te weten [directeur Wulro 1] en [directeur Wulro 2].

7.2 Toerekening Gedraging II

283. Hierna volgt de toerekening voor de overtreding door Gedraging II. Onder 'inbreukperiode' wordt in deze paragraaf verstaan: de inbreukperiode van Gedraging II, te weten de periode van 1 maart 2016 tot en met 1 augustus 2019.

7.2.1 Wulro

284. De ACM rekent de overtreding betreffende Gedraging II toe aan:

- a. Eiproducten Wulro B.V. voor de periode 1 maart 2016 tot en met 1 augustus 2019;
- b. Wulms Egg Group B.V. (voorheen Wulro Food Group B.V.) voor de periode 1 maart 2016 tot en met 1 augustus 2019;
- c. Stichting Administratiekantoor Wulro Food Group voor de periode 1 maart 2016 tot en met 1 augustus 2019.

285. Uit paragraaf 2.3 volgt dat Eiproducten Wulro B.V., Wulms Egg Group B.V. en Stichting Administratiekantoor Wulro Food Group kunnen worden aangemerkt als één economische eenheid en derhalve als één onderneming in de zin van het mededingingsrecht. Eiproducten Wulro B.V. is rechtstreeks betrokken bij de gedragingen die zijn beschreven in hoofdstuk 5.⁴¹⁴ Wulms Egg Group B.V. en Stichting Administratiekantoor Wulro Food Group worden als (tussenliggende) moedermaatschappij aansprakelijk gesteld.⁴¹⁵ Per 24 februari 2021 heeft Wulro Food Group B.V. de naam van de vennootschap statutair gewijzigd in Wulms Egg Group B.V.⁴¹⁶ Om die reden rekent de ACM de overtreding betreffende gedraging I toe aan Wulms Egg Group B.V.

286. [Directeur Wulro 1] en [directeur Wulro 2] zijn als (middellijk) bestuurder betrokken bij de gedragingen. [Directeur Wulro 1] is gedurende de inbreukperiode middellijk bestuurder van Eiproducten Wulro B.V.⁴¹⁷ [Directeur Wulro 2] is tot 31 juli 2017 middellijk bestuurder van Eiproducten Wulro B.V.⁴¹⁸ Voorts is [directeur Wulro 1] enig aandeelhouder en bestuurder van Interovo B.V. en is [directeur Wulro 2] enig aandeelhouder en bestuurder van Marpro B.V.⁴¹⁹ Interovo B.V. is bestuurder van Wulro Food Group. Ook houden Interovo B.V. en Marpro B.V. beide 50% van de aandelen in Stichting Administratiekantoor Wulro Food Group.⁴²⁰

287. De aannahme dat Eiproducten Wulro B.V., Wulro Food Group B.V. en Stichting Administratiekantoor Wulro Food Group deel uitmaken van één en dezelfde economische eenheid, wordt bovendien ondersteund door het feit dat alle vennootschappen zijn gevestigd op hetzelfde adres.⁴²¹ Daarnaast hebben alle vennootschappen gedurende de inbreukperiode dezelfde (middellijk) bestuurder(s), te weten [directeur Wulro 1] en [directeur Wulro 2].

⁴¹³ ACM/INT/413422, ACM/IN/563095 en ACM/UIT/545409.

⁴¹⁴ ACM/INT/413422, ACM/UIT/545406, ACM/UIT/545409 en ACM/IN/563095.

⁴¹⁵ ACM/INT/413422, ACM/UIT/545406, ACM/UIT/545409 en ACM/IN/563095.

⁴¹⁶ Reactie op informatieverzoek entiteiten – Wulro, ACM/IN/722430.

⁴¹⁷ Zie paragraaf 2.3.

⁴¹⁸ ACM/UIT/545409 en ACM/IN/563095.

⁴¹⁹ ACM/INT/413422.

⁴²⁰ ACM/INT/413422, ACM/UIT/545409 en ACM/IN/563095.

⁴²¹ ACM/INT/413422, ACM/IN/563095 en ACM/UIT/545409.

7.2.2 Global

288. De ACM rekent de overtreding betreffende Gedraging II toe aan:
- Global Food Group B.V. voor de periode van 1 maart 2016 tot en met 1 augustus 2019;
 - Global Food Holding B.V. voor de periode van 1 maart 2016 tot en met 1 augustus 2019;
 - Lemmers Food Group B.V. voor de periode van 18 april 2016 tot en met 1 augustus 2019.
289. Uit paragraaf 2.1 volgt dat Global Food Group B.V., Global Food Holding B.V. en Lemmers Food Group B.V. kunnen worden aangemerkt als één economische eenheid en derhalve als één onderneming in de zin van het mededingingsrecht. Global Food Group B.V. is rechtstreeks betrokken bij de gedragingen die zijn beschreven in hoofdstuk 5.⁴²² Global Food Holding B.V. en Lemmers Food Group B.V. worden als (tussenliggende) moedermaatschappij aansprakelijk gesteld.⁴²³
290. [Directeur Global 1] is als (middellijk) bestuurder betrokken bij gedragingen zoals omschreven in hoofdstuk 5. Hij is directeur en middellijk bestuurder van Global Food Group B.V.⁴²⁴ Daarnaast is [directeur Global 1] gedurende de inbreukperiode bestuurder en aandeelhouder met meerderheidsbelang van Lemmers Food Group B.V.⁴²⁵ Ook [directeur Global 2] was betrokken bij de gedragingen die zijn beschreven in hoofdstuk 5. Hij is commercieel directeur bij Global Food Group B.V.⁴²⁶
291. In de periode van 1 maart 2016 tot 18 april 2016 hielden [VERROUWELIJK] en Lemmers Food Group B.V. elk 50% van de aandelen in Global Food Holding B.V. Daarnaast waren zij gezamenlijk bevoegd als bestuurder van Global Food Holding B.V.⁴²⁷ Gezien de betrokkenheid van [directeur Global 1]⁴²⁸ bij Gedraging II beslist de ACM ertoe Gedraging II aan Lemmers Food Group B.V. als rechtsoptolvolger toe te rekenen. De ACM rekent Gedraging II niet toe aan [VERTROUWELIJK].
292. Het feit dat [directeur Global 1] (middellijk) bestuurder is van dat Global Food Group B.V., Global Food Holding B.V. en Lemmers Food Group B.V. vormt een verdere aanwijzing dat deze vennootschappen deel uitmaken van één en dezelfde economische eenheid.

⁴²² ACM/INT/413429, ACM/IN/563106.

⁴²³ ACM/INT/413429, ACM/UIT/546402 en ACM/IN/570081.

⁴²⁴ Zie paragraaf 2.1 en ACM/UIT/523466.

⁴²⁵ ACM/INT/413429 en ACM/IN/563106.

⁴²⁶ ACM/IN/563106.

⁴²⁷ ACM/INT/413429, ACM/UIT/546402 en ACM/IN/570081.

⁴²⁸ Zie hoofdstuk 5.

8 Sanctie

8.1 Juridisch kader

293. Ingevolge artikel 56 Mw en artikelen 88 en 89 Mw heeft de ACM bij de vaststelling van een overtreding van artikel 6, eerste lid, Mw respectievelijk een overtreding van artikel 101, eerste lid, VWEU, de bevoegdheid om een boete op te leggen. De ACM legt conform artikel 5:41 Awb geen boete op voor zover de overtreding niet aan de overtreder kan worden verweten. De ACM hoeft de verwijtbaarheid niet te bewijzen, maar mag deze veronderstellen als het daderschap vaststaat.⁴²⁹
294. De Boetebeleidsregel ACM 2014⁴³⁰ (hierna: de Boetebeleidsregel), die gelet op de periode waarin de onderhavige overtreding plaatsvond van toepassing is,⁴³¹ bevat nadere regels voor de wijze waarop de ACM invulling geeft aan haar bevoegdheid om een boete op te leggen. Op grond van de Boetebeleidsregel stelt de ACM de boete vast in verschillende stappen. Eerst bepaalt de ACM de betrokken omzet.⁴³² Vervolgens stelt de ACM een basisboete vast tussen 0 tot 50% van de betrokken omzet van de overtreder.⁴³³ De ACM stelt het boetebedrag daarna eventueel bij aan de hand van boeteverhogende en -verlagende omstandigheden.⁴³⁴ Ten slotte toetst de ACM aan het evenredigheidsbeginsel.
295. De boete bedraagt op grond van artikel 57, eerste lid, Mw ten hoogste 450.000 euro of, indien dat meer is, ten hoogste 10% van de omzet van de onderneming in het boekjaar voorafgaande aan de beschikking (hierna: het wettelijk boetemaximum).

8.2 Verwijtbaarheid

296. Omdat de ACM heeft vastgesteld dat sprake is van een overtreding van artikel 6, eerste lid, Mw en artikel 101, eerste lid, VWEU en tevens heeft vastgesteld welke juridische entiteiten hiervoor aansprakelijk zijn, is de verwijtbaarheid in beginsel gegeven. Er zijn geen feiten of omstandigheden bij de ACM bekend die wijzen op het ontbreken van verwijtbaarheid van de overtreding bij de betrokken eiproductfabrikanten. Zij hebben op dit punt ook geen zienswijze naar voren gebracht.
297. De ACM vindt ook steun voor haar oordeel dat de gedragingen van de betrokken ondernemingen hen volledig kunnen worden verweten, in de omstandigheid dat die gedragingen geen ander doel hadden dan de mededinging te beperken.

8.3 Boetegrondslag

298. De betrokken omzet wordt bepaald op grond van de opbrengst die een overtreder in het laatste volledige kalenderjaar van de overtreding heeft behaald met de levering van goederen en diensten die direct of indirect verband houden met de overtreding. In de betrokken omzet wordt ook de duur van de overtreding tot uitdrukking gebracht. De ACM neemt voor de berekening van de betrokken omzet, voor elk van de betrokken eiproductfabrikanten de inkoopwaarde in aanmerking van de door hen bij derden-bedrijven⁴³⁵ ingekochte industrie-eieren in het laatste

⁴²⁹ MvT bij de vierde tranche Awb, Kamerstukken II 2003/04 29 702, nr. 3, p. 134-135.

⁴³⁰ Beleidsregel van de Minister van Economische Zaken van 4 juli 2014, nr. WJZ/14112617, met betrekking tot het opleggen van bestuurlijke boetes door de Autoriteit Consument en Markt.

⁴³¹ De wijzigingen van de Boetebeleidsregel ACM 2014 die gelijktijdig met de Wet verhoging boete-maxima op 1 juli 2016 inwerking zijn getreden, gelden niet voor overtredingen die vóór deze datum zijn aangevangen.

⁴³² Artikel 1.1 en 2.3 Boetebeleidsregel ACM 2014.

⁴³³ Artikel 2.2 Boetebeleidsregel ACM 2014.

⁴³⁴ Artikel 2.8 Boetebeleidsregel ACM 2014.

⁴³⁵ De inkoopwaarde van bij tot het eigen concern behorende bedrijven is buiten beschouwing gelaten.

volledige kalenderjaar waarin de overtreding is vastgesteld (dan wel het kalenderjaar waarin het grootste deel van de overtreding plaatsvond). De ACM verhoogt deze inkoopwaarde forfaitair met 10% om daarmee te verdisconteren dat de betrokken ondernemingen met hun gedragingen de inkoopprijs laag probeerden te houden. Hiermee konden zij uiteindelijk aan de verkoop van eiproducten meer marge overhouden.

299. Ten aanzien van overtreding Gedraging I, waarbij Interovo en Wulro betrokken waren, gaat de ACM uit van het kalenderjaar 2015. In 2015 bedroeg de inkoopwaarde van industrie-eieren van Wulro EUR [VERTROUWELIJK]⁴³⁶ en bedroeg de inkoopwaarde van industrie-eieren van Interovo EUR [VERTROUWELIJK].⁴³⁷ Ten aanzien van overtreding Gedraging II, waarbij Global en Wulro betrokken waren, gaat de ACM uit van het kalenderjaar 2018. In 2018 bedroeg de inkoopwaarde van industrie-eieren van Wulro EUR [VERTROUWELIJK]⁴³⁸ en bedroeg de inkoopwaarde van industrie-eieren van Global EUR [VERTROUWELIJK].⁴³⁹
300. De overtreding Gedraging I duurde van 13 april 2015 tot en met 22 augustus 2016, ofwel afgerond 17 maanden. De overtreding Gedraging II duurde van 1 maart 2016 tot en met 1 augustus 2019, ofwel afgerond 42 maanden. De ACM komt daarmee en met inachtneming van de forfaitaire verhoging van de inkoopwaarde met 10% op de navolgende betrokken omzetbedragen van de bij de inbreuken betrokken eiproductfabrikanten.⁴⁴⁰

Overtreding Gedraging I	
Wulro	EUR [VERTROUWELIJK]
Interovo	EUR [VERTROUWELIJK]
Overtreding Gedraging II	
Wulro	EUR [VERTROUWELIJK]
Global	EUR [VERTROUWELIJK]

8.4 Basisboete

301. De ACM stelt een basisboete vast tussen 0 tot 50% van de betrokken omzet van de overtreder. Bij het vaststellen van deze basisboete houdt de ACM rekening met de ernst van de overtreding en de omstandigheden waaronder de overtreding is gepleegd.
302. De ernst van de overtreding wordt bepaald door de zwaarte van de overtreding in samenhang met de economische context waarin deze overtreding heeft plaatsgevonden. Bij de beoordeling

⁴³⁶ Antwoorden van Wulro op informatieverzoek ACM/IN/713613 en antwoorden van Wulro op verzoek omzetgegevens ACM/IN/734638. ACM is uitgegaan van de inkoopwaarde "legghouders" en de inkoopwaarde "handelaren / pakstations" 2015. ACM is uitgegaan van [VERTROUWELIJK]% van de inkoopwaarde, omdat [VERTROUWELIJK]% van de ingekochte eieren industrieel is verwerkt (industrie-eieren); antwoord van Wulro op informatieverzoek ACM/IN/718866.

⁴³⁷ Antwoorden van Interovo op verzoek omzetgegevens ACM/IN/734419.

⁴³⁸ Antwoorden van Wulro op informatieverzoek ACM/IN/713613 en antwoorden van Wulro op verzoek omzetgegevens ACM/IN/734638. ACM is uitgegaan van de inkoopwaarde "legghouders" en de inkoopwaarde "handelaren / pakstations" 2018. ACM is uitgegaan van [VERTROUWELIJK]% van de inkoopwaarde, omdat [VERTROUWELIJK]% van de ingekochte eieren industrieel is verwerkt (industrie-eieren); antwoord van Wulro op informatieverzoek ACM/IN/718866.

⁴³⁹ Antwoorden van Global op verzoek omzetgegevens ACM/IN/734069. Uit de antwoorden blijkt dat [VERTROUWELIJK]% van de ingekochte eieren kwalificeert als industrie-ei. De door Global aangeleverde naar leverancierssoort gespecificeerde inkoopwaarden, heeft Global niet onderverdeeld in industrie- en tafeleieren. De ACM is er daarom van uitgegaan dat per leverancierssoort [VERTROUWELIJK]% van de inkoopwaarde industrie-eieren betreft.

⁴⁴⁰ De betrokken omzet wordt vermenigvuldigd met een factor van 1/12 per maand dat de overtreding geduurd heeft, in dit geval 17/12 (Gedraging I) respectievelijk 42/12 (Gedraging II), en afgerond op een veelvoud van 1.000 euro (artikel 1.1, lid 1 en artikel 1.2, lid 1, Boetebeleidsregel).

van de economische context houdt de ACM onder meer rekening met de aard van de betrokken producten of diensten, de omvang van de markt, de grootte van de overtreder en het marktaandeel van de overtreder. Daarnaast houdt de ACM rekening met de afbreuk of potentiële afbreuk aan het normale mededingingsproces en de weerslag op de economie die de betreffende gedraging in het algemeen heeft.

303. De ACM neemt in deze zaak het volgende in aanmerking bij het vaststellen van de hoogte van het percentage.
304. De vastgestelde overtredingen zijn horizontaal van aard. Beide overtredingen bestaan uit het bilateraal en rechtstreeks op elkaar afstemmen van inkooprijzen, onderling verdelen van leveranciers en rechtstreeks uitwisselen van concurrentiegevoelige informatie. De overtredingen hadden geen ander doel dan de mededinging te beperken en zij kwalificeren dan ook als gedragingen met een mededingingsbeperkende strekking.
305. De bij de overtredingen betrokken ondernemingen waren belangrijke concurrenten van elkaar. Nederlandse leghehouders hebben verklaard dat zij voor hun afzet in hoge mate afhankelijk zijn van de drie bij de overtredingen betrokken ondernemingen. Zij hebben ook verklaard dat zij hebben gemerkt dat zij als gevolg van de overtredingen werden beperkt in hun mogelijkheden om hun eieren af te zetten bij de andere bij de overtredingen betrokken ondernemingen en om een betere prijs te bedingen.
306. De betrokken ondernemingen zijn professionele partijen die hadden moeten weten dat zij met hun gedragingen de mededinging beperkten. Naar het oordeel van de ACM wisten zij dat ook nu – zoals hiervoor al is overwogen – de gedragingen geen ander doel hadden dan de mededinging te beperken. Dit blijkt verder ook uit de omstandigheid dat de betrokken ondernemingen blijkens hun onderlinge communicatie ervan overtuigd waren dat zij met hun gedragingen de markt daadwerkelijk naar hun hand konden zetten om zo doende de onderlinge concurrentiedruk en hun inkoopkosten te beperken.
307. Gelet op voorgaande overwegingen, acht de ACM voor zowel de overtreding Gedraging I als de overtreding Gedraging II een percentage van 15% passend. De ACM stelt de basisboetes vast op EUR [VERTROUWELIJK] voor Wulro en EUR [VERTROUWELIJK] voor Interovo (overtreding Gedraging I) en op EUR [VERTROUWELIJK] voor Wulro en EUR [VERTROUWELIJK] voor Global (overtreding Gedraging II).

8.5 Boeteverhogende en -verlagende omstandigheden

308. De ACM ziet geen aanleiding om boeteverhogende dan wel boeteverlagende omstandigheden in aanmerking te nemen.

8.6 Wettelijk boetemaximum

309. Ingevolge artikel 57, eerste lid, Mw (oud), zoals van toepassing op de onderhavige overtredingen, bedraagt de boete voor overtreding van artikel 6, eerste lid, Mw respectievelijk een overtreding van artikel 101, eerste lid, VWEU, ten hoogste 450.000 euro of, indien dat meer is, 10% van de omzet van de onderneming in het boekjaar voorafgaande aan de beschikking.
310. Gelet op de door Wulro overgelegde omzetgegevens, stelt de ACM vast dat een boete voor Wulro van EUR [VERTROUWELIJK] (overtreding Gedraging I) het wettelijk boetemaximum overstijgt. Een boete voor Wulro van EUR [VERTROUWELIJK] (overtreding Gedraging II) overstijgt het wettelijk boetemaximum eveneens. Met inachtneming van het wettelijk

boetemaximum kan de ACM aan Wulro voor elk van de twee overtredingen een boete opleggen van ten hoogste EUR [VERTROUWELIJK].

311. Gelet op de door Interovo overgelegde omzetgegevens,⁴⁴¹ stelt de ACM vast dat een boete voor Interovo van EUR [VERTROUWELIJK] (overtreding Gedraging I) het wettelijk boetemaximum niet overstijgt.
312. Gelet op de door Global overgelegde omzetgegevens,⁴⁴² stelt de ACM vast dat een boete voor Global van EUR [VERTROUWELIJK] (overtreding Gedraging II) het wettelijk boetemaximum overstijgt. Met inachtneming van het wettelijk boetemaximum kan de ACM aan Global voor overtreding Gedraging II een boete opleggen van ten hoogste EUR [VERTROUWELIJK].
313. De ACM acht de aldus resulterende boetes, alles in aanmerking nemend, evenredig en voldoende afgestemd op de aard van de overtreding en de mate waarin deze aan de bij de overtredingen betrokken eiproducentfabrikanten kan worden verweten.

8.7 Zienswijzen en beoordeling ACM

8.7.1 Global – hardheidsverweer

314. Global stelt dat zij een eventuele boete op basis van de in het Rapport vastgestelde overtredingen, niet kan dragen. [VERTROUWELIJK]. Op verzoek van de ACM heeft Global aanvullende financiële gegevens en informatie verstrekt.⁴⁴³
315. Op basis van de ingediende onderbouwing van het hardheidsverweer oordeelt de ACM dat Global een boete van EUR [VERTROUWELIJK] niet kan dragen. [VERTROUWELIJK]. De ACM komt dan tot de slotsom dat de onderneming een boete van EUR [VERTROUWELIJK] moet kunnen dragen. Daarom matigt de ACM de op te leggen boete tot EUR [VERTROUWELIJK].

8.7.2 Wulro – hardheidsverweer

316. Wulro voert een hardheidsverweer omdat het bedrijfsresultaat sinds zes jaar onder druk staat door onder meer de Coronacrisis, de Fipronilcrisis, vogelgriep en inflatie. [VERTROUWELIJK]. Op verzoek van de ACM heeft Wulro aanvullende financiële gegevens en informatie verstrekt.⁴⁴⁴
317. De ACM heeft bij de beoordeling van de draagkracht gekeken naar hetgeen Wulro naar voren gebracht heeft. [VERTROUWELIJK]. De ACM komt dan tot de slotsom dat de onderneming voldoende draagkrachtig is om de twee in paragraaf 8.6 van dit besluit bepaalde boetes te dragen. Het hardheidsverweer leidt niet tot een matiging van de boetes.

8.8 Vaststelling van de hoogte van de boetes

318. De ACM stelt op basis van alle hiervoor genoemde stappen de boetes voor de bij de overtredingen betrokken eiproducentfabrikanten vast op EUR [VERTROUWELIJK] voor Wulro (overtreding Gedraging I), EUR [VERTROUWELIJK] voor Wulro (overtreding Gedraging II), EUR [VERTROUWELIJK] voor Interovo (overtreding Gedraging I) en EUR [VERTROUWELIJK] voor Global (overtreding Gedraging II). De boetes zijn conform artikel 1.2, tweede lid, van de Boetebeleidsregel naar beneden afgerond op een veelvoud van EUR 500.

⁴⁴¹ De geconsolideerde concernomzet van Interovo bedroeg in 2021 EUR [VERTROUWELIJK], ACM/IN/734419.

⁴⁴² De totale omzet van Global in 2021 is EUR [VERTROUWELIJK], ACM/IN/734069.

⁴⁴³ ACM/IN/734069, ACM/IN/735178, ACM/IN/736117.

⁴⁴⁴ ACM/IN/735000, ACM/IN/735832

319. Naar het oordeel van de ACM zijn deze boetes alles in aanmerking nemend passend en evenredig.

9 Besluit

- I. De Autoriteit Consument en Markt:
 - i. legt voor Gedraging I
 - a. aan Weko Egg Trading B.V., statutair gevestigd te Ochten, Interovo Services B.V., statutair gevestigd te Ochten, Interovo Egg Group B.V., statutair gevestigd te Beek (gemeente Montferland) en Interovo Beheer B.V., statutair gevestigd te Ochten, een boete op van EUR [VERTROUWELIJK], wegens overtreding van artikel 101, eerste lid, VWEU en artikel 6, eerste lid, Mw, waarbij alle rechtspersonen hoofdelijk aansprakelijk zijn voor het geheel en
 - b. aan Eiproducten Wulro B.V., Wulms Egg Group B.V. en Stichting Administratiekantoor Wulro Food Group, allen statutair gevestigd te Weert, een boete op van EUR [VERTROUWELIJK], wegens overtreding van artikel 101, eerste lid, VWEU en artikel 6, eerste lid, Mw, waarbij alle rechtspersonen hoofdelijk aansprakelijk zijn voor het geheel; en
 - ii. legt voor Gedraging II
 - a. aan Global Food Group B.V., Global Food Holding B.V. en Lemmers Food Group B.V., allen statutair gevestigd te Weert, een boete op van EUR [VERTROUWELIJK], wegens overtreding van artikel 101, eerste lid, VWEU en artikel 6, eerste lid, Mw, waarbij alle rechtspersonen hoofdelijk aansprakelijk zijn voor het geheel en
 - b. aan Eiproducten Wulro B.V., Wulms Egg Group B.V. en Stichting Administratiekantoor Wulro Food Group, allen statutair gevestigd te Weert, een boete op van EUR [VERTROUWELIJK], wegens overtreding van artikel 101, eerste lid, VWEU en artikel 6, eerste lid, Mw, waarbij alle rechtspersonen hoofdelijk aansprakelijk zijn voor het geheel.
- II. Deze besluiten richten zich tot ieder van de onder I genoemde rechtspersonen afzonderlijk.

Den Haag, **22 december 2022**

Autoriteit Consument en Markt,
namens deze:

w.g.

mr. T.M. Snoep
bestuursvoorzitter

*Als u rechtstreeks belanghebbende bent, kunt u bezwaar maken tegen dit besluit. Stuur uw gemotiveerde bezwaarschrift naar de Autoriteit Consument en Markt, Juridische Zaken, postbus 16326, 2500 BH Den Haag. Graag ontvangen wij uw bezwaarschrift **binnen zes weken** na de dag waarop dit besluit bekend is gemaakt. In uw bezwaarschrift kunt u de Autoriteit Consument en Markt verzoeken in te stemmen met rechtstreeks beroep bij de bestuursrechter.*

Bijlage 1 - De betrokken markt en de marktomstandigheden

1. In het besluit staan de gedragingen van Interovo, Wulro en Global op de markt voor industrie-eieren centraal. Deze bijlage beschrijft de kenmerken van de markt om de in hoofdstuk 5 van het besluit omschreven gedragingen goed te kunnen duiden.
2. Marktafbakening van inkoopmarkten geschiedt volgens dezelfde principes als gehanteerd bij de afbakening van verkoopmarkten.⁴⁴⁵ De analyse van vraagsubstitutie bij inkoopmarkten vindt echter plaats vanuit het oogpunt van de leverancier (in tegenstelling tot de afnemer bij verkoopmarkten).⁴⁴⁶ Het gaat er dus om, om vanuit het perspectief van de leverancier, te bezien welke afzetkanalen substitueerbaar zijn. Het mededingingsbeperkende gedrag van Interovo, Wulro en Global ziet op de afstemming bij de inkoop van industrie-eieren bij legghouders. Het perspectief van de leverancier is in deze zaak dus het perspectief van de legghouder.

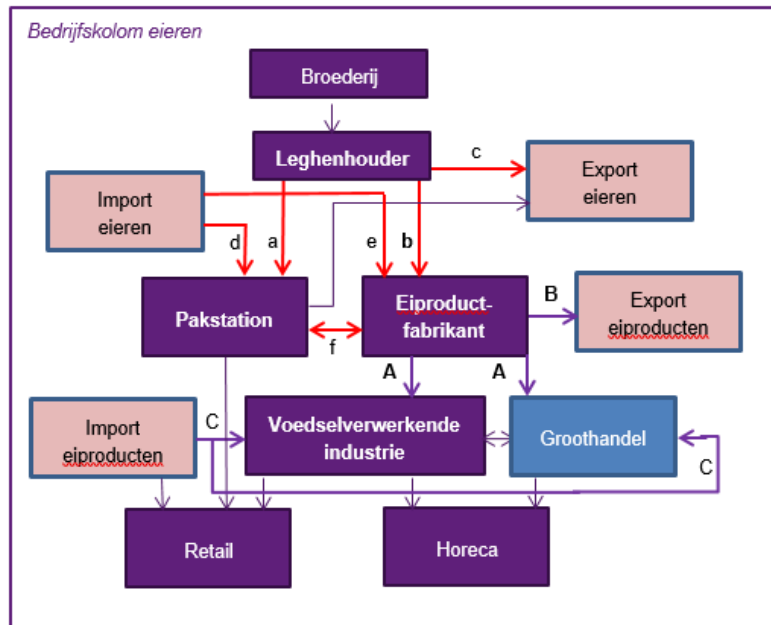
1 De bedrijfskolom eieren

3. Hieronder worden de spelers die onderdeel zijn van de bedrijfskolom van de productie en verkoop van eieren omschreven:
 - *Broederij*: broedt eieren uit en fokt kuikens op tot leghennen.
 - *Legghouder*: producent van eieren.
 - Afnemers van eieren bij legghouders (hierna tezamen aangeduid als 'afnemers van eieren'):
 - o *Pakstation*: sorteert eieren, pakt eieren in kleinverpakkingen en verkoopt deze aan retail en/of horeca.
 - o *Eiproductfabrikant*: vervaardigt vloeibare ei producten en/of ei producten in poedervorm en levert deze onder andere aan de voedselverwerkende industrie.
 - o *Eierhandelaar*: koopt eieren in en verkoopt eieren zonder deze te verwerken of te sorteren. Eierhandelaren zijn dus niet actief als pakstation of ei productfabrikant.
 - *Voedselverwerkende industrie*: vervaardigt voedsel o.a. op basis van ei producten.
 - *Groothandel*: levert ei producten aan (kleine) voedselverwerkende ondernemingen en aan de horeca.
 - *Retail*: verkoopt eieren en/of producten waarin ei producten zijn verwerkt
 - *Horeca*: verkoopt (bewerkte) eieren en/of gerechten waarin ei producten of eieren in zijn verwerkt.

⁴⁴⁵ Bekendmaking van de Commissie inzake de bepaling van de relevante markt voor het gemeenschappelijk mededingingsrecht, Pb EG, C 372, p. 5, par. 17, "De vraag die moet worden beantwoord is of de afnemers van de partijen, als gevolg een hypothetische geringe (tussen 5 % en 10 %) duurzame verhoging van de prijs van de onderzochte producten en in de betrokken gebieden zouden overschakelen op gemakkelijk verkrijgbare vervangproducten of op leveranciers die elders zijn gevestigd. Wanneer substitutie volstaat om de prijsverhoging onrendabel te maken wegens de eruit voortvloeiende daling van de afzet, worden bijkomende substitutieproducten en gebieden opgenomen in de relevante markt, totdat het assortiment producten en het geografische gebied zodanig zijn afgebakend, dat kleine, duurzame verhogingen van de relatieve prijzen rendabel zouden zijn. Een soortgelijke analyse is toepasselijk in zaken betreffende de concentratie van koopkracht, waar wordt uitgegaan van de aanbieder en de prijsstest de mogelijkheid biedt de alternatieve distributiekkanalen of afzetmogelijkheden voor de producten van de aanbieder te bepalen."

⁴⁴⁶ Zie bijvoorbeeld: Case IV/M.1221 Rewe Meinel, besluit o.g.v. artikel 8(2) van de CoVo, "The position is different, however, when it comes to defining procurement markets. Here, the critical factors are the producers' flexibility in changing output and the alternative outlets open to them."

4. In onderstaande figuur is de bedrijfskolom voor eieren – vanuit Nederlands perspectief – (vereenvoudigd) weergegeven:

5. Legghouders verkopen eieren aan zowel pakstations als producenten van ei producten. In totaal zijn er zes verschillende relevante stromen te onderscheiden (in bovenstaande figuur weergegeven met rode pijlen):
- Nederlandse legghouder verkoopt eieren aan een Nederlands pakstation;
 - Nederlandse legghouder verkoopt eieren aan een Nederlandse producent van ei producten;
 - Nederlandse legghouder verkoopt eieren aan een buitenlands pakstation of producent van ei producten;
 - Buitenlandse legghouder en/of afnemer verkoopt eieren aan een Nederlands pakstation;
 - Buitenlandse legghouder en/of afnemer verkoopt eieren aan een Nederlandse producent van ei producten.
 - Nederlands pakstation verkoopt eieren aan een Nederlandse producent van ei producten of vice versa.
6. Producenten van ei producten verkopen hun ei producten aan de voedselverwerkende industrie en de groothandel. In totaal zijn er drie verschillende relevante stromen te onderscheiden (in bovenstaande figuur weergegeven met paarse pijlen):
- Nederlandse producent van ei producten verkoopt ei producten aan een Nederlandse voedselverwerkende producent en/of groothandel;
 - Nederlandse producent van ei producten verkoopt ei producten aan een buitenlandse voedselverwerkende producent en/of groothandel;
 - Buitenlandse producent van ei producten verkoopt ei producten aan een Nederlandse voedselverwerkende producent en/of groothandel.
7. Verschillende geledingen van de bedrijfskolom kennen een (vertegenwoordigende) brancheorganisatie. Broederijen (vermeerderders) en legghouders zijn verenigd in de Nederlandse Vakbond Pluimveehouders (NVP) die tevens de belangen behartigt van boeren die zich bezighouden met het opfokken van vleeskuikens.⁴⁴⁷

⁴⁴⁷ VvA vastlegging website, ACM/UIT/547154 (I), volgnummer 1.

8. Pakstations, eierhandelaren en producenten van eiprodukten zijn verenigd in de Algemene Nederlandse Vereniging van Eierhandelaren en Eiproductfabrikanten (Anevei).⁴⁴⁸ Bij de Anevei zijn nagenoeg alle grote pakstations en producenten van eiprodukten aangesloten.⁴⁴⁹ Wulro was enkele jaren (tot 2018) lid van Anevei, maar heeft medio 2018 tijdelijk het lidmaatschap opgezegd uit onvrede over de handelswijze van de Anevei ten tijde van de Fipronilcrisis (daarover meer in paragraaf 5.3.2.4 van het besluit).⁴⁵⁰ Global [directeur Global 1] en Interovo [directeur Interovo 2] zijn ook lid van de Anevei en maken deel uit van het bestuur van deze brancheorganisatie. Anevei is ook de overkoepelende organisatie van de Vereniging Nederlandse Eiproductenfabrikanten (VNE). Bij de VNE zijn zes leden aangesloten, waaronder Interovo en Global. Wulro is geen lid van de VNE.⁴⁵¹
9. Binnen de bedrijfskolom is er in meerdere gevallen sprake van horizontale integratie doordat sommige ondernemingen actief zijn als pakstation en als producent van eiprodukten. Ook is sprake van verticale integratie bij legghouders die tevens pakstation zijn en legghouders die behoren tot een producent van eiprodukten.⁴⁵²

1.1 De producenten

10. Eieren worden geproduceerd door leghennen die worden gehouden door legghouders. De omstandigheden waaronder de eieren worden geproduceerd verschillen per legghouder. Zo zijn er bijvoorbeeld verschillende huisvestingsystemen voor het houden van leghennen (het houderijsysteem) en verschilt de kwaliteit van het voer.
11. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen vier verschillende houderijsystemen:⁴⁵³
 - Koloniehoudery / (verrijkte-) (kooihoudery). De geproduceerde eieren worden “kooi-eieren” genoemd.
 - Scharrelhoudery. De geproduceerde eieren worden “scharreleieren” genoemd.
 - Scharrelhoudery met vrij uitloop. De geproduceerde eieren worden “vrije-uitloopeieren” genoemd.
 - Biologische houdery. De geproduceerde eieren worden “biologische eieren” genoemd.
12. De indeling van de verschillende houderijsystemen is gebaseerd op de leefomstandigheden van de leghennen. Legghouders met diervriendelijkere houderijsystemen hebben een lager volume aan leghennen (en dus een lagere productie), dan houderijsystemen die minder diervriendelijk zijn. Biologische legghouders houden zo’n 20.000 leghennen, legghouders met scharrel en vrije uitloop leghennen houden in de regel tussen de 30.000 en 60.000 leghennen. Legghouders met koloniehuisvesting houden echter tussen de 100.000 en 200.000 leghennen.⁴⁵⁴ Sinds 2012 is het binnen de Europese Unie verboden om kooi-eieren te produceren. De productie van verrijkte kooi-eieren is nog wel toegestaan.⁴⁵⁵ Gemiddeld wordt binnen de Europese Unie nog ongeveer 50% van de eieren geproduceerd als “verrijkt kooi-ei”.⁴⁵⁶ In het besluit worden verrijkte kooi-eieren aangeduid als kooi-eieren.

⁴⁴⁸ VvA vastlegging website Anevei, ACM/UIT/544612 (I).

⁴⁴⁹ VvA vastlegging website Anevei, ACM/UIT/544612 (I) en VvA vastlegging website ACM/UIT/547154, (I) volgnummer 2.

⁴⁵⁰ VvA + verklaring [directeur Wulro 1], ACM/UIT/519986 (I) , p. 25-28; Het lidmaatschap van Wulro is ondertussen weer hervat, zie VvA Vastlegging ledenlijsten Anevei en COKZ, ACM/UIT/583948 (II).

⁴⁵¹ VvA vastlegging website Anevei, ACM/UIT/544612 (I) en VvA vastlegging website, ACM/UIT/547154 (I) , volgnummer 3.

⁴⁵² Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/580940 (II) p. 2. Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578144 (II), p.2; CenterData, Rapport Marktonderzoek Eiersector – Legghouders, 13 oktober 2022, ACM/IN/721680 (II), par. 2, p. 6, Tabel 2.2 (op basis antwoorden vraag 2); CenterData, Rapport Marktonderzoek Eiersector – Afnemers, 13 oktober 2022, ACM/IN/721569 (II), par. 2, p. 6, Tabel 2.1 (op basis antwoorden vraag 3).

⁴⁵³ Criteria aan een houderijsysteem, bijvoorbeeld aantal hennen per m², wel/geen daglicht, is vastgelegd in Europese wetgeving.

⁴⁵⁴ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/507642 (I), p.2.

⁴⁵⁵ Zie artikel 5 en 6 van Richtlijn 1999/74/EC. Het verschil tussen kooi-eieren en verrijkte kooi-eieren is gelegen in de levensomstandigheden waarin de leghennen worden gehouden (o.a. oppervlakte per legghen).

⁴⁵⁶ VvA verwijzing website, ACM/UIT/547154 (I), volgnummer 6.

13. Het inrichten van een houderijsysteem is kapitaalintensief. De financiering van (de aanpassing van) een houderijsysteem gebeurt veelal door banken en/of eigen middelen van de legghouder. Financiering door afnemers van eieren kwam in het verleden sporadisch voor, maar tegenwoordig niet meer.⁴⁵⁷ Er zijn (financiële) drempels verbonden aan het wijzigen van het houderijsysteem van een stal.⁴⁵⁸

1.2 De afnemers

14. De afnemers op de markt van industrie-eieren zijn eiproducentfabrikanten, eierhandelaren en pakstations. In paragraaf 2.2 wordt verder ingegaan op de concurrentiedruk van pakstations op eiproducentfabrikanten. Eierhandelaren halen ongesorteerde eieren op bij legghouders of pakstations en verkopen deze partijen eieren door aan pakstations of verwerkers.⁴⁵⁹ Handelaren zijn op kleine schaal actief tussen de verschillende schakels.⁴⁶⁰ Uit de enquête onder afnemers volgt dat in de jaren 2016 tot en met 2018 afnemers slechts tussen de 2,4% en 4,2% van de totale inkoop van eieren betrokken bij eierhandelaren.⁴⁶¹ Ook volgt uit de enquête dat geen van de respondenten enkel actief is als eierhandelaar.⁴⁶² De eierhandelaren treden op als intermediair en de eieren worden doorgaans alsnog geleverd aan een pakstation of de verwerkende industrie.⁴⁶³
15. Zoals benoemd in randnummer 50 is binnen de bedrijfskolom in meerdere gevallen sprake van horizontale en verticale integratie. Van de betrokken ondernemingen is Wulro uitsluitend actief als producent van eiprodukten.⁴⁶⁴ Global is naast producent van eiprodukten tevens actief als legghouder.⁴⁶⁵ Interovo is producent van eiprodukten, pakstation en legghouder.⁴⁶⁶ Global en Interovo kopen naast hun eigen productie ook eieren in bij andere legghouders. Alle drie de betrokken ondernemingen zijn dus, onder andere, actief op de (mogelijke) markt voor de inkoop van eieren.⁴⁶⁷
16. Eiproducentfabrikanten vervaardigen vloeibare eiprodukten en/of eiprodukten in poedervorm. Eiprodukten worden in een beschermde omgeving geproduceerd, door het machinaal breken van de eieren, het scheiden van het eigeel (dooier) van het eiwit en het eventueel pasteuriseren of anderszins bewerken om eventueel in het ei aanwezige ziekteverwekkers te doden. De eiprodukten worden verpakt en (gekoeld) opgeslagen.⁴⁶⁸
17. Eiproducentfabrikanten leveren de eiprodukten voornamelijk aan de voedselverwerkende industrie en aan de groothandel (hierna in deze paragraaf tezamen aangeduid als de "klant").⁴⁶⁹ De klant selecteert een leverancier (eiproducentfabrikant) op basis van een aantal criteria, waaronder kwaliteit, leveringszekerheid en flexibiliteit.⁴⁷⁰ Bij de selectie van een leverancier van eiprodukten is

⁴⁵⁷ Memo resultaten onderzoek, ACM/INT/412165 (I), (vraag 2b).

⁴⁵⁸ Memo resultaten onderzoek, ACM/INT/412165 (I), (vraag 3a en 3b).

⁴⁵⁹ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577988 (II), p. 1, 2.

⁴⁶⁰ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945, p. 2.

⁴⁶¹ CenterData, Rapport Marktonderzoek Eiersector – Afnemers, 13 oktober 2022, ACM/IN/721569 (II), par. 3, p. 8, Figuur 3.1 (op basis antwoorden vraag 6).

⁴⁶² CenterData, Rapport Marktonderzoek Eiersector – Afnemers, 13 oktober 2022, ACM/IN/721569 (II), par. 2, p. 6, Figuur 2.1 (op basis van

⁴⁶³ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945, p. 2; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577988 (II), p. 1, 2.

⁴⁶⁴ VvA verklaring [directeur Wulro 2], ACM/UIT/519978 (I) p. 4.

⁴⁶⁵ VvA verklaring [directeur Global 1], ACM/UIT/519941 (I) P.3.; VvA verhoor [directeur Global 1], ACM/UIT/536257 (I) p. 10-11. Global Food huurt bij zelfstandige legghouders stalruimte, levert leghennen en voer en betaalt de legghouder een vergoeding per ei voor de verrichte werkzaamheden.

⁴⁶⁶ VvA verklaring [directeur Interovo 2], ACM/UIT/523349 (I).

⁴⁶⁷ VvA verhoor [directeur Wulro 1], ACM/UIT/534991 (I); VvA verhoor [directeur Interovo 3], ACM/UIT/535864 (I); VvA verhoor [directeur Interovo 1], ACM/UIT/536219 (I); VvA verhoor [directeur Wulro 2], ACM/UIT/535383 (I); VvA verhoor [directeur Global 2], ACM/UIT/536340 (I); VvA verhoor [directeur Global 1] Juli 2020, ACM/UIT/536257 (I).

⁴⁶⁸ Zie bijvoorbeeld ACM/UIT/544610, bijlage http://www.wulro.nl/proces_html.png.

⁴⁶⁹ Zie voor meer informatie het rapport, ACM/UIT/531662, p. 4.

⁴⁷⁰ Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/412167, p.3, 4; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411238, p. 2; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411315, p. 3; Verslag

een grote rol weggelegd voor de kwaliteitsafdeling van de klant. Doorgaans begint het selectieproces met de levering van een aantal monsters van het product.⁴⁷¹ Daarnaast is voor de klant van belang van welk soort ei (houderijsysteem) het product is gemaakt.⁴⁷²

2 Relevante productmarkt

2.1 Industrie-eieren

18. Hieronder gaat de ACM in op de productmarkt waarbinnen Gedraging I en Gedraging II (zie hoofdstuk 5 van het besluit) hebben plaatsgevonden. De ACM komt tot de vaststelling dat de relevante productmarkt de inkoopmarkt van industrie-eieren door afnemers bij leghenhouders is.
19. Zoals omschreven in paragraaf 1.1 worden leghennen in verschillende houderijsystemen gehouden. De omstandigheden waaronder eieren worden geproduceerd hebben geen invloed op de producteigenschappen van de eieren.⁴⁷³ Wel zijn de omstandigheden waaronder eieren geproduceerd worden bepalend voor de verschillende verkoopkanalen waartoe de verschillende soorten eieren toegang geven.
20. Eieren geschikt voor consumptie kunnen worden onderverdeeld in eieren die bestemd zijn voor directe consumptie (tafeleieren) en eieren bestemd voor consumptie na bewerking (industrie-eieren).⁴⁷⁴ Industrie-eieren worden gebroken en verwerkt tot eiproducten die vervolgens worden gebruikt in de productie van voedingsmiddelen. Tafeleieren worden ingepakt en in doosjes verkocht ten behoeve van rechtstreekse menselijke consumptie.⁴⁷⁵ Het onderscheid tussen industrie- en tafeleieren is gebaseerd op een aantal factoren, te weten: i. de kwaliteit, ii. het houderijsysteem en iii. de prijs.

Kwaliteit

21. Europese regelgeving maakt een onderscheid in Klasse A en Klasse B eieren.⁴⁷⁶ Klasse A eieren zijn specifiek geschikt voor rechtstreekse menselijke consumptie. De eieren van Klasse A dienen aan bepaalde kwaliteitskenmerken te voldoen.⁴⁷⁷ Eieren die niet (langer) de vereiste kwaliteitskenmerken vertonen, worden in klasse B (her)ingedeeld. Klasse B eieren worden ook wel 'industrie-eieren' of 'tweede soort' genoemd. Industrie-eieren zijn doorgaans dus eieren van mindere kwaliteit en hebben daardoor gewoonlijk een lagere prijs.
22. Eieren die niet aan de voor Klasse A gestelde eisen voldoen, worden per definitie geen tafelei. Daarnaast worden eieren met een te dunne schaal,⁴⁷⁸ eieren die minder wegen dan 53 gram⁴⁷⁹ en eieren die te klein zijn⁴⁸⁰ geen tafelei maar industrie-ei. Eieren van hennen ouder dan 80 weken voldoen doorgaans niet aan de kwaliteitseisen voor tafeleieren en kunnen ongesorteerd aan de

telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411230, p. 2, 3; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411232, p. 1-3; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/412168, p. 2.

⁴⁷¹ ACM/UIT/542489, ACM/UIT/542490, ACM/UIT/542494, ACM/UIT/542501, ACM/UIT/542502, ACM/UIT/542500.

⁴⁷² Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/412167, p.3; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411238, p. 1; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411315, p. 2; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411230, p. 1; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411232, p. 1; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/412168, p. 2.

⁴⁷³ VvA verhoor [directeur Wulro 1], ACM/UIT/534991, p. 68.

⁴⁷⁴ Artikel Pluimveeweb april 2018, ACM/IN/430494 (I); Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754.

⁴⁷⁵ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945 (II), p.2.

⁴⁷⁶ Voor de regeling van met name de kwaliteit van eieren in de schaal zijn Verordening (EG) nr. 1234/2007 van de Raad van 22 oktober 2007 houdende een gemeenschappelijke ordening van de landbouwmarkten en specifieke bepalingen voor een aantal landbouwproducten en Verordening (EG) nr. 589/2008 van de Commissie van 23 juni 2008 tot vaststelling van bepalingen ter uitvoering van Verordening (EG) nr. 1234/2007 van de Raad, wat betreft de handelsnormen voor eieren opgesteld.

⁴⁷⁷ Zie artikel 2 van Verordening (EG) nr. 589/2008: bv. kenmerken over de vorm van de schaal, hoogte van de luchtkamer en omtrek van de dooier.

⁴⁷⁸ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578711, p. 2.

⁴⁷⁹ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/507842 (I), p.2.

⁴⁸⁰ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/520118 (I), p. 5, 7.

industrie worden geleverd.⁴⁸¹ Ook kunnen eieren die besmet zijn met ziekteverwekkers – na bewerking – nog wel gebruikt worden in de industrie. Directe verkoop aan de consument is bij besmette eieren niet meer mogelijk.⁴⁸²

Houderijsysteem

23. Ook het soort houderijsysteem is relevant voor de vraag of een ei in beginsel een tafelei of een industrie-ei is. In Nederland, België en Duitsland worden kooi-eieren niet of nauwelijks meer verkocht via het retail kanaal.⁴⁸³ In Nederland hebben grote supermarkten al in 2005 afgesproken deze eieren niet meer te verkopen.⁴⁸⁴ Kooi-eieren worden nog wel gebruikt in delen van de horeca.⁴⁸⁵ Ook in Duitsland hadden in 2012 bijna alle grote supermarktketens kooi-eieren uit het assortiment genomen.⁴⁸⁶ In België stopten alle Belgische supermarkten al tussen 2006 en 2009 met de verkoop van verse kooi-eieren.⁴⁸⁷ Kooi-eieren kunnen in Nederland, België en Duitsland in de periode 2015-2019 vrijwel alleen als industrie-eieren aan eiproductfabrikanten worden geleverd.⁴⁸⁸
24. Scharreleieren kunnen als industrie-ei en als tafelei afgezet worden. In Nederland is het Beter Leven keurmerk (BLK) bepalend of scharreleieren als tafelei of als industrie-ei verkocht worden.⁴⁸⁹ In grote Nederlandse supermarkten worden enkel scharreleieren met BLK verkocht,⁴⁹⁰ in Duitsland en België kunnen scharreleieren zonder BLK nog wel in de supermarkt verkocht worden als tafelei.⁴⁹¹ Nederlandse scharreleieren zonder BLK worden dus voornamelijk in de industrie verwerkt of geëxporteerd naar Duitsland of België.
25. De verkoop van kooi-eieren als tafelei vormt voor legghouderders geen substituuut voor de verkoop van deze eieren als industrie-ei. Dit geldt ook voor legghouderders in Nederland die scharreleieren zonder BLK produceren in de periode 2015-2016. Uit de enquête onder legghouderders blijkt dat in de periode 2016-2018 naast kooi-eieren voornamelijk scharreleieren zonder BLK aan de verwerkende industrie worden geleverd.⁴⁹²

Prijs

⁴⁸¹ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945 (II), p. 2; VvA + verklaring [directeur Wulro 2], ACM/UIT/519978, p. 4.

⁴⁸² Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578144, p. 3; VvA vastlegging website, ACM/UIT/582869 (II): [NOP introduceert industriënotering voor scharreleieren | Pluimveeweb.nl - Nieuws voor pluimveehouders; FW Kooieierenrapport 171212_nl.pdf \(foodwatch.org\)](#) (p. 14).

⁴⁸³ VvA vastlegging website, ACM/UIT/582869 (II): [Welke eieren koopt u het best? Een scharrelei is niet hetzelfde als vrije uitloop | VRT NWS: nieuws; Eieren kopen in de supermarkt? Houd dit in gedachte \(24kitchen.nl\)](#), Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577988 (II) p. 2.

⁴⁸⁴ VvA vastlegging website ACM/UIT/582869 (II): [FW_Kooieierenrapport_171212_nl.pdf \(foodwatch.org\)](#).

⁴⁸⁵ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/508671 (I), p. 2.

⁴⁸⁶ VvA vastlegging websites, ACM/UIT/582869 (II):

https://www.foodwatch.org/uploads/media/hintergrund_eier_kaefigeier_20120400.pdf, [Nachgehakt: Was ist aus dem Abschied von der Käfighaltung geworden? | deutschlandfunk.de](#); Notitie Kooi, BLK Scharrel, ACM/INT/456616 (II).

⁴⁸⁷ VvA vastlegging websites, ACM/UIT/582869 (II): [Albert Heijn bant kooieieren uit eigen huismerken | GAIA, https://www.gaia.be/fr/node/378](#), [GAIA wil ook ban op kooi-eieren voor bereide producten | VILT vzw Welke eieren koopt u het best? Een scharrelei is niet hetzelfde als vrije uitloop | VRT NWS: nieuws.](#)

⁴⁸⁸ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945 (II), p.2; Telefoonnotitie [VERTROUWELIJK], ACM/INT/383307 (I), p. 1; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/508671 (I), p. 2; VvA Verklaring [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/519994 (I), p. 13; VvA vastlegging website ACM/UIT/582869 (II): [FW Kooieierenrapport 171212_nl.pdf \(foodwatch.org\)](#) en https://www.foodwatch.org/uploads/media/hintergrund_eier_kaefigeier_20120400.pdf, [Nachgehakt: Was ist aus dem Abschied von der Käfighaltung geworden? | deutschlandfunk.de](#); Notitie Kooi, BLK Scharrel, ACM/INT/456616 (II).

⁴⁸⁹ Notitie Kooi, BLK Scharrel, ACM/INT/456616 (II).

⁴⁹⁰ VvA vastlegging website, ACM/UIT/582869: [Wij verkopen duurzame eieren met een ster \(jumbo.com\)](#)

[Albert Heijn stapt volledig over op één ster Beter Leven eieren | Pluimveeweb.nl - Nieuws voor pluimveehouders](#) [Deen verduurzaamt eierassortiment - Beter Leven keurmerk \(dierenbescherming.nl\) NVP: Meerkosten streekeieren meestal niet gedekt | Pluimveeweb.nl - Nieuws voor pluimveehouders.](#)

[https://www.agriamatie.nl/ThemaResultaat.aspx?subpubID=2232&themaID=3577&indicatorID=3591§orID=2422#:~:text=In 2018 en 2019 zijn hoger het niveau van dierenwelzijn.](https://www.agriamatie.nl/ThemaResultaat.aspx?subpubID=2232&themaID=3577&indicatorID=3591§orID=2422#:~:text=In 2018 en 2019 zijn hoger het niveau van dierenwelzijn)

⁴⁹¹ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578711 (II), p. 2.

⁴⁹² CenterData, Rapport Marktonderzoek Eiersector – Afnemers, 13 oktober 2022, ACM/IN/721569 (II), par. 3, p. 8/9, Figuur 3.2 (op basis antwoorden vraag 7); CenterData, Rapport Marktonderzoek Eiersector – Legghouderders, 13 oktober 2022, ACM/IN/721680 (II), par. 3.2, p. 13 (onderaan) (op basis van antwoorden vraag 8 en 12). Zie ook ACM/IN/469408 (I) (vraag 1), ACM/IN/470125 (I), (vraag 1), ACM/IN/484695 (I), (vraag 1), waaruit blijkt dat gelet op de vraag naar eiproducten er wel verhoudingsgewijs meer kooi- en scharreleieren worden ingekocht dan vrije uitloop en biologische eieren.

26. Industrie-eieren zijn gemiddeld significant goedkoper dan tafeleieren.⁴⁹³ Dit blijkt ook uit een vergelijking van de prijsnoteringen voor de verschillende soorten eieren. In de voor de gedragingen relevante tijdsperiode is dit prijsverschil te zien in enerzijds de notering voor kooi-eieren⁴⁹⁴ die doorgaans bedoeld zijn voor industriële verwerking en anderzijds de notering voor scharreleieren.⁴⁹⁵ De noteringsprijs voor scharreleieren lag jaarlijks zo'n 20-30% hoger dan de noteringsprijs voor kooi-eieren. Ook de resultaten van de enquête onder legghouders wijzen op het bestaan van een prijsverschil.⁴⁹⁶
27. Ook de introductie van de NOP notering⁴⁹⁷ voor industrie scharreleieren wijst op belangrijke verschillen in prijs voor industrie-eieren en tafeleieren. Deze NOP notering voor industrie scharreleieren werd in 2020 geïntroduceerd omdat de markt voor industrie-eieren een andere dynamiek kende dan die van tafeleieren.⁴⁹⁸ Deze notering voor industrie scharreleieren (NOP-richtprijs 2.0 industrienotering voor scharrel) ligt jaarlijks tussen de 10-20% lager dan de NOP notering voor scharreleieren (NOP-richtprijs scharrel 2.0).⁴⁹⁹
28. Uit het aanvullend marktonderzoek van de ACM blijkt dat eiproductfabrikanten in beginsel geen tafeleieren kopen vanwege de hogere prijs.⁵⁰⁰ Een uitzondering hierop zijn situaties waarin er een overschot is van tafeleieren⁵⁰¹ of eieren vanwege een te korte houdbaarheidsstermijn⁵⁰² niet meer als tafeleieren verkocht kunnen worden.⁵⁰³ In die gevallen is het voor een legghouder niet (meer) mogelijk om de tafeleieren voor de hogere prijs te verkopen en wordt het toch interessant om ze tegen de lagere prijs aan eiproductfabrikanten te verkopen. Het alternatief is dan namelijk helemaal niet verkopen. Deze uitzonderingssituaties kunnen echter alleen betrekking hebben op eieren die geschikt zijn (geweest) als tafelei en dus in ieder geval niet op de meeste kooi-eieren.
29. Daarnaast zijn er bepaalde periodes waarin de vraag naar tafeleieren groter is, dit is bijvoorbeeld in de periode rond Kerst en Pasen.⁵⁰⁴ Zoals Interovo en Global aanvoeren in hun zienswijzen, worden legghouders hoofdzakelijk per ronde gecontracteerd.⁵⁰⁵ Een afnemer neemt een hele ronde af, ongeacht of het (potentiële) klasse A of klasse B eieren betreft. In periodes waarin de vraag naar tafeleieren groter is, verkopen eiproductfabrikanten partijen ongesorteerde eieren door aan pakstations.⁵⁰⁶ Een deel van deze eieren wordt verkocht als tafelei. De eieren die na sortering niet geschikt blijken als tafelei worden weer doorverkocht, onder andere aan de verwerkende industrie.⁵⁰⁷
30. Op basis van het voorgaande stelt de ACM vast dat industrie-eieren minder waardevolle eieren zijn dan tafeleieren. Dit maakt het onaannemelijk dat in het geval van een kleine maar significante en duurzame verlaging van de inkoopprijs van industrie-eieren de levering van tafeleieren aan eiproductfabrikanten een alternatief voor de legghouders zal zijn. Het spreekt voor zich dat

⁴⁹³ CenterData, Rapport Marktonderzoek Eiersector – Legghouders, 13 oktober 2022, ACM/IN/721680 (II), par. 4.3.

⁴⁹⁴ VvA vastlegging websites, ACM/UIT/582869 (II): NOP richtprijs verrijkte kooi, <https://www.pluimveebeurs.com/prijsinformatie>.

⁴⁹⁵ VvA vastlegging websites, ACM/UIT/582869 (II): NOP richtprijs scharrel, <https://www.pluimveebeurs.com/prijsinformatie>.

⁴⁹⁶ CenterData, Rapport Marktonderzoek Eiersector – Legghouders, 13 oktober 2022, ACM/IN/721680 (II), par. 4.3, p. 24, (op basis van antwoorden vraag 14).

⁴⁹⁷ Een index voor eierprijzen die als basisprijs wordt gebruikt voor overeenkomsten tussen marktpartijen in de eierhandel.

⁴⁹⁸ Zie VvA vastlegging websites, ACM/UIT/582869 (II): [NOP komt met industrienotering voor scharreleieren - Food & Agribusiness \(foodagribusiness.nl\)](https://www.agribusiness.nl).

⁴⁹⁹ Zie VvA vastlegging websites, ACM/UIT/582869 (II): NOP-prijs 2.0 doet meer recht aan markt, Nieuwe Oogst, <https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2016/04/28/nop-prijs-2-0-doet-meer-recht-aan-markt>.

⁵⁰⁰ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK] ACM/UIT/582334 (II) p.3.

⁵⁰¹ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754 (II), p. 3; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577988 (II), p. 2.

⁵⁰² Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577988 (II); p. 2., Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945 (II), p. 2.

⁵⁰³ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577988 (II); p. 2., Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945 (II), p. 2; VvA verhoor [directeur Interovo 1], ACM/UIT/536219 (I); Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578144 (II), p. 2, 3.; Om in de detailhandel verkocht te kunnen worden moeten eieren namelijk nog een drie weken houdbaar zijn.

⁵⁰⁴ Zienswijze Global, ACM/IN/729142, p. 24; Zienswijze Interovo, ACM/IN/728946, p. 24.

⁵⁰⁵ Pleitnota Global, ACM/IN/732797, p. 6; VvA Verklaring [directeur Global 1], ACM/UIT/519941, p. 3.

⁵⁰⁶ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754 (II), p. 1.

⁵⁰⁷ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754 (II), p. 1.

legghouders deze waardevolle eieren (tafeleieren) niet zomaar aanbieden aan eiproductfabrikanten als industrie-eieren, uitzonderingen zoals hiervoor beschreven daargelaten. Legghouders die industrie-eieren produceren kunnen bovendien niet op korte termijn en zonder significante investeringen overstappen naar de productie van tafeleieren.⁵⁰⁸ De ACM concludeert om bovenstaande redenen dat er een aparte productmarkt voor de inkoop van industrie-eieren bij legghouders kan worden onderscheiden.

2.2 Levering aan pakstations als alternatief afzetkanaal

31. In het voorgaande heeft de ACM geconcludeerd dat er een aparte markt voor de inkoop van industrie-eieren bij legghouders kan worden onderscheiden. Naast eiproductfabrikanten zijn er ook nog andere partijen die eieren in kunnen kopen bij legghouders. Dit zijn pakstations en eierhandelaren (zie paragraaf 1.2). De ACM kan niet uitsluiten dat pakstations als afzetkanaal tot de markt behoren. Er zijn evenwel verschillende indicaties dat pakstations geen volwaardig alternatief zijn voor de leveringen van industrie-eieren aan eiproductfabrikanten. Hieronder bespreekt de ACM haar bevindingen.
32. Pakstations kopen partijen ongesorteerde eieren in, sorteren de eieren en verkopen deze door. Sortering geschiedt tussen tafeleieren en industrie-eieren. De tafeleieren worden verkocht aan retail en/of horeca, de industrie-eieren worden verkocht aan de verwerkende industrie. Voor tafeleieren kunnen pakstations in beginsel een hoger bedrag vragen.⁵⁰⁹ Dit is een activiteit die is voorbehouden aan pakstations die daarvoor een erkenning hebben.⁵¹⁰ Na sortering verkopen de pakstations de tafeleieren in verpakkingen aan detailhandelaren en de reststroom industrie-eieren in bulk aan eiproductfabrikanten. Ook niet tijdig verkochte tafeleieren worden voor een lagere prijs door pakstations verkocht aan de eiproductfabrikanten.⁵¹¹ Tussen de [0-10%] en 15% van de door legghouders aan pakstations verkochte eieren is niet geschikt als tafelei.⁵¹² Zoals volgt uit randnummer 29 van deze bijlage kopen pakstations in periodes waarin de vraag naar tafeleieren groter is, ook partijen ongesorteerde eieren van eiproductfabrikanten. Deze eieren verkopen pakstations na sortering weer door.
33. Voor legghouders die eieren produceren die enkel geschikt zijn als industrie-ei, lijkt afzet aan een pakstation op voorhand niet een logisch alternatief voor levering aan eiproductfabrikanten. De pakstations verdienen immers hun geld met het uitsorteren van ongesorteerde partijen eieren in waardevolle tafeleieren en minder waardevolle industrie-eieren. In het geval van een partij met enkel industrie-eieren wil zowel de legghouder die aan het pakstation verkoopt, als het pakstation dat aan de eiproductfabrikant verkoopt er iets aan verdienen. Dan is het voor legghouders die enkel industrie-eieren wil verkopen voordeliger om de eieren direct aan de eiproductfabrikant te leveren. Dit maakt het onwaarschijnlijk dat levering aan pakstations van partijen industrie-eieren (die niet gesorteerd hoeven te worden) een volwaardig alternatief vormt voor levering van partijen aan eiproductfabrikanten. Dit oordeel wordt ondersteund door inkoopgegevens van één van de betrokken ondernemingen, Wulro. Uit deze inkoopgegevens blijkt dat Wulro in de periode 2015-2019 tussen de 5% en 15% meer betaalt aan legghouders dan aan pakstations/handelaren bij de inkoop van industrie-eieren.⁵¹³

⁵⁰⁸ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT578138 (II), p. 2.; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578144 (II), p. 4.; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754 (II), p. 2.

⁵⁰⁹ CenterData, Rapport Marktonderzoek Eiersector – Legghouders, 13 oktober 2022, ACM/IN/721680 (II), par. 4.3.

⁵¹⁰ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754 (II), p. 2.

⁵¹¹ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/520118 (I), p. 11; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577988 (II), p. 2., Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945 (II), p. 2, VvA verhoor [directeur Interovo 1], ACM/UIT/536219 (I); Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578144 (II), p. 2, 3.; Om in de detailhandel verkocht te kunnen worden moeten eieren namelijk nog een drie weken houdbaar zijn.

⁵¹² Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/508671 (I) en ACM/UIT/520118 (I) (hierin staat inschatting van 20%); Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578144 (II), p. 6; [VERTROUWELIJK]; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945 (II): 15% van eieren bij pakstation is niet geschikt als tafelei.

⁵¹³ Antwoord op Informatieverzoek 29/7 Wulro, ACM/IN/713613 (II), antwoord op vraag 1.2a. Verkregen door inkoopwaarde te delen door inkoophoeveelheid.

34. Hoewel legghouders die industrie-eieren produceren een prikkel lijken te hebben om direct aan de eiproduktfabrikanten te leveren, komt het in de praktijk wel voor dat legghouders die industrie-eieren produceren, aan pakstations leveren. Zo blijkt uit de enquête dat een deel van de legghouders zowel aan eiproduktfabrikanten levert als aan pakstations.⁵¹⁴ Het komt zelfs voor dat een legghouders die industrie-eieren produceren, meer leveren aan pakstations dan direct aan eiproduktfabrikanten.⁵¹⁵ Uit dezelfde enquêteresultaten is overigens ook op te maken dat de meerderheid van de legghouders die leveren aan eiproduktfabrikanten levering aan pakstations niet beschouwt als alternatief.⁵¹⁶ Het grootste deel daarvan geeft desondanks aan wel te leveren aan pakstations in Nederland.⁵¹⁷
35. Een reden voor het feit dat legghouders die industrie-eieren produceren ook aan pakstations leveren, is erin gelegen dat een beperkt aantal legghouders ook pakstation is. De legghouders die niet ook pakstation zijn, zijn niet in staat zelf te sorteren en zijn daardoor in staat om tafeleieren en industrie-eieren los van elkaar te verkopen aan pakstations respectievelijk eiproduktfabrikanten. Dit betreft echter een beperkte groep. Circa 13% van de legghouders is ook geregistreerd als pakstation.⁵¹⁸ Er bestaat een aantal drempels voor legghouders om zelf een pakstation te exploiteren. Deze drempels zijn gelegen in de regelgeving, kosten en de afzet van gesorteerde eieren.⁵¹⁹
36. Uit het voorgaande blijkt dat er een groep legghouders bestaat, met name de legghouders die kooi-eieren produceren en in iets mindere mate de legghouders die scharreleieren zonder BLK produceren, waarvoor levering aan pakstations geen alternatief vormt. Het lijkt echter ook zo te zijn dat levering van industrie-eieren aan pakstations in bepaalde gevallen en voor bepaalde legghouders wel een (gedeeltelijk) alternatief kan zijn voor levering van industrie-eieren aan eiproduktfabrikanten. Dit betekent in de breedte van de markt voor de inkoop van industrie-eieren dat pakstations niet voor alle legghouders die industrie-eieren produceren een volwaardig alternatief vormt.
37. Om bovenstaande redenen kan de ACM niet uitsluiten dat de inkoop van industrie-eieren door pakstations tot de relevante markt behoort. Het is echter ook duidelijk dat levering van industrie-eieren aan pakstations voor een deel van de legghouders geen volwaardig alternatief is voor levering aan eiproduktfabrikanten. Als gevolg daarvan beoordeelt de ACM de concurrentiedruk van pakstations op de betrokken partijen bij de inkoop van industrie-eieren als relatief minder sterk dan de concurrentiedruk die uitgaat van andere eiproduktfabrikanten. De ACM weegt deze conclusie mee in de vaststelling en mededingingsrechtelijke beoordeling van de marktposities van de betrokken partijen in het besluit.

3 De geografische dimensie

38. Hieronder gaat de ACM in op de geografische markt waarbinnen de gedragingen hebben plaatsgevonden. Het geografisch gebied voor inkoop van industrie-eieren in de onderhavige zaak

⁵¹⁴ CenterData, Rapport Marktonderzoek Eiersector – Legghouders, 13 oktober 2022, ACM/IN/721680 (II), par. 4.2, p. 22, voetnoot 15 (op basis van antwoorden op vraag 12).

⁵¹⁵ CenterData, Rapport Marktonderzoek Eiersector – Legghouders, 13 oktober 2022, ACM/IN/721680 (II), par. 4.2, p. 23, Figuren 4.8a, 4.8b en 4.8c.

⁵¹⁶ CenterData, Rapport Marktonderzoek Eiersector – Legghouders, 13 oktober 2022, ACM/IN/721680 (II), par. 7, p. 31/32, (op basis van antwoorden vraag 25).

⁵¹⁷ CenterData, Rapport Marktonderzoek Eiersector – Legghouders, 13 oktober 2022, ACM/IN/721680 (II), par. 7, p. 31/32, (op basis van antwoorden vraag 25 en vraag 12).

⁵¹⁸ Memo onderzoeksverantwoording, ACM/INT/455549 (II), p. 2. Legghouders die ook een pakstation hebben bedraagt 101, VvA vastlegging website: ACM/UIT/547154 (I), volgnummer 4, als we dit delen door het aantal legghouders in 2019 (tussen de 744 en 749, zie aanvullend rapport nr. 29) komen we op 13%. Zie ook: CenterData, Rapport Marktonderzoek Eiersector – Legghouders, 13 oktober 2022, ACM/IN/721680 (II), par. 2, p. 7, (op basis van antwoorden vraag 5), 14,8% van de legghouders die hebben gereageerd op de enquête zijn geregistreerd als pakstation.

⁵¹⁹ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/507842 (I), p. 1-2.

omvat in ieder geval Nederland, België en Noordwest-Duitsland. Er zijn indicaties dat de markt voor de inkoop van industrie-eieren is gesegmenteerd. Deze indicaties worden hieronder en in paragraaf 5.1 besproken.

35.

39. De uitwijkmogelijkheden voor legghouders binnen de relevante markt naar afnemers buiten Nederland, België en Noordwest-Duitsland worden onder meer (zie nader paragraaf 5.1 hierna) beperkt door het prijsverschil in de geproduceerde eieren. In 2018 ging 91% procent van de export van de in Nederland geproduceerde eieren naar België en Duitsland.⁵²⁰ In Nederland geproduceerde eieren zijn over het algemeen duurder dan eieren die in bijvoorbeeld Polen worden geproduceerd.⁵²¹ Daarnaast verschillen de regels die bepalen of een ei in beginsel als tafelei of als industrie-ei verkocht kan worden per land.⁵²² In Nederland, België en Duitsland hebben supermarkten vergelijkbare convenanten gesloten waardoor kooi-eieren vrijwel niet meer als tafel-ei verkocht worden.⁵²³ Daarbij komen nog de hogere transportkosten voor de grotere afstand.⁵²⁴ Dit beperkt de uitwijkmogelijkheden voor Nederlandse legghouders om buiten Nederland, België en Noordwest-Duitsland eieren te verkopen.
40. Het aantal legghouders in Nederland is de afgelopen jaren afgenomen. Desondanks produceren de hennen van de Nederlandse legghouders nog altijd meer eieren dan de Nederlandse consumptie van eieren.⁵²⁵ Een deel van de in Nederland geproduceerde eieren wordt dan ook via een pakstation of als ei-product via een producent van ei-producten geëxporteerd naar het buitenland.⁵²⁶ Daarnaast vindt er import plaats van met name eieren die worden verwerkt tot ei-product.⁵²⁷
41. Voor de afbakening van de relevante geografische markt kan als startpunt uitgegaan worden van een afstand waarbinnen 80% van de afzet in de betrokken markt wordt gerealiseerd.⁵²⁸ Dit is een benadering aan de hand van *catchment areas*. Om rekening te houden met marktspecifieke omstandigheden of als gevoeligheidsanalyses kan ook worden gerekend met percentages van 70% respectievelijk 90%.⁵²⁹ De benadering van de relevante markt aan de hand van *catchment areas* is onder andere relevant voor producten die gekenmerkt worden door een hoog vereiste van leveringszekerheid.⁵³⁰ Op de markt voor industrie-eieren is betrouwbaarheid (leveringszekerheid en betalingszekerheid) een belangrijke factor voor het selecteren van een afnemer dan wel leverancier.⁵³¹ Het belang van de leveringszekerheid speelt niet alleen op de inkoopmarkt voor industrie-eieren maar ook verderop in de keten. Voor afnemers van ei-producten zijn flexibiliteit en leveringszekerheid belangrijke factoren bij het kiezen van een leverancier.⁵³²

⁵²⁰ Factsheet Eiersector in Nederland WUR, ACM/IN/703774, p. 5.

⁵²¹ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/507642, p. 4.

⁵²² Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578144, p. 2, 4; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945, p. 3.

⁵²³ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945 (II), p.2; Telefoonnotitie [VERTROUWELIJK], ACM/INT/383307 (I), p. 1; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/508671 (I), p. 2; VvA Verklaring [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/519994 (I), p. 13; VvA vastlegging website ACM/UIT/582869 (II): [FW Kooieierenrapport 171212_nl.pdf \(foodwatch.org\)](https://www.foodwatch.org/uploads/media/hintergrund_eier_kaefigeier_20120400.pdf) en https://www.foodwatch.org/uploads/media/hintergrund_eier_kaefigeier_20120400.pdf, [Nachgehakt: Was ist aus dem Abschied von der Käfighaltung geworden? | deutschlandfunk.de](https://www.deutscheschlag.de/); Notitie Kooi, BLK Scharrel, ACM/INT/456616 (II).

⁵²⁴ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754, p. 2.

⁵²⁵ VvA vastlegging websites, ACM/UIT/582869 (II): [464128 \(wur.nl\)](https://www.wur.nl/).

⁵²⁶ 70% van de Nederlandse eieren is bestemd voor export. Zie Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/507642 (I); VvA vastlegging websites, ACM/UIT/582869 (II): [464128 \(wur.nl\)](https://www.wur.nl/).

⁵²⁷ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754 (II), p. 3; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578711 (II), p.2; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577988 (II), p.2-3.

⁵²⁸ Zie bijvoorbeeld: Besluit van de Europese Commissie in zaak M.7408 Cargill/ADM Chocolate Business voor de markt voor industriële chocolade (randnummers 63-78) of Besluit van de Europese Commissie in zaak M.7567 Ball/Rexam over de markt voor drankblikjes (randnummer 248).

⁵²⁹ Zie respectievelijk nrns. 182 en 189-190 van het besluit in zaak M.7878 Heidelberg Cement/Schwenk/Cemex Hungary/Cemex Croatia.

⁵³⁰ Besluit van de Europese Commissie in zaak M.7408 Cargill/ADM Chocolate Business, randnummer 65.

⁵³¹ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754, p. 2; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578711, p.1; Memo resultaten onderzoek, ACM/INT/412165, vraag 5a, 5b. Zie ook gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/878138, p.2.: "Er zitten een stuk of 5 of 6 schakels in een keten. Die zijn nauw op elkaar aangesloten en het gaat 'just in time'."

⁵³² Memo resultaten marktonderzoek, ACM/INT/412165, vraag 5a en 5b; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/412167, p.3; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411238, p. 2; ACM/INT/411315, p. 3;

42. De ACM heeft de vestigingsplaatsen van legghouders, bij wie de betrokken ondernemingen direct inkopen in de periode 2017 tot en met 2019, geanalyseerd. Het blijkt dat bij Global, Wulro en Interovo respectievelijk 98%,⁵³³ 98%⁵³⁴ en 100% van de legghouders op maximaal 300 km van de productielocaties van de betrokken ondernemingen zijn gevestigd.⁵³⁵ Bij een maximale afstand van 200 km zijn die percentages respectievelijk 85%, 98% en 87%.⁵³⁶ Dit betekent dat de betrokken ondernemingen voornamelijk eieren inkopen bij legghouders die zijn gevestigd in Nederland, België en het noordwesten van Duitsland.
43. Uit een analyse van de daadwerkelijke afstanden tussen legghouders en inkopers van eieren die volgens de enquêtegegevens een leveringsrelatie met elkaar hebben, blijkt dat bij 80% van de leveringsrelaties de afstand tussen de legghouder en de inkoper kleiner of gelijk is aan 165 km. Indien in deze dataset alleen wordt gekeken naar leveringsrelaties van legghouders die aan eiproductfabrikanten leveren, bedraagt deze afstand 203 km (80%).⁵³⁷
44. De ACM heeft daarnaast ook gekeken naar de inkoopwaarde van het betrokken product. Uit de inkoopgegevens verstrekt door de betrokken ondernemingen volgt dat de inkoop bij leveranciers buiten Nederland, België en Noordwest-Duitsland beperkt is. Uit de lijst met leveranciers verstrekt door Interovo volgt dat Interovo, naast eventuele inkoop bij eigen legghouders, in de inbreukperiode geen eieren heeft betrokken buiten Nederland, België en Noordwest-Duitsland.⁵³⁸ Ook de hoeveelheid eieren die Wulro heeft betrokken buiten dit gebied blijkt, op basis van door Wulro verstrekte gegevens, beperkt te zijn.⁵³⁹ Tijdens de inbreukperiode lijkt Wulro ook ten minste 80 procent van de inkoopwaarde van de ingekochte eieren te betrekken van leveranciers gevestigd in Nederland, België en Noordwest-Duitsland.⁵⁴⁰ Enkel Global lijkt in de periode 2017-2019 meer dan [10-30%] van haar eieren te betrekken bij een Poolse leverancier, [legghouder 13].⁵⁴¹
- 36.
45. Het dossier bevat enkele indicaties dat Polen en de rest van Duitsland mogelijk ook tot de relevante markt behoren.⁵⁴² Zo wordt in de chatgesprekken tussen partijen regelmatig gesproken over de [VERTROUWELIJK] Poolse leverancier [legghouder 13] (onder andere actief als legghouder).⁵⁴³ Daarnaast verklaren een aantal marktpartijen dat er op de markt voor industrie-eieren (enige) concurrentiedruk vanuit Polen komt.⁵⁴⁴ Ook blijkt uit CBS-cijfers dat circa twintig procent van de Nederlandse consumptie-eieren uit Polen wordt geïmporteerd.⁵⁴⁵ Er zijn echter verschillende contextfactoren waaruit blijkt dat de concurrentiedruk die uitgaat van de Poolse markt minder sterk is.

Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411230, p. 3; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411232, p. 2.

⁵³³ Met uitzondering van één Poolse legghouder / eierhandelaar.

⁵³⁴ Met uitzondering van één Poolse legghouder / eierhandelaar.

⁵³⁵ Resultaten analyse afstand legghouder – betrokken onderneming, ACM/INT/412401 (I); Informatie uit: Antwoord Global op Informatieverzoek, ACM/IN/469408 (I), Antwoord Wulro op Informatieverzoek ACM/IN/470125 (I) en Antwoord Interovo op Informatieverzoek ACM/IN/471205 (I).

⁵³⁶ Resultaten analyse afstand legghouder – betrokken onderneming, ACM/INT/412401 (I); Informatie uit: Antwoord Global op Informatieverzoek, ACM/IN/469408 (I); Antwoord Wulro op Informatieverzoek ACM/IN/470125 (I) en Antwoord Interovo op Informatieverzoek, ACM/IN/471205 (I).

⁵³⁷ VvA afstanden, ACM/UIT/583953 (II), p. 1.

⁵³⁸ Volledige lijst pluimveehouders Interovo, ACM/IN/471205; Reactie en antwoorden informatieverzoek 29/7 door Interovo + VT claims, ACM/IN/712157.

⁵³⁹ Antwoorden op vragen 1 en 2 namens Wulro (lijst pluimveehouders), ACM/IN/470125; Reactie en antwoorden op informatieverzoek 29/7 Wulro, ACM/IN/713613.

⁵⁴⁰ Hierbij wordt uitgegaan van de inkoopwaarde betrokken bij de grootste leveranciers en een weging van de overige leveranciers, ACM/IN/713613.

⁵⁴¹ Reactie en antwoorden op informatieverzoek 29/7 door Global, ACM/IN/712453.

⁵⁴² Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578144 (II); Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578138 (II); Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945 (II).

⁵⁴³ Zie bijvoorbeeld ACM/UIT/536767, Bijlage 13, WhatsApp [directeur Wulro 1] – [directeur Global 1], 7 juli 2019 en 17 juli 2019

⁵⁴⁴ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945; VvA gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/507642; Gespreksverslag marktpartij, ACM/INT/385841.

⁵⁴⁵ In 2019 was 22% van de Nederlandse import van eieren afkomstig uit Polen, RBB Economics, 'De markt voor eieren', Bijlage 2 zienswijze Interovo op het oorspronkelijke rapport, p. 6.

46. De kosten voor het ophalen van de eieren bij de legghouder worden – uitzonderingen daargelaten – gedragen door de afnemer.⁵⁴⁶ De afnemer dient dus bereid te zijn om de eieren bij de legghouder op te halen. Hij zal zich daarbij – naast de afstand – laten leiden door de vraag of hij een efficiënte vervoersstroom kan regelen. Hierbij is van belang dat er een volle vracht gehaald kan worden⁵⁴⁷ of dat meerdere legghouders bij elkaar in de buurt gevestigd zijn.⁵⁴⁸ Dit wordt bevestigd door een uitspraak van Wulro in vakblad Pluimveeweb. Wulro licht in een reportage toe dat Wulro zelf de eieren ophaalt bij de pluimveehouder. Wulro zegt hierbij vooral aan te sturen op efficiëntie: volle vrachtwagens in een straal van 80 kilometer.⁵⁴⁹
47. Logischerwijs brengt transport over een langere afstand, hogere kosten met zich mee.⁵⁵⁰ Dit komt mede doordat de eieren gekoeld vervoerd en bewaard moeten worden.⁵⁵¹ Levering over een grotere afstand, zoals bijvoorbeeld bij een Poolse legghouder en een in Nederland gevestigde ei-productiefabrikant, is kostenefficiënt mits er een volle vracht geïmporteerd kan worden.⁵⁵² Om deze reden is het enkel in geval van een grote leverancier of wanneer meerdere legghouders bij elkaar in de buurt gevestigd zijn, interessant voor een afnemer om over een grotere afstand te importeren.⁵⁵³
48. Het aandeel kleine legghouders op de Poolse markt (minder dan 350 legghennen) is relatief groot. In 2013 hielden 99,7% van alle Poolse legghouders minder dan 350 legghennen.⁵⁵⁴ Hieruit kan afgeleid worden dat een groot deel van de Poolse legghouders niet in staat zal zijn “een volle vracht” te leveren. Om deze reden gaat er van deze Poolse partijen redelijkerwijs geen concurrentiedruk uit op de markt voor industrie-eieren in Nederland, België en Noordwest-Duitsland.
49. Ook in het onderzoek van de ACM zijn er slechts enkele Poolse partijen die genoemd worden. Naast een sporadische vermelding worden er naast [legghouder 13] en [legghouder 14] geen andere Poolse leveranciers genoemd. [legghouder 13] is, zoals Interovo ook benoemt in diens zienswijze, een zeer grote Poolse partij met circa 10 miljoen legghennen.⁵⁵⁵ Ook [legghouder 14] is een grote legghouder met circa 1 miljoen legghennen.⁵⁵⁶ Dit draagt bij aan het vermoeden dat enkel een aantal grote Poolse leveranciers instaat zijn te leveren aan afnemers gevestigd in Nederland, België en Noordwest-Duitsland.
50. In Polen bestaat een groot aandeel van de geproduceerde eieren uit kooi-eieren.⁵⁵⁷ De eieren die vanuit Polen worden geïmporteerd zijn vrijwel allemaal bestemd voor de industrie,⁵⁵⁸ dit zijn dan ook vooral kooi-eieren.⁵⁵⁹ Dit beperkt de afzetmogelijkheden van de uiteindelijke ei-producten. Vanuit de levensmiddelenindustrie is voor sommige producten vraag naar ei-producten gemaakt

⁵⁴⁶ VvA verhoor [directeur Wulro 1], ACM/UIT/534991 (I), p. 10-11: Bij de inkoop van eieren in de “vrije handel” wordt nagenoeg altijd de beltalingsconditie “franco” overeengekomen (zie bijvoorbeeld: VvA verhoor [directeur Wulro 1], ACM/UIT/534991 (I), p. 11) en CenterData, Rapport Marktonderzoek Eiersector – Legghouders, 13 oktober 2022, ACM/IN/721680 (II), par. 6, p. 30, (op basis van antwoorden vraag 20). 85,3% van de respondenten geeft aan dat de afnemer opdrachtgever voor het transport is.

⁵⁴⁷ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/728138, p. 3.

⁵⁴⁸ VvA verhoor [directeur Interovo 1] juli 2020, ACM/UIT/536219 (I), p.8.

⁵⁴⁹ Achtergrondinfo Wulro + Global n.a.v. gesprek [VERTROUWELIJK], ACM/IN/430494, p. 4.

⁵⁵⁰ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754, p. 4.

⁵⁵¹ Industrie-eieren zijn 6- weken houdbaar, mits gekoeld bewaard, VvA Verhoor [directeur Wulro 2], ACM/UIT/535383, p. 8.

⁵⁵² Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578138, p. 3.

⁵⁵³ Rapportage legghouders CenterData, ACM/IN/721680, p. 28.; ⁵⁵³ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754, p. 4.;

⁵⁵⁴ WUR Rapport “Competitiveness in EU egg sector”, ACM/IN/542277, p. 17.

⁵⁵⁵ Zie voor een verdere beschrijving: [website legghouder 13].

⁵⁵⁶ Zie voor een beschrijving: [website legghouder 14].

⁵⁵⁷ In 2017 werd 86,9% van de legghennen in Polen gehouden in een verrijkt kooisysteem, WUR Rapport “Competitiveness in EU egg sector”, ACM/IN/542277, p.19.

⁵⁵⁸ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754, p. 3; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578138, p. 3; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578711, p.2.

⁵⁵⁹ VvA gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/508671; VvA gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/507642, p. 4; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945, p.3.

van een bepaalde kwaliteit eieren⁵⁶⁰ of eieren afkomstig van een bepaald houderijsysteem.⁵⁶¹ Levensmiddelenfabrikanten vinden traceerbaarheid ook in toenemende mate belangrijk.⁵⁶² Afnemers van ei producten willen steeds vaker de herkomst van eieren weten, het aantal kooi-eieren daalt.⁵⁶³ Dit beperkt de afzetmogelijkheden van ei producten gemaakt van Poolse industrie-eieren.

51. Naast afstand worden leverings- en betalingszekerheid genoemd als belangrijke factoren voor het selecteren van een afnemer dan wel leverancier.⁵⁶⁴ Ook volgt uit een enquête dat legghouders het prettig vinden eieren dichtbij te verkopen.⁵⁶⁵ Twee van de drie betrokken ei productfabrikanten – Interovo en Wulro – bevestigen dat ze bij de rechtstreekse inkoop van eieren bij legghouders, de voorkeur geven aan legghouders die in de nabijheid van de productielocatie zijn gevestigd.⁵⁶⁶ Daarnaast blijkt uit de chatgeschiedenis tussen [directeur Global 1] en [directeur Global 2] (beiden Global) dat er leverings- en betalingsproblemen zijn met [legghouder 13].⁵⁶⁷ Uit het voorgaande volgt dat de voorkeur van zowel legghouders als afnemers uitgaat naar een wederpartij uit de nabijgelegen omgeving.
52. De concurrentiedruk die uitgaat van legghouders buiten Nederland, België en het noordwesten van Duitsland is minder sterk dan de concurrentiedruk die uitgaat van legghouders gevestigd binnen dit gebied. Slechts een beperkt aantal grote Poolse leveranciers is in staat te leveren aan afnemers in Nederland, België en Noordwest-Duitsland. Daarnaast geven marktpartijen de voorkeur aan een nabijgelegen wederpartij. Ook de afzetmogelijkheden van eieren afkomstig uit Polen zijn beperkt nu dit vrijwel alleen maar kooi-eieren zijn. Om deze reden concludeert de ACM dat in ieder geval niet de gehele Poolse markt tot de relevante markt behoort.

4 Het productie- en inkoopproces

53. Eieren worden geproduceerd door leghennen die worden gehouden door legghouders. Het aantal legghouders in Nederland is de afgelopen jaren flink afgenomen terwijl het aantal leghennen per legghouder is toegenomen. In totaal produceren de Nederlandse leghennen jaarlijks ongeveer 10 miljard eieren.⁵⁶⁸
54. Een hen legt gedurende ongeveer veertien maanden eieren. Op het moment dat de leghennen zeventien weken oud zijn wordt een lege stal in zijn geheel bevolkt door leghennen. Na ongeveer veertien maanden wordt de stal in zijn geheel geruimd en wordt de stal opnieuw bevolkt met jonge leghennen. Dit wordt een “ronde” genoemd.⁵⁶⁹ Als gevolg van deze werkwijze is er een continu voorspelbare doorloop van hennen en productie van eieren zodat er volume- en prijsafspraken kunnen worden gemaakt met de afnemers die de eieren kopen.⁵⁷⁰

37.

⁵⁶⁰ Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/412167, p.3, 4; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411238, p. 2; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411315, p. 3; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411230, p. 2, 3; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411232, p. 1-3; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/412168, p. 2; zie ook bijvoorbeeld VvA [directeur Wulro 2], ACM/UIT/519978, p. 5: “voor mayonaise, dat is een hoogwaardig product hè, dus die krijgt hier z'n laatste hittebehandeling en dan heb je wel een A-kwaliteit eieren nodig.”

⁵⁶¹ VvA [directeur Wulro 2], ACM/UIT/519978, p. 8.

⁵⁶² Achtergrondinformatie/reportages over Wulro en Global, ACM/IN/430494, p. 2.

⁵⁶³ Achtergrondinformatie/reportages over Wulro en Global, ACM/IN/430494, p. 4.

⁵⁶⁴ Rapportage afnemers CenterData, ACM/IN/721569, p. 12.; Memo resultaten marktonderzoek, ACM/INT/412165, vraag 5a, 5b; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754, p. 2.; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578711, p. 1.

⁵⁶⁵ Memo resultaten marktonderzoek, ACM/INT/412165, vraag 8a.

⁵⁶⁶ VvA verhoor [directeur Interovo 1] juli 2020, ACM/UIT/536219 (I), p.9; en VvA verhoor [directeur Wulro 1] juli 2020, ACM/UIT/534991 (I), p.10. Hierbij zij opgemerkt dat Global Food haar zwijgrecht heeft ingeroepen bij de vraag die de ACM hierover heeft gesteld.

⁵⁶⁷ Zie bijlage 13, ACM/UIT/536733.

⁵⁶⁸ WUR, juni 2018, Positie primaire producent in de keten ISBN 978-94-6343-792-9, ACM/INT/380272 (I).

⁵⁶⁹ Na een periode van rui (waarin de hennen geen of weinig eieren leggen) gaan de hennen opnieuw eieren leggen.

⁵⁷⁰ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/507642 (I).

55. De legghouder verkoopt de eieren die in een stal (houderijsysteem) geproduceerd worden aan een of meerdere afnemers van eieren. De verschillende houderijsystemen zijn omschreven in paragraaf 1.1. Meestal produceert de legghouder op zijn bedrijf eieren in meerdere stallen en maakt daarbij soms gebruik van verschillende houderijsystemen op hetzelfde bedrijf. Een legghouder kan bijvoorbeeld op zijn bedrijf de beschikking hebben over een stal die is ingericht als scharrelhouderij en een stal die is ingericht als vrije-uitloophouderij. Het komt voor dat een legghouder de verschillende soorten eieren die hij produceert aan meerdere afnemers verkoopt.⁵⁷¹
56. De legghouder kan de eieren onder verschillende voorwaarden verkopen aan een afnemer van eieren. Daarbij worden afspraken gemaakt tussen de legghouder en de afnemer van eieren over de verkoopprijs (bijvoorbeeld vaste prijs of een prijs gebaseerd op een notering met op-/afslag)⁵⁷², kwaliteitsaspecten (bijvoorbeeld certificering)⁵⁷³, de duur van de overeenkomst en eventuele additionele afspraken over de levering van het voer (en de voerprijs).⁵⁷⁴
57. Legghouders sluiten een mondelinge of een schriftelijke overeenkomst⁵⁷⁵ met een afnemer van eieren. De legghouder kan er ook voor kiezen om geen overeenkomst te sluiten met een afnemer van eieren voor een langere periode, maar om bijvoorbeeld wekelijks (soms met hulp van een commissionair) zijn eieren te verkopen aan een afnemer van eieren. Deze vorm wordt "los contract" of "vrije markt" genoemd.⁵⁷⁶ De legghouder kan onder deze omstandigheden doorlopend wisselen van afnemer.⁵⁷⁷ Het aandeel legghouders dat op de vrije markt actief is, neemt af en is gering.⁵⁷⁸ Legghouders die op de vrije markt actief zijn hebben veelal ook een eigen pakstation.⁵⁷⁹
58. Het voer dat de hennen krijgen is een belangrijke kostenpost voor de legghouder en kan onderdeel zijn van de contractvorming.⁵⁸⁰ In een beperkt aantal gevallen is het namelijk zo dat de afnemers geheel of gedeeltelijk de voerkosten van de legghouder financieren omdat de legghouder deze kosten (prijsrisico) niet zelf wil/kan dragen.⁵⁸¹
- 38.
59. In de markten voor eieren komen in het algemeen twee soorten prijzen voor: vaste prijzen en flexibele prijzen.
- 39.
60. In de overeenkomst tussen legghouder en zijn afnemer kan een vaste prijs per kilo eieren worden overeengekomen. De afnemer van eieren betaalt in dat geval gedurende een vooraf bepaalde periode een vaste prijs in euro per kilo door de legghouder geleverde eieren. Hierbij wordt vaak gekeken naar op dat moment geldende prijsnoteringen.⁵⁸²
- 40.
61. Overeenkomsten tussen legghouders en afnemers van eieren zijn vaak gebaseerd op de afspraak dat de afnemer de prijs per kilo eieren wekelijks vaststelt (na afloop van de levering van de eieren) en dat de afnemer zich daarbij baseert op een notering, al dan niet gecorrigeerd met

⁵⁷¹ Rapportage legghouder CenterData, ACM/IN/721680.

⁵⁷² Memo resultaten onderzoek, ACM/INT/412165 (I), (vraag 10b).

⁵⁷³ Memo resultaten onderzoek, ACM/INT/412165 (I), (vraag 10c).

⁵⁷⁴ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/507642 (I).

⁵⁷⁵ Zowel schriftelijke als mondelinge overeenkomsten komen voor. Zie onder andere Memo resultaten onderzoek, ACM/INT/412165 (I), (vraag 10a) en VvA + verklaring [directeur Wulro 1], ACM/UIT/519986 (I), p.7.

⁵⁷⁶ In dit randnummer wordt de handel tussen een legghouder en een afnemer beschreven. Voor de handel in eieren tussen de afnemers onderling wordt ook de term 'vrije handel gebruikt'.

⁵⁷⁷ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/520118, (I), p. 2.

⁵⁷⁸ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK] ACM/UIT/520118, (I), p.2.

⁵⁷⁹ VvA Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/520118 (I). Vastlegging ledenlijsten Anevei en COKZ ACM/UIT/583948 (II)

⁵⁸⁰ VvA Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/520118 (I).

⁵⁸¹ Memo resultaten marktonderzoek, ACM/INT/412165 (I), vraag 10a.

⁵⁸² Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754 (II), p.4; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578144 (II), p.5 en Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945 (II), p.3.

een op-/afslag.⁵⁸³ Wanneer er geen op-/afslag wordt gehanteerd, dan wordt dat in de sector ook wel 'glad' genoemd.

62. Een notering is een prijsindex, die legghouders gebruiken als basisprijs bij de verkoop van eieren. De Nederlandse Organisatie van Pluimveehouders (NOP)⁵⁸⁴ stelt diverse noteringen samen, gespecificeerd naar soort ei. Voor deze zaak is onder meer de NOP-richtprijs industriënotering voor kooi-eieren relevant. Deze index is samengesteld uit drie componenten: een Duitse notering (de Weser-Ems), een Franse notering (de Rungis) en een prijsopgave door de Nederlandse eierindustrie.⁵⁸⁵ De prijsopgave door de Nederlandse eierindustrie komt tot stand doordat een geselecteerd aantal afnemers en legghouders wekelijks eierprijzen doorgeeft aan een begeleidingscommissie, waarvan de leden afkomstig zijn uit de vakgroep Pluimveehouderij van LTO Nederland en de NOP zelf.⁵⁸⁶ De LTO/NOP-begeleidingscommissie stelt op basis van de genoemde drie componenten de NOP notering voor die week vast.⁵⁸⁷
63. De afnemer van eieren corrigeert – indien de marktomstandigheden daar in zijn ogen aanleiding voor geven – op basis van een op- of afslag de notering en daarmee de prijs die hij aan de legghouder betaalt voor de week daarvoor geleverde eieren.⁵⁸⁸
64. Legghouders hebben al geruime tijd moeite met deze manier van prijsvorming maar beschikken – naar eigen zeggen – over onvoldoende marktmacht om deze structuur te doorbreken onder meer doordat zij beperkte mogelijkheden hebben om te wisselen van afnemer.⁵⁸⁹
- 41.
65. De LTO/NOP-begeleidingscommissie - de belangenvertegenwoordigers van legghouders - en de Anevei - de brancheorganisatie van de eierhandelaren en eiproduktfabrikanten overleggen regelmatig over de NOP.⁵⁹⁰ In 2017 is de berekenmethode van de NOP-richtprijs voor kooi-eieren een terugkerend onderwerp.⁵⁹¹ Twee bestuursleden van de Anevei, [directeur Interovo 2] (Interovo) en [pakstation 2], vinden de NOP-richtprijs voor kooi-eieren te hoog en zetten daarom via de Anevei druk op de NOP-begeleidingscommissie om de berekenmethode aan te passen. Deze druk resulteert in twee wijzigingen in de berekenmethode van de NOP-richtprijs voor kooi-eieren.
66. De eerste wijziging wordt, na herhaalde verzoeken van de Anevei,⁵⁹² vanaf 10 november 2017 voor zes weken doorgevoerd. De NOP-begeleidingscommissie wijzigt de manier waarop de opgaves van de eierhandelaren en de eiproduktfabrikanten worden meegenomen in het vaststellen van de NOP-richtprijs voor kooi-eieren.⁵⁹³ Het effect is dat de NOP-richtprijs voor kooi-eieren lager noteert.⁵⁹⁴ De NOP-begeleidingscommissie bevestigt deze wijziging elke week bij de

⁵⁸³ Memo resultaten onderzoek ACM/INT/412165 (I), (vraag 10b).

⁵⁸⁴ De NOP behartigt belangen van pluimveehouders op landelijk niveau.

⁵⁸⁵ Zie bijvoorbeeld ACM/INT/385386 (I) en ACM/UIT/547154, volgnummer 8.

⁵⁸⁶ WUR rapport: 'Competitiveness in the EU egg sector', ACM/IN/542277 (I), (Hoofdstuk 3.5.1. NOP prijsindex, WERR).

⁵⁸⁷ Wie de opgevers zijn wordt door de LTO/NOP begeleidingscommissie niet openbaar gemaakt.

⁵⁸⁸ VvA + Verklaring [directeur Wulro 1], ACM/UIT/519986 (I), p.9.

⁵⁸⁹ VvA Website: Boerderij.nl 'Eierhandel speelt met contractbreuk', ACM/INT/384159.

⁵⁹⁰ Bv. op 1 september 2016 (ACM/UIT/542261, bijlage 116), 21 februari 2017 (ACM/UIT/542261, bijlage 205), 4 september 2017 (ACM/UIT/542261, bijlage 205 en 232) en 7 november 2017 (ACM/UIT/542261, bijlage 231 en 315).

⁵⁹¹ Zie bv. de verslagen van de vergaderingen van 4 september 2017 (ACM/UIT/542261, bijlage 232) en 7 november 2017 (ACM/UIT/542261, bijlage 315).

⁵⁹² Zie ACM/UIT/542261, bijlage 205 en 232. Als reactie op het verzoek van de Anevei uitte de LTO/NOP-begeleidingscommissie op 4 september 2017 haar zorgen over juridische consequenties door het wijzigen van de NOP, 'denk aan de ACM' (ACM/UIT/542261, bijlage 232) en stelde zich op 13 september 2017 naar aanleiding van ingewonnen juridisch advies op het standpunt dat zij 'zelfstandig' de NOP bepaalt (ACM/UIT/542261, bijlage 209).

⁵⁹³ Zie ACM/UIT/542261, bijlage 234 en 240. Reacties van [pakstation 2] (bijlage 237) en [directeur Interovo 2] (bijlage 239). De opgaves van de eierhandelaren en eiproduktfabrikanten heten gezamenlijk de A-not. De NOP-begeleidingscommissie vergroot het maximale bedrag waarmee de A-not mag afwijken van de Rungis. De maximale afwijking van de A-not van de Rungis, een Franse notering, is een beveiliging die voorkomt dat een onrealistisch lage A-not de NOP-richtprijs voor kooi-eieren te veel omlaag trekt. Doordat de NOP/LTO-begeleidingscommissie het maximale verschil van de A-not ten opzichte van de Rungis vergroot van 10 naar 12 cent, worden lage opgaves voor de A-not minder snel omhoog gecorrigeerd.

⁵⁹⁴ Zie ACM/UIT/542261, bijlage 234, LTO/NOP-begeleidingscommissie: "Het effect van 12 cent is dat de kooi 3 á 4 cent lager noteert dan bij een correctie van 10 cent."; bijlage 238, [pakstation 2]: "effect is 2 cent en dus 2/3 op de eindprijs".

Anevei,⁵⁹⁵ maar benadrukt dat zij deze wijziging niet openbaar wil maken naar hun achterban, de legghouders.⁵⁹⁶

42.

67. De tweede wijziging die [directeur Interovo 2] en [pakstation 2] bewerkstelligen volgt op het opvoeren van hun druk door het niet meer opgeven van de A-not.⁵⁹⁷ Deze situatie start op 28 december 2017 duurt ongeveer een maand.⁵⁹⁸ Echter, na één-op-één overleg tussen de voorzitter van de NOP-begeleidingscommissie en [directeur Interovo 2],⁵⁹⁹ besluit de NOP-begeleidingscommissie op 9 februari 2018 tot een tweede wijziging: de Weser Ems Verarbeitung, een buitenlandse notering die de Anevei in de berkenmethode van de NOP-richtprijs kooi-eieren wil,⁶⁰⁰ wordt opgenomen.⁶⁰¹ Hierdoor komt een lagere NOP-richtprijs voor kooi-eieren tot stand. De bestuursleden van de Anevei reageren hier positief op.⁶⁰²

5 De concurrentiedynamiek op de inkoopmarkt

5.1 De positie van de legghouder

68. In zijn algemeenheid wordt de landbouwsector in Nederland gekenmerkt door een (relatief) groot aantal primaire producenten, die vaak homogene producten verkopen waarvan zij het aanbod lastig op de korte termijn kunnen aanpassen aan de vraag. Deze primaire producenten staan onder druk in de productie- en distributieketen. Enerzijds bestaat er een continue druk om verkoopprijzen te verlagen, omdat de prijs van producten voor consumenten een belangrijk aankoopcriterium is. Anderzijds wordt er vanuit de samenleving van primaire producenten gevraagd om aan hogere, eventueel bovenwettelijke, eisen te voldoen, bijvoorbeeld ten aanzien van dierenwelzijn en duurzaamheid.⁶⁰³
- 43.
69. Ook legghouders staan onder druk. Zij hebben al geruime tijd moeite met de wijze van prijsvorming, maar beschikken – naar eigen zeggen – over onvoldoende marktmacht om deze structuur te doorbreken onder meer doordat zij beperkte mogelijkheden hebben om te wisselen van afnemer.⁶⁰⁴
70. Dat komt ten eerste omdat de meeste legghouders een contract hebben met een afnemer en niet actief zijn op de vrije markt.⁶⁰⁵ Zij kunnen tussentijds dan ook niet switchen van afnemer. Daarnaast blijkt zoals hierboven uiteengezet dat de groep afnemers waaraan legghouders kunnen verkopen, beperkt is.⁶⁰⁶
71. In aanvulling hierop leidt de ACM uit marktgesprekken af dat legghouders in een positie verkeren die switchen of overstappen tussen de afnemers van (industrie)eieren beperkt mogelijk maakt. Dit heeft een aantal oorzaken. Ten eerste is het zo dat legghouders per ronde of koppel

⁵⁹⁵ Zie ACM/UIT/542261: op 16 november 2017 (bijlage 241), 23 november 2017 (bijlage 242), 30 november 2017 (bijlage 246), 7 december 2017 (bijlage 247) en 14 december 2017 (bijlage 249).

⁵⁹⁶ Zie ACM/UIT/542261, bijlage 234 en 240: “[De LTO/NOP-begeleidingscommissie geeft] nadrukkelijk aan dat ze de aanpassingen niet willen communiceren naar buiten toe, maar dat ze de notering wel moeten kunnen verantwoorden. Bij een te grote aanpassing in één keer hebben zij niet het gevoel dat zij dit kunnen uitleggen naar de achterban.”

⁵⁹⁷ ACM/UIT/542261, bijlage 252, 254, 255-258, 264, 265, 267 en 270.

⁵⁹⁸ ACM/UIT/542261, bijlage 264 en 265.

⁵⁹⁹ ACM/UIT/542261, bijlage 288, 291, 292, 299, 304 en 305.

⁶⁰⁰ ACM/UIT/542261, bijlage 277.

⁶⁰¹ ACM/UIT/542261, bijlage 308.

⁶⁰² ACM/UIT/542261, bijlage 309 en 310: Ronald van Beek: “Conclusie we hebben de goede beslissing genomen”.

⁶⁰³ Zie de brief d.d. 29 juni 2018 van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aan de Tweede Kamer, Vergaderjaar 2017-2018, 28625, nr 257, p. 1 en de MvT bij de Wijziging van de Mededingingswet in verband met het expliciteren van de uitsluiting van het kartelverbod van gedragingen in het kader van het gemeenschappelijk landbouw- en visserijbeleid en technische wijzigingen van het concentratietoezicht, en wijziging van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek en de Overgangswet nieuw BW in verband met de nationale toepassing van de mogelijkheid tot privaatrechtelijke handhaving van het mededingingsrecht, *Kamerstukken II*, 2020-2021, 35770, nr 3, p. 2.

⁶⁰⁴ Artikel – Boerderij.nl – Eierhandel speelt met contractbreuk, ACM/INT/384159 (I).

⁶⁰⁵ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/520118, (I), p.2.

⁶⁰⁶ Memo resultaten onderzoek, ACM/INT/412165 (I), (vraag 6).

leghennen bepaalde typen en kwaliteiten eieren verkopen. Dit beperkt de uitwijkmogelijkheden gedurende de levensduur van die ronde.⁶⁰⁷ Ten tweede blijkt uit een interview met een brancheorganisatie dat de afnemers rekening houden met elkaars bestaande inkooprelaties en inkoopcontracten en deze in bepaalde mate respecteren.⁶⁰⁸ Ten derde staat het houderijsysteem (kooi, scharrel, vrije uitloop, biologisch) dat een leghenhouder, al dan niet per stal, heeft geïnstalleerd, voor langere tijd vast (circa 10 jaar) vanwege de noodzaak om investeringen terug te verdienen.⁶⁰⁹

72. Zoals blijkt uit het marktonderzoek is de door de leghenhouder ingeschatte “betrouwbaarheid”⁶¹⁰ van de afnemer” belangrijk. Hierbij kan een rol spelen hoelang een leghenhouder zakendoet met een bepaalde afnemer en zijn ervaring met het nakomen van afspraken.⁶¹¹
73. Uit het aanvullend onderzoek blijkt ook dat sprake is van vaste handelsrelaties vanwege afnemerstrouw bij leghennenhouders enerzijds en vanwege leverancierstrouw bij de inkopers anderzijds. Betalingszekerheid en betrouwbaarheid zijn belangrijke aspecten bij het onderhouden van de inkooprelaties voor de leghenhouders.⁶¹² Omgekeerd geldt dat het belang van leveringszekerheid maakt dat afnemers van eieren langdurige en vaste handelsrelaties aanhouden.⁶¹³
74. Verder blijkt uit het aanvullend onderzoek dat het overstappen naar een andere afnemer door leghenhouders wel voorkomt, maar beperkt. Desgevraagd antwoordt 77,1% van de respondenten dat zij in de periode 2016-2018 voor de hele productie of een deel daarvan konden wisselen van afnemer (bijvoorbeeld omdat leveringscontracten afliepen). Van deze groep respondenten is 25% in die periode daadwerkelijk gewisseld van afnemer. Dit komt neer op een overstap van 19,3% van het aantal respondenten over een periode van 3 jaar. Per jaar komt dit neer op een gemiddeld overstappercentage van 6,5%.⁶¹⁴
75. Uit het voorgaande volgt dat leghenhouders, als zij geen contract (meer) hebben, kunnen switchen van afnemer. Wel hebben zij een zwakke positie en zijn er factoren die overstappen naar een andere afnemer moeilijker maken.

5.2 Prijs als concurrentieparameter

76. De leghenhouder onderhandelt over de verkoop van de eieren met één of meerdere afnemers en besluit op basis van het aanbod, waaronder de prijs, welke afnemer zijn voorkeur heeft. Met deze afnemer sluit de leghenhouder een overeenkomst. De prijs die de afnemer bereid is te betalen voor de eieren is verreweg de belangrijkste concurrentieparameter.⁶¹⁵ Een andere belangrijke concurrentieparameter is betrouwbaarheid zoals toegelicht in paragraaf 5.1.

⁶⁰⁷ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754 (II), p. 4.

⁶⁰⁸ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754 (II), p. 3., Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578711 (II), p.3.

⁶⁰⁹ Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578138 (II), p. 2.; Gespreksverslag, [VERTROUWELIJK] ACM/UIT/578144 (II), p. 3; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754 (II), p. 2.

⁶¹⁰ Onder betrouwbaarheid schaaft de ACM de volgende termen: vertrouwen, zekerheid, afnamezekerheid, betalingszekerheid en het nakomen van afspraken.

⁶¹¹ Memo resultaten marktonderzoek, ACM/INT/412165 (I), (vraag 5b); Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578711 (II), p.3.

⁶¹² Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578711 (II); p. 1, Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578138 (II), p. 2; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577754 (II), p. 2, en Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577988 (II), p. 3.

⁶¹³ Zie Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578144 (II), p.3 en Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/577988 (II), p.2.

⁶¹⁴ CenterData, Rapport Marktonderzoek Eiersector – Leghenhouders, 13 oktober 2022, ACM/IN/721680 (II), par. 7, p. 31, (op basis van antwoorden vraag 22).

⁶¹⁵ Memo resultaten onderzoek, ACM/INT/412165 (I), Vraag 5a: “Op basis waarvan bepaalt u aan welke eierhandelaar u uw eieren verkoopt?”. Prijs wordt het vaakst (door 36 van de 45 respondenten) genoemd en Vraag 5b: “Welke reden of redenen zijn het belangrijkste voor die keuze?”, Prijs wordt het vaakst (door 32 van de 47 respondenten) genoemd.

eieren uit. Dit percentage blijft gedurende de periode tot 2019 min of meer gelijk.⁶²⁴ Het aandeel scharreleieren zonder BLK in Nederland bedraagt in 2022 6%.⁶²⁵ Bij elkaar genomen ligt het percentage kooi-eieren en scharreleieren zonder BLK in Nederland naar schatting tussen de 18% en 23% in de periode 2015-2019.

Scenario 2: 35% van de consumptie-eieren is industrie-ei

82. Een andere inschatting van het aandeel industrie-eieren in de totale productie van eieren in de relevante geografische markt volgt uit twee rapportages van de Rabobank uit 2016 en 2021.⁶²⁶ Hieruit blijkt dat zowel in 2016 als in 2021 tussen de 30% en 35% van de geconsumeerde eieren wordt geconsumeerd in verwerkte vorm.
83. Op basis van de twee scenario's stelt de ACM vast dat de inkoop van industrie-eieren bij legghouders in de periode 2015 tot en met 2019 per jaar ligt tussen de 20% en 35% van de totale productie van eieren in Nederland, België en Noordwest-Duitsland.

6.2 Positie van partijen op de relevante markt

84. Om de marktaandelen van de betrokken ondernemingen te bepalen, deelt de ACM de inkoopwaarde van industrie-eieren van de betrokken ondernemingen door de totale marktomvang van industrie-eieren in waarde in de relevante geografische markt.

Inkoopwaarde industrie-eieren van betrokken ondernemingen

85. Van Global en Wulro is de totale inkoopwaarde van industrie-eieren bij de ACM bekend. Wulro en Global kopen alleen maar industrie-eieren in. Dit blijkt uit de antwoorden van Wulro en Global op informatieverzoeken.⁶²⁷ De daarin aangeleverde hoeveelheden verwerkte eieren komen overeen met de totaal door hen ingekochte hoeveelheden eieren zoals aangeleverd in eerdere informatieverzoeken.⁶²⁸ Global heeft in de periode 2015 tot en met 2019 gemiddeld tussen de [VERTROUWELIJK] euro per jaar aan eieren ingekocht bij legghouders.⁶²⁹ Wulro heeft in de periode 2015 tot en met 2019 gemiddeld tussen de [VERTROUWELIJK] euro per jaar aan eieren ingekocht bij legghouders.⁶³⁰
86. Interovo heeft geen opgave gegeven van het aantal ingekochte industrie-eieren als reactie op de informatieverzoeken van de ACM. Ze geeft dat haar administratie niet beschikt over gegevens die de totale inkoopwaarde van eieren die industrieel verwerkt zijn inzichtelijk kunnen maken.⁶³¹ De ACM benadert daarom de inkoopwaarde van Interovo benaderen door middel van een vergelijking van de verkoopwaarde van ei producten met die van Wulro. De ACM beschikt namelijk wel over het totaal aantal eieren (industrie- en tafeleieren) dat Interovo in de jaren 2015 en 2016 heeft ingekocht. Interovo koopt deze eieren voor de hele groep centraal in via de onderneming Weko Egg Trading B.V..⁶³²

⁶²⁴ VvA vastlegging website, ACM/UIT/582869 (II); [Eggs \(europa.eu\)](#); [464128 \(wur.nl\)](#). VvA Berekening marktomvang en positie, ACM/UIT/584320 (II).

⁶²⁵ VvA vastlegging website, ACM/UIT/582869 (II); [Eggs \(europa.eu\)](#); [464128 \(wur.nl\)](#). VvA Berekening marktomvang en positie, ACM/UIT/584320 (II); Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945 (II), p. 2.

⁶²⁶ ACM/INT/441549 (I), Rabobank Cijfers & Trends, Legpluimvee, 5 april 2016, p. 2. En VvA vastlegging website, ACM/UIT/582869 (II), Rabobank, Duurzame productie van eieren zet door, 1 september 2021:

https://www.rabobank.nl/kennis/s011088380-duurzame-productie-van-eieren-zet-door_index.cfm.pdf (sra.nl)

⁶²⁷ Aanvullend informatieverzoek Global, ACM/IN/712453 (II), rapport informatieverzoek Wulro ACM/IN/713613 (II)

⁶²⁸ Informatieverzoek Wulro, ACM/IN/713613 (II), Informatieverzoek Global, ACM/IN/712453 (II), Informatieverzoek Global omzetgegevens, ACM/IN/558943 (I), Informatieverzoek Wulro, ACM/IN/557662 (I).

⁶²⁹ Informatieverzoek Global omzetgegevens, ACM/IN/558943 (I).

⁶³⁰ Informatieverzoek Wulro omzetgegevens, ACM/IN/557662 (I).

⁶³¹ Informatieverzoek Interovo, ACM/IN/712157 (II), p. 4-7.

⁶³² Zie VvA + verklaring [directeur Interovo 2] (Interovo), ACM/UIT/523349 (I). "Interovo is onze holding. Weko is eigenlijk het bedrijf dat hier zit. En voor jullie beeldvorming: jullie komen, denk ik, op Weko te spreken; wij hebben een juridische entiteit, die heet Weko Egg Trading, daar hebben wij alle inkopen van eieren bij pluimveehouders gecentraliseerd, omdat van daaruit eieren verdeeld worden naar de diverse zusterbedrijven en onze pluimveehouders graag zakendoen met één partij, niet met zes entiteiten binnen de groep. Daarom hebben we daar een juridisch vehikel tussen zitten, en dat heet Weko Egg Trading. Die

87. De verkoopomzet van Interovo van eiproducten is in 2015 en 2016 significant meer dan twee keer zo groot is als de verkoopomzet van Wulro. De ACM gaat er daarom vanuit dat de inkoop van industrie-eieren door Interovo significant meer dan twee keer zo groot is als die van Wulro.⁶³³

Totale marktomvang industrie-eieren

88. Uit het RBB-rapport dat namens de betrokken ondernemingen bij de ACM is ingediend blijkt dat de totale productie van consumptie-eieren in Nederland, België en Duitsland 1,64 miljoen ton bedroeg.⁶³⁴ De productie van de westelijke deelstaten van Duitsland bedraagt volgens het RBB-rapport ongeveer 60% van de totale productie in Duitsland. De totale productie binnen de relevante geografische markt bedraagt volgens het RBB-rapport iets minder dan 1,3 miljoen ton.⁶³⁵ Omgerekend naar stuks (door de hoeveelheid in tonnen te delen door het mediane gewicht van een kooi/scharrel ei) resulteert dit in een totale productie van circa 23,2 miljard stuks binnen de relevante geografische markt.⁶³⁶
89. Uitgaande van een aandeel industrie-eieren tussen de 20% en 35% van de totale productie eieren in Nederland, België en het noordwesten van Duitsland, leidt dit tot een ondergrens van 4,64 miljard stuks en een bovengrens van 8,12 miljard stuks.⁶³⁷
90. De ACM gaat ervan uit dat de aldus bepaalde hoeveelheid industrie-eieren bestaat uit alle kooi-eieren en een deel van de in elk jaar geproduceerde scharreleieren. Bij de berekening maakt de ACM gebruik van de NOP-prijsnoteringen voor kooi- en scharreleieren.
91. De ACM heeft de waarde van deze hoeveelheid kooi-eieren bepaald door de hoeveelheid te vermenigvuldigen met de in de periode 2015 – 2019 geldende NOP-prijsnoteringen voor kooi-eieren.⁶³⁸ De waarde van de hoeveelheid scharreleieren is op dezelfde wijze bepaald met de NOP-prijsnotering voor scharreleieren in die periode.⁶³⁹ De som van de twee resulterende waarden is de marktomvang in waarde voor de jaren 2015 tot en met 2019. De resultaten zijn weergegeven in tabel 1.⁶⁴⁰

	2015	2016	2017	2018	2019
Marktomvang bij 20%	€ 242,8 mln.	€ 195 mln.	€ 293,6 mln.	€ 260,8 mln.	€ 242,7 mln.
Marktomvang bij 35%	€ 440,9 mln.	€ 364,3 mln.	€ 533,5 mln.	€ 486,8 mln.	€ 445,8 mln.

Tabel 1: Marktomvang industrie-eieren 2015 tot en met 2019 in € op basis van NOP-prijsnoteringen kooi- en scharreleieren.

Marktaandelen betrokken ondernemingen

doet niet zo heel veel meer dan eieren inkopen en bijvoorbeeld doorleveren aan het relevante groepsonderdeel die die eieren kan gebruiken.”

⁶³³ Informatieverzoek omzetgegevens Wulro, ACM/UIT/542006 (I), Informatieverzoek omzetgegevens Global, ACM/IN/558944 (I).

⁶³⁴ RBB Economics, De markt voor eieren, opgesteld op verzoek van BarentsKrans, Coupury en Stek, 1 september 2021, ACM/IN/643807 (I), paragraaf 4.1: In het RBB-rapport wordt deze marktomvang gebruikt om uitspraken te doen over de marktposities van de betrokken ondernemingen gedurende de hele periode 2015 tot en met 2019.

⁶³⁵ RBB Economics, De markt voor eieren, opgesteld op verzoek van BarentsKrans, Coupury en Stek, 1 september 2021, ACM/IN/643807 (I), paragraaf 4.1.

⁶³⁶ VvA berekening marktomvang en marktpositie, ACM/UIT/584320 (II), Een alternatieve berekening op basis van productie-, invoer- en uitvoercijfers voor België, Nederland en Duitsland levert een vergelijkbare marktomvang in stuks op.

⁶³⁷ VvA Berekening marktomvang en positie, ACM/UIT/584320 (II).

⁶³⁸ VvA vastlegging website, ACM/UIT/582869 (II): www.pluimveebeurs.com/prijsinformatie

⁶³⁹ VvA vastlegging website, ACM/UIT/582869 (II): www.pluimveebeurs.com/prijsinformatie

⁶⁴⁰ VvA Berekening marktomvang en marktpositie, ACM/UIT/584320.

92. De marktaandelen van de betrokken ondernemingen worden berekend door de inkoopwaarde van industrie-eieren van de betrokken ondernemingen te delen door de totale marktomvang zoals weergegeven in tabel 1. Dit resulteert in de marktaandelen zoals weergegeven in tabel 2.⁶⁴¹

Scenario	2015	2016	2017	2018	2019
20%					
Interovo	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]			
Global		[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]
Wulro	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]
Interovo+ Wulro	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]			
Global+W ulro		[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]
Scenario 35%					
Interovo ⁶⁴²	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]			
Global		[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]
Wulro	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]
Interovo+ Wulro	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]			
Global+W ulro		[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]	[VERTROUW ELIJK]

Tabel 2: Marktaandelen betrokken partijen gedurende de relevante periodes⁶⁴³

6.2.1 Alternatieve wijzen van bepalen positie partijen op de markt

Uitbreiding geografische markt

93. Bovengenoemde marktaandelen zien op de geografische markt Nederland, België en het noordwesten van Duitsland. Zoals volgt uit paragraaf 3 zijn er indicaties dat twee Poolse ondernemingen industrie-eieren (kunnen) leveren aan partijen. De ACM concludeert echter dat de concurrentiedruk die uitgaat van deze leveranciers om verschillende redenen minder sterk is dan die van dichterbij gevestigde leghenhouders die industrie-eieren leveren. De toevoeging van de in het bewijsmateriaal genoemde Poolse leveranciers tot de relevante markt leidt slechts tot een

⁶⁴¹ VvA Berekening marktomvang en marktpositie, ACM/UIT/584320.

⁶⁴² Nu de verkoopomzet van Interovo van eiproducten in 2015 en 2016 significant meer dan twee keer zo groot is als de verkoopomzet van Wulro, verwacht de ACM dat de inkoop van industrie-eieren door Interovo ook significant groter is dan die van Wulro. Gelet hierop verwacht de ACM dat het marktaandeel van Interovo in de periode 2015 en 2016 op zijn minst tussen de [VERTROUWELIJK] ligt (VvA berekening marktomvang en marktpositie, ACM/UIT/584320 (II)).

⁶⁴³ VvA berekening marktomvang en marktpositie, ACM/UIT/584320 (II).

zeer beperkte uitbreiding van de marktomvang en daarmee tot vergelijkbare marktaandelen in de 20% en 35% scenario's.⁶⁴⁴

94. Zoals in paragraaf 3 beschreven, komt uit de door partijen overlegde lijsten met leveranciers naar voren dat zij bijna uitsluitend bij legghouders in Nederland, België en Noordwest-Duitsland hun eieren inkopen. Partijen hebben echter in hun zienswijzen betoogd dat de geografische markt heel Duitsland zou bestrijken. Hoewel aannemelijk is op basis van de eerder in het besluit en in deze bijlage beschreven karakteristieken van de markt dat legghouders uit het overige deel van Duitsland dezelfde concurrentiedruk uit zouden oefenen als dichterbij de productielocaties van partijen gevestigde legghouders, heeft de ACM ook berekend wat de gevolgen zouden zijn van deze voorgestelde uitbreiding van de geografische markt.
95. Een uitbreiding van de geografische markt naar heel Duitsland leidt tot een uitbreiding van de marktomvang van 1,3 miljoen ton naar 1,64 miljoen ton totale productie van eieren in 2019, oftewel 26%. Onder de aanname dat heel Duitsland tot de geografische markt behoort, moeten de berekende marktaandelen in Tabel 2 gedeeld worden door 1,26. In het 20% scenario leidt dit in alle gevallen tot bilaterale marktaandelen die (ruim) boven de 10% liggen, in het 35% scenario liggen de marktaandelen in alle gevallen (ruim) boven de 5%.

Berekening marktwaarde op basis van de gemiddelde inkoopwaarde van partijen

96. Interovo en Global stellen in hun zienswijzen dat de veronderstelling dat de markt voor industrie-eieren bestaat uit kooi- en scharreleieren, onjuist is. Partijen voeren aan dat eieren uit het lagere segment (kooi- en scharrel zonder BLK) ook verkocht worden als tafel-ei. Daarnaast stellen partijen dat eieren uit het hogere segment (scharrel met BLK, vrije-uitloop en biologisch) ook worden verwerkt tot ei-product.⁶⁴⁵ Dat er door ei-productfabrikanten ook andere eieren worden verwerkt dan kooi en scharrel zonder BLK, blijkt ook uit het dossier.⁶⁴⁶ Eieren uit hogere segmenten zijn over het algemeen duurder eieren (zie paragraaf 2.1). Het niet meerekenen van eieren uit hogere segmenten voor de totale marktomvang van industrie-eieren leidt volgens partijen tot een onderschatting totale marktwaarde (en daarmee tot een overschatting van de marktaandelen).
97. Om de gevolgen van de aanname over de samenstelling van de door partijen verwerkte industrie-eieren te onderzoeken, heeft de ACM ook een alternatieve berekening gemaakt. De ACM gaat hierbij in plaats van de NOP-noteringen voor kooi- en scharreleieren uit van de gemiddelde prijs die Global en Wulro betalen voor eieren verwerkt in de industrie.⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ Op deze wijze wordt rekening gehouden met alle eieren uit alle houderijsystemen die als industrie-eieren worden verwerkt.
98. Om tot de gemiddelde prijs te komen die Global en Wulro betalen voor eieren verwerkt in de industrie, is eerst de totale marktwaarde berekend in kilogram. Om tot dit gewicht te komen heeft de ACM het totaal aantal stuks eieren op de relevante markt (zie randnummer 89)

⁶⁴⁴ In hun zienswijzen noemen Interovo en Global [legghouder 13] als leverancier: Zienswijze Global, ACM/IN/729142, p. 30; Zienswijze Interovo, ACM/IN/728946, p. 59. Zoals Interovo in haar zienswijze stelt, beschikt [legghouder 13] over circa 10 miljoen legghennen. Door [legghouder 13] tot de relevante markt te rekenen zal de marktomvang met enkele honderden miljoenen worden vergroot (een legghen legt ongeveer 212-260 eieren per jaar). Dit heeft een verwaarloosbare impact op de totale marktomvang van 23,2 miljard stuks.

⁶⁴⁵ Zienswijze Global, ACM/IN/729142, p. 25; Zienswijze Interovo, ACM/IN/728946, p. 50.

⁶⁴⁶ Antwoorden op vragen 1 en 2 namens Global Food Group, ACM/IN/469408; Antwoorden op vragen 1 en 2 namens Wulro, ACM/IN/470125; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/412167; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411238; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411315; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411230; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411232; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/412168.

⁶⁴⁷ Reactie en antwoorden op informatieverzoek 29/7, ACM/IN/712453; Antwoord Global op informatieverzoek 23/9, ACM/IN/718867; Reactie en antwoorden op informatieverzoek 29/7 Wulro, ACM/IN/713613; Antwoord Wulro op informatieverzoek 23/9, ACM/IN/718866.

⁶⁴⁸ Interovo heeft geen informatie aangeleverd die het mogelijk maakt om de gemiddelde inkoopprijs van haar industrie-eieren te berekenen.

vermenigvuldigd met het mediaan gewicht van eieren.⁶⁴⁹ Vervolgens heeft de ACM de gemiddelde prijs per kilogram die Global en Wulro hebben betaald voor industrieel verwerkte eieren berekend. Dit is gedaan door de totale hoeveelheid door partijen verwerkte eieren in kilogram te delen door de inkoopwaarde van eieren van partijen in waarde.⁶⁵⁰

99. De totale marktomvang in waarde gebaseerd op de inkooprijzen van Global en Wulro verschilt niet wezenlijk van de totale marktomvang gebaseerd op de NOP-noteringen. Dit betekent dat ook de marktaandelen van partijen die staan vermeld in Tabel 2 niet of slechts zeer beperkt zullen veranderen wanneer wordt uitgegaan van deze alternatieve berekeningswijze.

6.2.2 Overige aanwijzingen voor de positie van partijen op de markt

100. De marktaandelen van de betrokken ondernemingen geven een eerste indicatie voor de positie van partijen op de markt. Het onderzoek van de ACM heeft ook andere aanwijzingen opgeleverd die een beeld geven van de positie van partijen op de markt.⁶⁵¹

Voorkeur eiproductfabrikanten voor het inkopen van eieren in de nabije omgeving

101. Afnemers van eiproducten (voedselverwerkende industrie) vinden het van belang om een continue stroom van eiproducten *just-in-time* te ontvangen van de eiproductfabrikanten. In een enquête van de ACM geeft het merendeel van de respondenten aan dat afstand tot de leverancier van eiproducten van belang is.⁶⁵² Hierdoor is het ook voor de eiproductfabrikanten van belang om hun productieproces zodanig in te richten dat zij aan deze eisen kunnen voldoen. Naast prijs is daarom ook de leveringszekerheid van (industrie-) eieren van belang.⁶⁵³
102. Uit paragraaf 3 volgt dat de betrokken onderneming een voorkeur hebben om hun industrie-eieren in te kopen bij legghouders die dicht bij hun productielocaties zijn gelegen. De belangrijkste leveranciers van partijen bevinden zich binnen een straal van 300 kilometer.⁶⁵⁴ Directeuren van betrokken ondernemingen bespreken dit ook in WhatsApp-gesprekken.⁶⁵⁵
103. Het onderzoek van de ACM laat ook zien dat de regio waar partijen industrie-eieren bij legghouders inkopen geografisch overlapt.⁶⁵⁶ Partijen zijn naaste concurrenten van elkaar als inkopers van industrie-eieren.

Overige aanwijzingen over de positie van partijen

104. Uit resultaten van het marktonderzoek van de ACM blijkt ook dat legghouders hun eieren in de praktijk maar aan een beperkt aantal afnemers verkopen, waaronder de betrokken

⁶⁴⁹ Het mediaan gewicht van eieren is 56 gram, zie VvA Berekening marktomvang en marktpositie, ACM/UIT/584320, stap 1. In het 20% scenario is de totale marktomvang $4.640.000.000 \times 0,056 = 259.840.000$ kg. In het 35% scenario is de totale marktomvang $8.120.000.000 \times 0,056 = 454.720.000$ kg.

⁶⁵⁰ De berekening van de gemiddelde kiloprijs van Global is berekend op basis van Reactie en antwoorden op informatieverzoek 29/7, ACM/IN/712453, vraag 2 en Antwoord Global op informatieverzoek 23/9, ACM/IN/718867, vraag 1. De berekening van de gemiddelde kiloprijs van Wulro is berekend op basis van Reactie en antwoorden op informatieverzoek 29/7 Wulro, ACM/IN/713613 vraag 1.1a en Antwoord Wulro op informatieverzoek 23/9, ACM/IN/718866 vraag 1.

⁶⁵¹ Bekendmaking van de Commissie inzake de bepaling van de relevante markt voor het gemeenschappelijk mededingingsrecht, Pb EG, C 372, punt 2.

⁶⁵² Memo resultaten marktonderzoek, ACM/INT/412165, vraag 10 (onderdeel 2.2.13)

⁶⁵³ Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/412167; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411238; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411315; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411230; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/411232; Verslag telefonisch interview [VERTROUWELIJK], ACM/INT/412168; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/878138, p.2.: "Er zitten een stuk of 5 of 6 schakels in een keten. Die zijn nauw op elkaar aangesloten en het gaat 'just in time'."

⁶⁵⁴ Zie paragraaf 3.

⁶⁵⁵ VvA verhoor [directeur Interovo 1] juli 2020, ACM/UIT/536219 (I), p.9; en VvA verhoor [directeur Wulro 1] juli 2020, ACM/UIT/534991 (I), p.10. Hierbij zij opgemerkt dat Global Food haar zwijgrecht heeft ingeroepen bij de vraag die de ACM hierover heeft gesteld; Bijlage 13 (Global), ACM/UIT/536733.

⁶⁵⁶ Antwoorden op vraag 1 en 2 namens Global Food Group, ACM/IN/469408; Antwoorden op vragen 1 en 2 namens Wulro, ACM/IN/470125; Volledig lijst pluimveehouders Interovo, ACM/IN/471205; Reactie en antwoorden informatieverzoek 29/7 door Interovo, ACM/IN/712157; Reactie en antwoorden op informatieverzoek 29/7 door Global, ACM/IN/712453; Reactie en antwoorden op informatieverzoek 29/7 Wulro, ACM/IN/713613.

ondernemingen.⁶⁵⁷ Wulro, Interovo en Global Food behoren tot de afnemers aan wie legghouders hun meeste eieren verkopen.⁶⁵⁸

105. Ook voor afnemers van eiprodukten zijn de betrokken ondernemingen belangrijke leveranciers.⁶⁵⁹ Betrokken ondernemingen zijn bij meerdere Europese afnemers van eiprodukten geaccrediteerd.⁶⁶⁰ Daarnaast zijn de partijen aan wie de betrokken ondernemingen eiprodukten verkopen belangrijke inkopers van eiprodukten.⁶⁶¹ Dat de betrokken ondernemingen in staat zijn om zulke grote afnemers te voorzien van eiprodukten, is op hun beurt een indicatie van de positie die ondernemingen innemen als eiproduktfabrikant en daarmee als inkoper van industrie-eieren.
106. Partijen laten zich ook uit over de positie van hun onderneming. [Directeur Interovo 1], [directeur Interovo 3] en/of [directeur Interovo 2] (Interovo) spreken met elkaar over uitbreiding en/of het overnemen van andere ondernemingen in de bedrijfskolom eieren.⁶⁶² Verder spreken [directeur Wulro 1] (Wulro) en [directeur Global 1] (Global) over het niet afnemen van wagens van een leverancier. Uit de chats volgt dat wanneer beide ondernemingen niet afnemen van de leverancier, de leverancier die week aanzienlijk minder eieren zal afzetten.⁶⁶³
107. Tot slot bevatten twee reportages uit het vakblad Pluimveeweb aanwijzingen over de positie van partijen op de markt. In een reportage van 15 september 2016 staat dat Global Food Group op dat moment 20 miljoen eieren per week verwerkte. Naar schatting van Global Food Group is dat 12 procent van de Nederlandse markt.⁶⁶⁴ In een reportage van medio april 2018 staat dat Wulro op dat moment 20 miljoen eieren per week verwerkt.⁶⁶⁵ Aangenomen dat volumes over de tijd niet significant fluctueren verwerkt Wulro evenveel eieren als Global Food. [Medewerker Interovo 1] van Interovo verklaart desgevraagd aan de ACM: *"Ik denk dat, als wij in Nederland gaan kijken, wij misschien een 20% tot 25% marktaandeel hebben."*⁶⁶⁶

⁶⁵⁷ Circa negentig procent van de legghouders antwoord in een enquête van de ACM dat er minder dan tien afnemers zijn waaraan zij hun eieren zouden kunnen verkopen. Van die negentig procent zegt een meerderheid dat er minder dan vijf afnemers zijn waaraan zij eieren kunnen verkopen, Memo resultaten onderzoek, ACM/INT/412165 (I), (vraag 6); Gespreksverslag [VERTROUWELIJK] ACM/UIT/578711 (II), p. 1; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK]: Er zijn een aantal grote pakstations (ca. 4), waar Interovo er één van zou zijn, ACM/UIT/508671 (I), p. 2; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/507842 (I), p. 1; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK]: noemt Interovo en Wulro als grote verwerkers, ACM/UIT/577754 (II), p. 2 en Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/580945(II), p. 2: Er zijn een aantal grote eierproductfabrikanten, waaronder betrokken ondernemingen; Gespreksverslag [VERTROUWELIJK], ACM/UIT/578138 (II), p. 2.

⁶⁵⁸ Op de vraag aan welke (maximaal) drie afnemers de legghouder(s) in de periode 2015 – heden de meeste eieren hebben verkocht, noemt namelijk ruim 48% van de legghouders Interovo, ongeveer 25% van de legghouders Wulro en bijna 19% Global Food, Memo resultaten onderzoek, ACM/INT/412165 (I), (vraag 7).

⁶⁵⁹ Uit de reacties in het kader van het marktonderzoek van de ACM volgt dat de eiprodukt-verwerkende levensmiddelenbedrijven slechts bij een beperkt aantal leveranciers eiprodukten kunnen afnemen. Onder de respondenten wordt Interovo door 67% genoemd als leverancier, Global door 18% en Wulro door 17%, Memo resultaten marktonderzoek, ACM/INT/412165, vraag 7 (klanten en niet-klanten) en vraag 8 (klanten).

⁶⁶⁰ De klanten [VERTROUWELIJK], [VERTROUWELIJK], [VERTROUWELIJK], [VERTROUWELIJK], [VERTROUWELIJK] en [VERTROUWELIJK] verklaren allen dat producenten van eiprodukten eerst geaccrediteerd (goedgekeurd) moeten worden door hun QA-afdelingen voordat zij eiprodukten mogen leveren. Aangezien Wulro, Interovo en Global Food allen aan ten minste een van deze eiproduktverwerkende levensmiddelenbedrijven leveren, betekent dit dat zij bij minimaal een van deze afnemers wel geaccrediteerd moeten zijn. Zie ACM/INT/412168, ACM/INT/411232, ACM/INT/411315, ACM/INT/412167, ACM/INT/411238, ACM/INT/411230, ACM/IN/507272, ACM/IN/506171, ACM/IN/505728, ACM/IN/506167, ACM/IN/506169, ACM/IN/503009.

⁶⁶¹ Partijen leveren onder andere aan [VERTROUWELIJK], [VERTROUWELIJK], [VERTROUWELIJK], [VERTROUWELIJK], en verschillende grote private label levensmiddelenfabrikanten, zie ACM/INT/412168, ACM/INT/411232, ACM/INT/411315, ACM/INT/412167, ACM/INT/411238, ACM/INT/411230, ACM/IN/507272, ACM/IN/506171, ACM/IN/505728, ACM/IN/506167, ACM/IN/506169, ACM/IN/503009.

⁶⁶² Zie bijvoorbeeld bijlage 14 Interovo, ACM/UIT/536766.

⁶⁶³ [Directeur Global 1] en [directeur Wulro 1] spreken op twee momenten over het niet afnemen van wagens van een bepaalde leverancier, dit zou gaan om 110 respectievelijk 100 wagens. Uit een bericht van [directeur Global 1] volgt dat 100 wagens ongeveer 18.000 kg eieren betreft. Bijlage 01 Global, 4 april 2019, ACM/UIT/536733; Bijlage 01 Global, 16 april 2019, ACM/UIT/536733.

⁶⁶⁴ Achtergrondinformatie/reportages over Wulro en Global n.a.v. gesprek Agrimatie, ACM/IN/430494 (I).

⁶⁶⁵ Achtergrondinformatie/reportages over Wulro en Global n.a.v. gesprek Agrimatie, ACM/IN/430494 (I).

⁶⁶⁶ VvA + verklaring [medewerker Interovo 1], ACM/UIT/523352 (I), p. 5.

